

Ministerie van Algemene Zaken
Juni 2007

Beleidsprogramma 2007-2011

Samen werken samen leven

Beleidsprogramma Kabinet Balkenende IV 2007-2011

Samen werken samen leven

Beleidsprogramma Kabinet Balkenende IV 2007-2011

INHOUD

Inleiding	4	3 Een duurzame leefomgeving	30	5 Veiligheid, stabiliteit en respect	60
1 Een actieve internationale en Europese rol	6	<i>Missie</i>	31	<i>Missie</i>	61
<i>Missie</i>	7	<i>Probleemanalyse</i>	32	<i>Probleemanalyse</i>	62
<i>Probleemanalyse</i>	8	<i>Doelstellingen</i>	34	<i>Doelstellingen</i>	64
1.1 Een steviger basis voor een slagvaardig en democratisch Europa	10	3.1 Klimaat en energie: het project Schoon en zuinig	34	5.1 Respect	64
1.2 Krachten bundelen voor vrede, veiligheid en ontwikkeling	12	3.2 Ontwikkeling van markten voor duurzame producten	35	5.2 Aanpak van agressie, geweld, diefstal en criminaliteit tegen ondernemingen	65
1.3 Ontwikkelingssamenwerking waar mensen baat bij hebben	13	3.3 De duurzame ruimtelijke inrichting van Nederland: wonen en werken	36	5.3 Aanpak overlast en verloedering	66
1.4 Mensenrechten – Uitgesproken belangrijk	14	3.4 De duurzame ruimtelijke inrichting van Nederland: een vitaal platteland	36	5.4 Identiteitsvaststelling, technologie en informatie-uitwisseling	68
1.5 Op kop voor een ambitieus internationaal milieubeleid	15	3.5 De duurzame ruimtelijke inrichting van Nederland: leven met water	37	5.5 Bestrijding van vormen van ernstige criminaliteit	68
1.6 Burgers en bedrijven in beweging	16	3.6 Samenhangende ruimtelijke ontwikkeling	38	5.6 Terrorismebestrijding en tegengaan radicalisering	69
<i>Financiën</i>	17	<i>Financiën</i>	39	5.7 Effectieve organisatie van de veiligheidsketen	69
2 Een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie	18	4 Sociale Samenhang	40	5.8 Crisisbeheersing en rampenbestrijding	70
<i>Missie</i>	19	<i>Missie</i>	41	<i>Financiën</i>	71
<i>Probleemanalyse</i>	20	<i>Probleemanalyse</i>	42	6 Overheid en dienstbare publieke sector	72
<i>Doelstellingen</i>	22	<i>Doelstellingen</i>	44	<i>Missie</i>	73
2.1 Meer en meer excellente hoger opgeleiden	22	4.1 Opgroeien met betrokkenheid en kansen	44	<i>Probleemanalyse</i>	74
2.2 Kennis en innovatie voor maatschappelijke vraagstukken	23	4.2 Een hoge participatie in de samenleving	46	<i>Doelstellingen</i>	76
2.3 Vernieuwend ondernemerschap	24	4.3 Iedereen een voldoende opleidingsniveau om te participeren op de arbeidsmarkt en in de samenleving	49	6.1 Een slagvaardige, integere en divers samengestelde (rijks)overheid	76
2.4 Mobiliteit, infrastructuur en regionaal-economische ontwikkeling	26	4.4 Inkomenszekerheid waarborgen voor iedereen	53	6.2 Het verbeteren van de bestuurlijke verhoudingen	78
<i>Financiën</i>	28	4.5 Naar 40 Krachtwijken	55	6.3 De publieke dienstverlening merkbaar verbeteren	79
		4.6 Goede, toegankelijke en betaalbare zorg	55	6.4 Asiel en migratie	80
		<i>Financiën</i>	58	6.5 Kunst en cultuur geven glans aan het bestaan	82
				6.6 Een modern medialandschap	82
				<i>Financiën</i>	83
				Colofon	84

Leeswijzer

Het beleidsprogramma is opgebouwd uit zes pijlers.

Elke pijler begint met een missie, gevolgd door een probleemanalyse en daarna volgen de doelstellingen, gerangschikt per paragraaf. Bij de doelstellingen is in de toelichting aangegeven hoe we die willen bereiken en hoe de dialoog heeft geholpen deze te formuleren.

Elke pijler kent een financiële box waarin de investeringsagenda uit het Coalitieakkoord nader wordt uitgewerkt voor die pijler. Voor de financiële boxen gelden uiteraard onverkort de budgettaire kaders en spelregels van het Coalitieakkoord.

De quotes zijn afkomstig van deelnemers aan het gesprek met het kabinet op 21 mei 2007 in Utrecht.

Samen werken samen leven

Op 21 mei 2007 vond er in Utrecht een bijzondere ontmoeting plaats. Vrijwel het hele kabinet ging in gesprek met 250 Nederlanders uit alle delen van ons land. De dialoog van de eerste 100 dagen van 'samen werken aan Nederland', werd zo voor iedereen heel tastbaar en zichtbaar.

Maar het gaat om meer dan honderd dagen. Het is een aanpak die het kabinet zich voor de hele kabinetsperiode ten doel heeft gesteld. In het Coalitieakkoord staat duidelijk wat voor een samenleving het kabinet voor ogen staat: een actieve internationale en Europese rol, een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie, duurzame leefomgeving, sociale samenhang, veiligheid stabiliteit en respect, en dienstbare overheid en publieke sector.

Dit is alleen te realiseren door een blijvende dialoog met de samenleving. Dat blijkt ook uit het motto 'Samen werken, samen leven'. Mensen zelf geven inhoud aan de samenleving. Politiek is vormgeven aan de toekomst van de samenleving, zij slaat de brug tussen waarden en idealen en de praktijk van alledag. Zij heeft als taak veel – soms zeer uiteenlopende – belangen tegen elkaar af te wegen. En uiteindelijk keuzes te maken.

In dit Beleidsprogramma presenteert het kabinet ruim 70 doelen en 10 projecten waar het kabinet zich de komende vier jaar voor in wil zetten en waar ze ook aanspreekbaar op is.

Drie voorbeelden van een doelstelling

- een energiebesparing van 2% per jaar
- het halveren van het aantal voortijdig schoolverlaters
- 500 extra wijkagenten

Het kabinet wil de positieve krachten in ons land versterken en een concrete bijdrage leveren aan het oplossen van de problemen. Dat is niet eenvoudig. Er zijn veel belangen in het spel die vaak tegengesteld zijn. Bovendien wordt de samenleving voor het belangrijkste deel gemaakt door burgers: de overheid heeft niet alles in de hand. Onze samenleving is ook ingewikkelder geworden en steeds meer met het buitenland vervlochten geraakt. Beslissingen op het ene gebied hebben soms grote gevolgen voor andere gebieden. Hoe beslissingen doorwerken, ervaren mensen in de praktijk. Zij worden soms horendol van beleid van bovenaf. 'Zorg voor samenhang' en 'let goed op de uitvoerbaarheid!', is een noodkreet die het kabinet in de eerste honderd dagen van zijn bestaan veel heeft gehoord.

Mensen stellen – terecht - hoge eisen aan het optreden van de overheid. Ze willen gehoord worden, en begrijpen daarbij best dat niet al hun wensen kunnen worden vervuld.

De dialoog is een middel om te komen tot goed beleid. Oor hebben voor goede ideeën die kunnen bijdragen om gestelde doelen te realiseren en eigen ideeën kunnen toetsen op uitvoerbaarheid. Veel gesprekken met burgers, bedrijven, bestuurders en maatschappelijke organisaties hebben bijgedragen aan de doelstellingen uit dit Beleidsprogramma. Maar niet altijd. Soms bleken ideeën of voorstellen niet uitvoerbaar, of waren ze tegenstrijdig met andere voorstellen, of heeft het kabinet met argumenten een andere visie.

Drie eenvoudige voorbeelden van de opbrengst van de dialoog:

- een meldpunt voor gestolen fietsen om de doelstelling van 100.000 minder gestolen fietsen te realiseren
- de maatschappelijke stage te benutten om jongeren in te zetten als buddy's voor inburgering
- meer ruimte om via de bijzondere bijstand te zorgen dat er in ieder gezin met schoolgaande kinderen een pc beschikbaar is

Dit beleidsprogramma is het resultaat van de eerste honderd dagen samen werken. Het geeft aan wat het kabinet – met alle inbreng die het tot nu toe heeft gehad - de komende 1360 dagen wil bereiken. Waar de accenten liggen en waar het zich op laat afrekenen.

De doelstellingen in dit Beleidsprogramma zijn een nadere concretisering van wat in het Coalitieakkoord is neergelegd. Dit betekent niet dat dit Beleidsprogramma alle onderwerpen omvat. De overige afspraken uit het Coalitieakkoord blijven gewoon leidend voor het kabinetsbeleid.

Zoveel als op dit moment al mogelijk is, wordt in dit Beleidsprogramma ook zichtbaar gemaakt wat de financiële vertaling is van deze doelstellingen voor deze kabinetsperiode. In de jaarlijkse begrotingen zal het nog specifiekere worden uitgewerkt voor het betreffende jaar. Daarnaast wil het kabinet natuurlijk ook zorgen voor een andere belangrijke doelstelling, namelijk deze kabinetsperiode eindigen met een overschot op de begroting. Dat is nodig voor de solide overheidsfinanciën.

Dit Beleidsprogramma maakt aan de samenleving duidelijk wat het kabinet wil realiseren. Burgers mogen ons daar op aanspreken. De Tweede Kamer zal ons er op controleren. Het kabinet gaat daar – blijvend – graag het debat over aan.

Namens het kabinet,

*Jan Peter Balkenende, minister-president,
minister van Algemene Zaken*

*Wouter Bos, vice minister-president,
minister van Financiën*

*André Rouvoet, vice minister-president,
minister voor Jeugd en Gezin*

1 Een actieve internationale en Europese rol

MISSIE

Binnenland en buitenland grijpen steeds meer in elkaar. Vormgeven aan de toekomst van Nederland kan ook door invloed uit te oefenen op wat buiten onze grenzen gebeurt. Bedreigingen moeten kansen worden; voor de mensen ver weg en voor ons hier. De kansen die er zijn moeten we verzilveren.

Nederland heeft zich altijd ingezet voor een wereld waarin de winst van de één niet het verlies van de ander betekent. Voor een duurzame leefomgeving voor huidige en toekomstige generaties. We werken daarom aan:

- een slagvaardig en democratisch Europa;
- meer veiligheid en stabiliteit in regio's waar dat nodig is;
- ontwikkelingssamenwerking waar mensen bij gebaat zijn;
- prominente aandacht voor mensenrechten;
- een ambitieus internationaal milieubeleid.

Het kabinet spant zich in voor een buitenlands beleid waarin Nederlanders zich herkennen. Een buitenlands beleid dat de belangen van Nederland en Nederlanders dient. 'Samen werken, samen leven' is ook over de grenzen ons motto.

Uit het Coalitieakkoord

Nederland heeft van oudsher een open en positieve houding tegenover de wereld en Europa. Die 'open geest' heeft ons welvaart, stabiliteit en een hoge kwaliteit van leven gebracht. Veel vraagstukken reiken over grenzen heen en raken steeds meer verknoopt. Economische ontwikkeling, bestrijding van armoede, energievoorziening, de noodzaak van een schoner milieu, veiligheid, kennisontwikkeling en -verspreiding, ze hangen ten nauwste samen.

"Nederland moet actief meedoen binnen Europa. Europa kan voor Nederland heel veel betekenen als het gaat om stabiliteit, veiligheid, vrijheid, milieu en criminaliteit."

Thea van Schaik

PROBLEEMANALYSE

Eind jaren zeventig begon 'De ver van mijn bed show' op televisie. Wat toen nog veel-zeggend 'de Derde Wereld' werd genoemd, voelde inderdaad 'ver van mijn bed'. De show liet zien dat wat ver weg gebeurt, invloed kan hebben op zaken dicht bij huis. Zo werd betrokkenheid bij ontwikkelingen wereldwijd versterkt. Een betrokkenheid die de Nederlandse identiteit al eeuwen kenmerkt.

Ver weg is vandaag verrassend dichtbij. De rozen op tafel worden gekweekt in Kenia. Niemand kijkt meer op van avocado's en kiwi's in de groenteschappen. Maar ook: de overlast in de woonwijk wordt veroorzaakt door handelaren die vers aangevoerde cocaïne uit Zuid-Amerika verkopen of jonge meisjes uit Wit-Rusland uitbuiten. Onze welvaart, ons

welzijn en onze veiligheid worden steeds meer beïnvloed van buitenaf.

In de gesprekken die we met de samenleving zijn gestart, blijkt dat Nederlandse burgers dat ook zo ervaren. Niemand heeft het meer over een 'ver van mijn bed show'. Integendeel. In onze gesprekken beluisteren we betrokkenheid, reislust en ondernemingszin. Maar ook zorgen over de manier waarop die grote, ingewikkelde wereld ons dagelijks leven beïnvloedt. Het gaat dan over onveilige wijken, over bedreiging van de eigen baan, over de te warme winter en over de kans op een griepdemie. Mensen verwachten terecht van het kabinet dat we hun zorgen serieus nemen. Er iets aan doen. Dat vertrouwen willen we de komende periode niet beschamen.

Met binnenlandse oplossingen, zoals meer blauw op straat en meer groen in de wijk, kunnen we een eind komen. Maar ook door invloed uit te oefenen op wat buiten onze grenzen gebeurt, kunnen we het beste voor Nederland en voor anderen

migranten dragen bij aan onze economie. Betere zorg in ontwikkelingslanden vermindert de risico's voor onze eigen volksgezondheid. Ambitieuze internationale klimaatafspraken moeten stijging van de zeespiegel beheersbaar houden.

Onze welvaart, ons welzijn en onze veiligheid worden steeds meer beïnvloed van buitenaf.

bereiken. Zo leiden Europese afspraken tot effectievere criminaliteitsbestrijding. Grotere veiligheid in Afghanistan is een basis voor ontwikkeling. Door ontwikkeling krijgt radicalisering minder kans. Dat dient ook onze veiligheid. Gelijke rechten voor mannen en vrouwen leiden tot productievere samenlevingen. Pleiten voor betere arbeidsomstandigheden in Azië leidt tot waardiger levens en eerlijker concurrentie. Kennis-

Intensieve economische relaties tussen landen dragen bij aan vrede en veiligheid.

Ver weg komt soms erg dichtbij. In onze gesprekken met burgers worden ook zorgen geuit over verlies aan identiteit. Zal Europa onze nationale identiteit niet aantasten? Hoe blijft dat wat ons als Nederlanders met elkaar verbindt overeind in een globaliserende wereld? Er is een canon gekomen van

de vaderlandse geschiedenis. We bespreken de oprichting van een Nationaal Historisch Museum en denken na over hoe nieuwe Nederlanders zich onze cultuur eigen kunnen maken. In veel televisieprogramma's staat betrokkenheid bij elkaars lief en leed centraal. Allemaal zaken die bijdragen aan onderlinge verbondenheid. De kracht van Nederland ligt in de eigen kenmerkende eigenschappen, de kracht van Europa in het veelkleurig palet aan nationale culturen. Wereldburgerschap of Europese identiteit komen niet in de plaats van onze nationale identiteit, maar kunnen in een globaliserende wereld goed van pas komen.

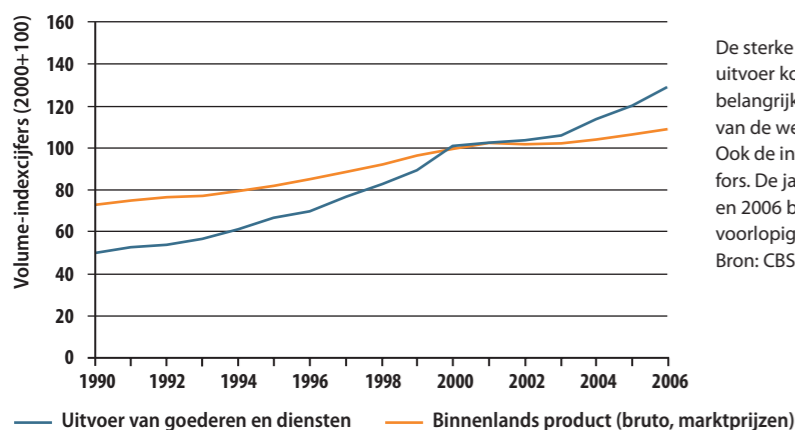
Mijn idee

Kirsten Zagt

"In de 15 jaar dat ik werkzaam was als watermanager heb ik geleerd dat verbeteringen op het vlak van watermanagement direct consequenties hebben voor zaken als gezondheid, ruimtelijke ordening, energiehuishouding en financiën. De gemiddelde levensverwachting in het westen is fors gestegen met de introductie van leidingwater en riolering. Investeren in sanitatietechnologie gericht op hergebruik van water en terugwinnen van energie heeft als gevolg besparing van kosten voor medische zorg in ontwikkelingslanden. Zonder grootschalige installaties is het mogelijk om afvalwater te zuiveren tot drinkwater. Hierbij maak ik gebruik van natuurlijke processen."

Bron: www.samenwerkenaannederland.nl, 2007

DE NEDERLANDSE EXPORT GROEIT RELATIEF STERK

"Europa moet spannender worden gemaakt. Het is een politiek proces en dus nooit een vastgelegde weg. Het is juist goed dat over Europa heel verschillend wordt gedacht. Dat hoort nu eenmaal bij politiek. Als dat duidelijker wordt gemaakt, zullen meer mensen warm lopen voor Europa."

Ankie in den Kleef en Rogier Elshout

"Zelf ben ik bezig met de oprichting van een Europese partij, want we moeten over de grenzen van Nederland heen kijken. Het Europees referendum heeft veel stof doen opwaaien, daar moeten we op een goede manier gebruik van maken. Want Europa leeft kennelijk wel."

Veronique Swinkels

DOELSTELLINGEN

1.1 EEN STEVIGER BASIS VOOR EEN SLAGVAARDIG EN DEMOCRATISCH EUROPA

1 Een Europa, met een stevig draagvlak onder de burgers, dat zich richt op terreinen waar het meerwaarde levert en zich niet begeeft op terreinen waar lidstaten het beter zelf kunnen regelen

Toelichting

De Europese Unie geeft ons goede mogelijkheden om samen met andere landen ons continent stabiel, veiliger, welvarender en duurzamer te maken. Om dat potentieel waar te maken dient Europees beleid gedragen te worden door de burgers. Dat is de niet mis te verstane les van de laatste jaren. Het kabinet zal hierover

een gesprek met burgers en maatschappelijke groeperingen blijven voeren. Een nieuw verdrag dient rekening te houden met hun verwachtingen. Europa heeft bewezen voor grensoverschrijdende uitdagingen oplossingen te kunnen bieden. Dat geldt voor klimaat- en milieubeleid, voor veiligheid en voor de gemeenschappelijke markt. Het gemeenschappelijk landbouwbeleid heeft jarenlang onze voedselvoorziening gegarandeerd. Het Europees arrestatiebevel is een belangrijk instrument in de strijd tegen internationale criminaliteit. Door het Erasmusprogramma kunnen studenten overal in Europa studeren. Samenwerking op het gebied van onderzoek en ontwikkeling versterkt onze concurrentiepositie.

Via Europa kunnen we ook onze wereldwijde belangen met meer gewicht verdedigen, of het nu gaat om energieonder-

handelingen, handelsakkoorden, afspraken over milieu en migratie, of om bijdragen aan vrede en veiligheid. Burgers hebben bij herhaling aangegeven een actieve rol van Europa in de wereld belangrijk te vinden. We zetten in op een Europese Unie die zelfbewust onze belangen en waarden mondiaal zeker stelt.

Voor een Europa dat dit soort concrete resultaten boekt, wil het kabinet zich met overtuiging inzetten. Een nieuw verdrag moet dat versterken. We willen een slagvaardig en democratisch Europa met minder regels, en meer openheid en een moderne begroting. Een Europa dat ook met 27 lidstaten, en dus 27 gesprekspartners, effectief kan blijven opereren. Maar we moeten onze nationale sociale verworvenheden kunnen behouden, versterken en vernieuwen. Bij zaken als pensioenen, sociale zekerheid, fiscaliteit, gezondheidszorg, cultuur en onderwijs moet Nederland zelf de regie kunnen houden. Een Europa dat onnodige zaken regelt, bezorgt zichzelf een slechte naam.

Dialogo

In de 'Nacht van Europa' op 9 mei en in de vele opvattingen die we de afgelopen tijd in het land hebben beluisterd, was één duidelijke rode draad: Nederland mag niet aan de zijlijn staan en moet zich actief bemoeien met Europa. Er blijkt behoefte te zijn aan meer informatie, onder andere via het onderwijs. Tijdens de bijeenkomst van het kabinet op 21 mei werd het concrete voorstel voor lesmateriaal gedaan. Het kabinet pakt die suggestie op.

Burgers willen betrokken worden: Europa moet van hen zijn. Waar dat nuttig of noodzakelijk is, moeten zaken Europees worden aangepakt. Burgers denken dan vooral aan zaken als energie, asiel en migratie, een stevige rol van Europa in de wereld, klimaat en milieu. Scholieren noemden vooral de laatste twee onderwerpen. Europa moet zich niet met dingen bemoeien die we beter in eigen land kunnen regelen. Het kabinet blijft burgers betrekken bij Europa. Een goed voorbeeld is de maatschappelijke

dialogo over de toekomst van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, die in april door minister Verburg is gestart. De resultaten hiervan zullen de inzet van het kabinet in de Europese discussie hierover in 2008 mede bepalen.

2 Een Europa dat zijn eigen criteria voor uitbreiding serieus neemt en strikt toepast

Toelichting

De hereniging van een lang verdeeld Europa binnen de Unie blijft een historische prestatie van formaat. Het proces van Europese uitbreiding is alleen snel gegaan. Voor velen te snel. Europa heeft duidelijke voorwaarden waaraan landen moeten voldoen om lid te kunnen worden van de Unie: de Kopenhagen-criteria. De Europese Unie moet deze eigen criteria voor toetreding van nieuwe landen serieus nemen. Ze verdienen een plaats in een nieuw verdrag. Landen waaraan Europa nog geen perspectief

op toetreding heeft gegeven, moeten dat op dit moment niet krijgen. Europa heeft wel belang bij goede burens met wie we nauw samenwerken en met wie we onze waarden delen. Maar voordat er verder wordt uitgebreid, moet Europa in eigen huis orde op zaken stellen. De Unie moet alleen worden uitgebreid met landen die er echt klaar voor zijn. Er moet strikt vastgehouden worden aan de Kopenhagen-criteria.

Dialogo

Bij veel mensen leeft het gevoel dat de uitbreiding met nieuwe lidstaten de afgelopen jaren te snel en te gemakkelijk is gegaan. De kritiek op de uitbreiding heeft een belangrijke rol gespeeld bij het 'nee' bij het referendum over de Europese Grondwet. De deur hoeft niet op slot, maar burgers verwachten wel dat toetredingscriteria strikt worden toegepast. Gemaakte afspraken nakomen dus (www.samenwerkenaanederland.nl en onderzoek www.nederlandineuropa.nl uit 2006).

1.2 KRACHTEN BUNDELEN VOOR VREDE, VEILIGHEID EN ONTWIKKELING

3 Dichterbij brengen van een oplossing voor de conflicten in het Midden-Oosten

Toelichting

De conflicten in het Midden-Oosten zijn sterk met elkaar verweven. Ze zijn velen een doorn in het oog en zorgen ook in ons land voor verdeeldheid. Een duurzame en rechtvaardige oplossing voor het slepende conflict tussen Israël en de Palestijnen is ook in ons belang. Een dergelijke oplossing kan pas stand houden met veilige en erkende grenzen voor Israël en een levensvatbare Palestijnse staat. De Europese Unie kan meerwaarde leveren bij het realiseren van een oplossing. Nederland steunt een actieve Europese rol, maar neemt ook zijn eigen verantwoordelijkheid. Nederland zal zijn bilaterale contacten in de bredere regio voor dit doel benutten.

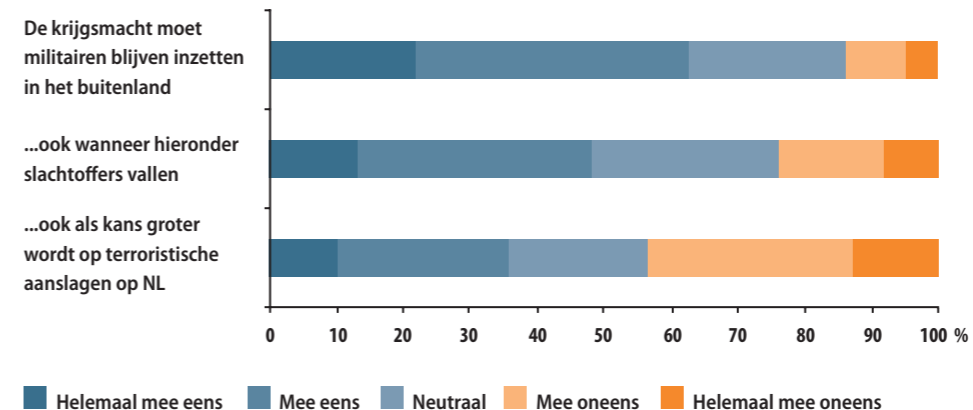
Dialogo

Uit de webdiscussie op www.samenwerkenaanederland.nl blijkt duidelijk dat Nederlanders op dit punt iets van het kabinet verwachten. De situatie in het Midden-Oosten houdt de gemoederen stevig bezig, vooral het Israëlisch-Palestijnse conflict. Meningingen over hoe we met de partijen in het conflict om moeten gaan lopen ver uiteen. Minister Verhagen neemt in juni een aantal jongeren mee op zijn reis naar het Midden-Oosten om samen te kijken wat er mogelijk is.

Eurobarometer najaar 2006

- Het lidmaatschap van Nederland aan de Europese Unie is, volgens een ruime meerderheid van de Nederlanders (72%), een goede zaak en levert Nederland bovenal voordelen op.
- Volgens een meerderheid van de eigen burgers gelden deze voordelen voor essentiële zaken als de economie, veiligheid, de nationale levensstandaard, de invloed van Nederland in de wereld en werkgelegenheid.
- Ook zijn de Nederlandse burgers in meerderheid van mening dat de toegenomen concurrentie op een aantal gebieden (zoals transport, telecomdiensten, het bankwezen en de verzekeringsbranche) als gevolg van de gemeenschappelijke markt een overwegend positief effect heeft.
- Zeven op de tien Nederlanders spreken zich uit voor het Europese buitenlandse beleid.

STEUN VOOR INZET MILITAIRES IN HET BUITENLAND

De steun voor inzet van militairen in het buitenland blijkt af te nemen naarmate de gevolgen van die inzet ingrijpender zijn. Mannen geven vaker aan dan vrouwen het (helemaal) eens te zijn met de inzet van militairen ook wanneer onder deze militairen slachtoffers vallen (52% vs 42%) en als de kans op terroristische aanslagen in Nederland groter wordt (40% vs 28%). Ook ouderen geven dit laatste vaker aan dan jongeren (38% vs 28%).

Bron: Monitor steun en draagvlak krijgsmacht, Ministerie van Defensie (2007).

“Mensen moeten beter geïnformeerd worden over de Europese Grondwet. Europa is echt heel belangrijk, het kabinet moet dat meer benadrukken. Ik merk om me heen dat mensen er gewoon te weinig vanaf weten en onbekend maakt onbemind.”

Marije Baatschers

4 Een moderne krijgsmacht die wereldwijd maatwerk kan leveren in grotere en kleinere crisis-beheersingsoperaties en bij het opbouwen van veiligheidsorganisaties in landen die we daarin willen ondersteunen

Toelichting

Nederland heeft alles in huis om bij te dragen aan vrede, veiligheid en ontwikkeling. We hebben een krijgsmacht die modern, mobiel en goed opgeleid is. De internationale missies van nu zijn veeleisend doordat ze zo verschillend zijn: er zijn grootschalige en complexe missies, kleinschalige en civiel-militaire missies en opleidings- en adviesmissies. Dit zijn slechts enkele varianten. Modernisering van en investering in onze krijgsmacht

heeft tot doel ook in de toekomst maatwerk te kunnen blijven leveren. We dragen naar vermogen bij aan crisis-beheersingsoperaties en wederopbouw. Juist daardoor kunnen we geloofwaardig meepraten over vrede en veiligheid in de wereld. Het kabinet wil dat Nederland zijn verantwoordelijkheid blijft nemen.

Dialogo

Veel Nederlanders vinden het belangrijk dat onze militairen actief bijdragen aan een betere en veilige wereld. Inzet in moeilijke omstandigheden, zoals in Afghanistan, hoeft daarbij niet uit de weg te worden gegaan. Maar dan willen mensen wel zeker weten dat de doelstellingen realistisch en haalbaar zijn. Ze willen zien dat onze inspanningen ook echt tot opbouw en stabiliteit leiden. Er wordt ook aandacht gevraagd voor crises elders in de wereld, waarbij Soedan (Darfur) vaak wordt genoemd.

5 Samenhang en effectiviteit van het veiligheids- en ontwikkelingsbeleid vergroten

Toelichting

Om internationale conflicten voor te zijn of op te lossen combineert Nederland steeds vaker middelen en instrumenten die elkaar versterken. Nederland hanteert de zogenaamde 3D-benadering van Diplomacy, Defense en Development. Het kabinet wil in de komende jaren dit geïntegreerde veiligheids- en ontwikkelingsbeleid verder uitbouwen en daarvoor meer partners zoeken. In Nederland zal de kring van Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking worden uitgebreid door gebruik te maken van de kennis en ervaring van Economische Zaken, Binnenlandse Zaken en Justitie. We kunnen landen helpen bij de overgang van

rechteloosheid naar rechtsstaat, bijvoorbeeld door rechters, officieren van justitie en advocaten op te leiden. Ook samenwerking met niet-gouvernementele organisaties en het bedrijfsleven heeft groeiende aandacht, uiteraard met respect voor de onafhankelijkheid van deze organisaties. Internationaal werken we er aan dat organisaties die zich bezighouden met crisisbeheersing en wederopbouw – VN, Wereldbank, NAVO, regionale organisaties, OESO, RT, EU – optimaler samenwerken en afstemmen. Speciale aandacht is er voor de problematiek van de kleine wapens. Het vaak dodelijk geweld dat hiermee wordt begaan in falende staten

en conflictgebieden leidt tot maatschappelijke ontwrichting en vluchtelingenstromen. Een menselijke ramp, waarvan ook wij de gevolgen ondervinden. Nederland is onder meer actief bij de totstandkoming van een internationaal wapenhandelsverdrag.

Dialogo

In de consultatieronde over vrede, veiligheid en ontwikkeling wordt regelmatig aandacht gevraagd voor het betrekken van het maatschappelijk middenveld en het bedrijfsleven. Het kabinet wil meer gebruik maken van kennis, ervaring en engagement die in Nederland leeft. Het maatschappelijk middenveld is daarnaast zeer betrokken bij de problematiek van de kleine wapens. Met organisaties als Pax Christi, Amnesty International en Oxfam/Novib vindt regelmatig overleg plaats.

1.3 ONTWIKKELINGS-SAMENWERKING WAAR MENSEN BAAT BIJ HEBBEN

6 Duurzame economische ontwikkeling bevorderen en armoedebestrijding met kracht voortzetten en uitwerken in het project De Millennium Ontwikkelingsdoelen Dichterbij

Toelichting

Nederland speelt al jaren een voortrekkersrol in de strijd tegen armoede. In deze actieve rol vinden we steeds meer medestanders. Europese lidstaten doen nu hun best om in 2015 0,7% van hun bruto nationaal inkomen aan hulp uit te geven. Mede op initiatief van Nederland en in navolging van onze 0,8%. Maar voor duurzame ontwikkeling is meer nodig. Armoedebeleid gaat ook om duurzame groei, verdeling en zeggenschap. De koek moet groter en deze moet eerlijker worden verdeeld. Respect voor vrouwenrechten,

PROJECT

De Millennium Ontwikkelingsdoelen Dichterbij

Nederland wil actief haar bijdrage aan de realisatie van de Millennium Ontwikkelingsdoelen realiseren.

Toelichting

In 2000 beloofden alle lidstaten van de Verenigde Naties om binnen vijftien jaar de armoede in de wereld flink terug te dringen. Die belofte is verwoord in acht Millennium Ontwikkelingsdoelen (MDG) over gezondheid, honger, milieu, onderwijs, eerlijke handel en gelijke rechten. Sinds 2000 is slechts beperkte vooruitgang geboekt. Met name in Afrika blijft de bevolkingsdruk onverminderd groot, waardoor veel van de vooruitgang teniet wordt gedaan. Zonder extra inspanning zullen de meeste doelen niet gehaald worden. De grootste achterstanden zijn in Sub-Sahara Afrika, in instabiele landen en in (post)conflictgebieden. Grootste obstakels zijn slecht bestuur, corruptie, gebrekkige uitvoeringscapaciteit in ontvangende landen, onveiligheid en versnippering van de hulp.

Het kabinet realiseert zich dat we alleen door wereldwijde samenwerking de Millennium Ontwikkelingsdoelen kunnen halen. Het Nederlandse beleid richt zich in ieder geval op:

- het in Nederland vergroten van kennis over en draagvlak voor de MDG-doelstellingen;
- een sterkere focus op de MDG's;
- een innovatieve aanpak en nieuwe ideeën;
- versterkte samenwerking tussen spelers;
- aandacht voor de gebieden en groepen met de grootste achterstanden;

- een integrale benadering, want de MDG's hangen sterk samen;
- verandering en versterking van onderliggende systemen om de MDG's te bereiken.

Dialogo

In de afgelopen 100 dagen is over de MDG's met Nederlandse en internationale partners een intensieve dialoog gevoerd. Er was een serie consultaties waarbij leden van het kabinet spraken met ruim 300 bedrijven, ngo's, particuliere organisaties, vluchtelingen uit ontwikkelingslanden, journalisten, veldwerkers, vakbonden, schrijvers, werkgeversorganisaties en academici. De dialoog zal in de komende jaren worden voortgezet. Ook zullen we werken aan het verhogen van de algemene bekendheid met en het verbreden van het debat over de MDG's, om zo het begrip voor onze inzet te verhogen.

Een aantal voorstellen dat in de komende periode wordt uitgewerkt is: opzetten van zorgverzekeringssystemen, in samenwerking met verzekeraars, academici en ngo's; ondersteunen van het streven naar een mondiaal duurzaam beheerd ecologisch netwerk; versterken van de samenwerking met ngo's op het terrein van onderwijs in (post)conflictlanden; ontwikkeling van de financiële sector in ontwikkelingslanden, onder meer door mesofinancieringen; en aandacht voor de rechten en kansen van vrouwen.

“Geld voor noodhulp is belangrijk, maar misschien is het beter als dit geld wordt besteed aan structurele ontwikkeling. Dan kunnen mensen in de regio voor zichzelf zorgen.”

Amy Kessels

De Millennium Ontwikkelingsdoelen

In 2000 spraken de lidstaten van de Verenigde Naties af om vóór 2015:

- extreme armoede en honger terug te dringen;
- te zorgen dat alle kinderen naar school gaan;
- gelijke rechten voor mannen en vrouwen te bewerkstelligen;
- kindersterfte terug te brengen met tweederde;
- moedersterfte terug te brengen met driekwart;
- de verspreiding van HIV/aids, malaria en andere grote ziektes terug te dringen;
- het aantal mensen dat geen toegang heeft tot schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen te halveren en duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen tot stand te brengen;
- afspraken te maken over schuldverlichting, eerlijke handel en meer hulp.

biodiversiteit en klimaat zijn rode draden in het beleid. Meer aandacht voor ondernemers in ontwikkelingslanden biedt betere kansen voor groei en werkgelegenheid. De sleutel voor groei en ontwikkeling ligt bij duurzame (en maatschappelijk verantwoorde) handel, investeringen en ontwikkeling van de private sector. Het instrument ontwikkeling relevante export transacties (ORET) zal worden aangepast om de relevantie voor de potentiële MKB-doelgroep in Nederland en in ontwikkelingslanden te vergroten. Een aantal Nederlandse bedrijven en multinationals vervult een vooraanstaande rol in maatschappelijk verantwoord ondernemen en dit gaan we nadrukkelijk bevorderen. Door verdere initiatieven op het gebied van schuldverlichting wordt economische stabiliteit bevorderd en ontstaat financiële ruimte voor de armste landen. Financiële ruimte die ten goede kan komen aan de armoedebestrijding. Ontwikkelingslanden moeten beter in staat worden gesteld om deel te nemen aan de wereldhandel; dit betekent dat Nederland zich blijft inzetten

voor het opheffen van handelsbelemmeringen. De landbouw in ontwikkelingslanden is belangrijk voor de armoedebestrijding, voedselproductie en voor de opkomende markt voor biobrandstoffen. Daarnaast zullen we samen met onze partners werken aan het stimuleren van de vraagzijde van economieën in het Zuiden. Dit zullen we doen door middel van bijvoorbeeld microkredieten en micropensioenen. In onze aanpak zullen we ons nadrukkelijker richten op onstabiele staten, op landen die na oorlogen toe zijn aan wederopbouw en op landen met grote armoede die verstoken zijn van hulp ('donorwezen').

Dialogoog

Veel deelnemers aan de consultaties, bezoekers op de website www.samenwerkenaanederland.nl en de deelnemers aan de discussie op 21 mei vinden dat publiek/private samenwerking nodig is bij de bestrijding van

armoede. Bedrijven kunnen en moeten ook een rol spelen. Zij zorgen voor expertise en voor werkgelegenheid, wat de welvaart van ontwikkelingslanden kan vergroten. Waar mogelijk kunnen ze het stokje van ontwikkelingsorganisaties overnemen. Tal van bedrijven namen actief deel aan de consultaties over ontwikkelingssamenwerking. We bekijken nu hoe we de meest kansrijke ideeën voor samenwerking tot stand kunnen brengen.

1.4 MENSENRECHTEN – UITGESPROKEN BELANGRIJK

7 Een evenwichtige en uitgesproken inzet voor mensenrechten overal ter wereld

Toelichting

Recht op vrijheid, op persoonlijke veiligheid, op vrijheid van meningsuiting, op godsdienst. Deze rechten zijn sinds jaar en dag vastgelegd in wereldwijde

verdragen. De praktijk is helaas dat deze fundamentele mensenrechten dagelijks geschonden worden: geweld tegen vrouwen, kindsoldaten, politieke gevangenen, onderdrukking van religieuze minderheden, doodstraf. Rechten kunnen niet bij mooie woorden blijven. Ze vereisen toepassing. In sommige landen zijn wetten keurig opgeschreven, maar worden ze in de praktijk aan de laars gelapt. Zulke misstanden stellen we aan de kaak en dat zullen we blijven doen. Publiekelijk via de VN-mensenrechtenraad of de Europese Unie. Binnen de Unie bundelen we onze krachten om zo gezamenlijk druk uit te oefenen.

Veel landen bevinden zich in een overgangsfase. Ze hervormen, maar zijn er nog niet. In zulke landen biedt steun aan mensenrechtenorganisaties en meedenken over wetten en uitvoering daarvan, veel kans. Nederland

zal deze steun blijven geven. Gerechtigheid is een groot goed. Begane misdaden als in Bosnië of Sierra Leone, kunnen niet onbestraft blijven. Den Haag is de juridische hoofdstad van de wereld. Ook daarmee kunnen we verschil maken.

Dialogoog

Het kabinet stelt zich assertief op om de mensenrechten hoger op de internationale agenda te krijgen. Nederlandse en buitenlandse mensenrechtenorganisaties spelen hierin een belangrijke rol. Concreet wordt er samen met mensenrechtenorganisaties gewerkt aan een werkprogramma mensenrechten. In dit werkprogramma zal het kabinet aandacht besteden aan bekende mensenrechtenvraagstukken, maar ook aan relatief nieuwe kwesties, zoals terroristen en radicale groepen die geen respect hebben voor onze waarden en normen.

1.5 OP KOP VOOR EEN AMBITIEUS INTERNATIONAAL MILIEUBELEID

8 Actief bijdragen aan het tot stand komen van nieuwe ambitieuze internationale klimaatdoelstellingen voor na 2012

Toelichting

In de strijd tegen wereldwijde milieuproblemen, zoals klimaatverandering en biodiversiteitsverlies, wil Nederland daarom een voortrekkersrol spelen. Omdat het hier gaat om ernstige problemen, maar ook omdat dit nodig is voor het halen van de Millennium Ontwikkelingsdoelstellingen. Dit betekent concreet dat we steun aan ontwikkelingslanden verlenen om hen toegang tot (duurzame) energie te geven. Tegelijkertijd willen we andere landen, zoals de VS,

China, Brazilië en India, ervan overtuigen dat gezamenlijk optreden nodig is voor de periode na 2012. Dan loopt het Kyoto-protocol af en zijn er dus nieuwe doelstellingen nodig. Om zo'n brede coalitie tot stand te brengen, is een actief internationaal optreden van de Europese Unie vereist. Nederland zal nadrukkelijk bijdragen aan deze klimaatdiplomatie met het ambitieuze Nederlandse streven naar 30% CO₂-reductie als uitgangspunt.

Om afwenteling van onze milieuproblemen op andere landen te voorkomen, moeten we wereldwijd verantwoord omgaan met biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen. Gezien het productie- en consumptiepatroon in Nederland hebben hout, biomassa en de productie van soja, palmolie en vismeel prioriteit. Behoud van biodiversiteit vereist een effectieve wereldwijde bescherming van waardevolle gebieden en realisatie van ecologische netwerken. Wat aan de natuur wordt onttrokken, moet worden gecompenseerd. Om al onze

“Bij de Millenniumdoelstellingen worden jongeren nauwelijks betrokken. Geef juist hen een stem en rol in de ontwikkeling van hun land. Zij zullen hun eigen regering aanspreken.”

Rose Koenders

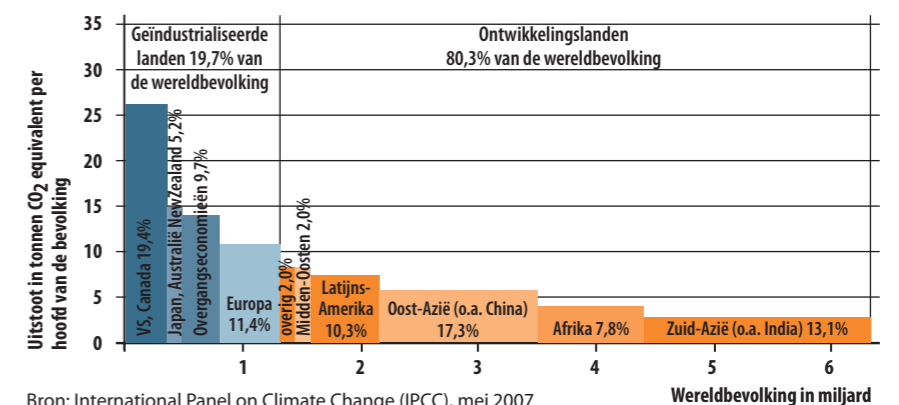
De situatie van de mensenrechten in 2006

- Kindsoldaten: 300.000
- Gedode journalisten: 81
- Uitgevoerde doodstraffen: 1591 in 25 landen
- Genitale verminking: 2 miljoen meisjes tussen 4 en 8 jaar
- In 23% van de landen hebben mensen geen politieke rechten en worden burgerrechten systematisch geschonden
- De VN-speciale rapporteur voor godsdienstvrijheid schreef in 2006 34 overheden aan over specifieke problemen met godsdienstvrijheid

Bronnen: Amnesty International, Freedom House, Office of the High Commissioner for Human Rights, Reporters without borders

De grafiek geeft de CO₂-uitstoot per hoofd van de bevolking weer, uitgesplitst naar wereldregio's. Geïndustrialiseerde landen genereren een aanzienlijk hogere uitstoot per hoofd van de bevolking dan ontwikkelingslanden. De totale uitstoot van ontwikkelingslanden is inmiddels echter bijna even groot als die van de geïndustrialiseerde landen. Tot slot blijkt ook dat de verschillen binnen de twee categorieën groot zijn. Uit deze gegevens blijkt de noodzaak voor internationale samenwerking op het terrein van klimaatbeheersing.

CO₂-UITSTOOT PER HOOFD VAN DE BEVOLKING

doelstellingen te bereiken, zal Nederland een actieve inbreng leveren, zowel binnen de Europese Unie als mondiaal.

Dialogo

Op initiatief van IUCN Nederland pleitten onlangs meer dan 80 leiders uit het Nederlandse bedrijfsleven voor meer gezamenlijke aandacht voor natuur, biodiversiteit en klimaat. In reactie hierop zal een maatschappelijke taakgroep Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen worden ingesteld om te adviseren over de lange termijn doelen, taakstellingen en innovatieve oplossingen. Ook overheden en ngo's in ontwikkelingslanden zullen hierbij betrokken worden.

1.6 BURGERS EN BEDRIJVEN IN BEWEGING

9 Betere dienstverlening aan Nederlandse burgers en bedrijven in het buitenland

Toelichting

De komende jaren zullen steeds meer Nederlanders en buitenlanders een beroep doen op onze ambassades, consulaten-generaal en economische steunpunten voor consulaire en economische dienstverlening. Het kabinet zet zich in om ook in het buitenland de dienstverlening te verbeteren. We zullen de mogelijkheden benutten die schuilen in samenwerking met private partijen en investeringen in ICT-systemen en elektronische dienstverlening. Dit gebeurt onder andere bij reisadviezen. Om bij calamiteiten reizigers en thuisblijvers te kunnen ondersteunen zullen

snel inzetbare teams 24 uur per dag klaar staan. Bonafide zakenlieden moeten in beginsel in 48 uur een visum kunnen krijgen. In 2010 zal in alle visum- en paspoortprocessen biometrie zijn ingevoerd. Hierdoor wordt ongestoord reizen wereldwijd gemakkelijker en de veiligheid verder verhoogd. Er zal duidelijk worden gecommuniceerd welke diensten burgers en bedrijven van de overheid kunnen verwachten, ook om teleurstelling te voorkomen.

Dialogo

Burgers vinden reisadviezen en hulp in het buitenland belangrijk. Wat doen onze ambassades als men het slachtoffer wordt van diefstal of hoe begeleiden zij Nederlanders gevangenen in het buitenland? Minister Verhagen ging hierop in toen hij op 24 mei op Schiphol de aftrap deed voor de jaarlijkse campagne 'Wijs-op-Reis'. Ondernemers vragen de regering om versterking van de economische dienstverlening op onze posten in het buitenland.

10 Betere dienstverlening aan internationale organisaties en buitenlandse bedrijven die zich in Nederland vestigen

Toelichting

Nederland trekt actief internationale organisaties en bedrijven aan. Wij zijn gastland voor 32 internationale organisaties, waaronder het Internationaal Gerechtshof, het Joegoslavië-tribunaal, en het Europees Octrooi Bureau, en voor vele buitenlandse bedrijven. De in Nederland gevestigde buitenlandse bedrijven zijn goed voor bijna 540.000 arbeidsplaatsen. We gaan Nederland als vestigingsplaats nog aantrekkelijker maken, onder meer door het bevorderen van aantrekkelijke huisvesting voor het Internationaal Strafhof, Europol en

Eurojust. Administratieve procedures worden vereenvoudigd, toegang en verblijf worden versoepeld, de informatievoorziening wordt beter toegesneden op 'expats'.

Dialogo

Aan goede betrekkingen met en dienstverlening aan werknemers en hun gezinnen van internationale organisaties en bedrijven (expats) wordt door de betrokken gemeenten en het ministerie van Buitenlandse Zaken intensief aandacht besteed. Zo heeft de gemeente Den Haag een 'Xpat Desk' van een 'The Hague Hospitality Centre' dat speciaal is opgezet voor expats die werken en wonen in Den Haag.

FINANCIËN

FINANCIËLE BOX 1: EEN ACTIEVE INTERNATIONALE EN EUROPESE ROL

in miljoenen euro	2008	2009	2010	2011
Enveloppe Defensie en vredesoperaties	50	100	150	200
• defensie	25	50	75	100
• vredesoperaties (HGIS)	25	50	75	100
Enveloppe Internationale samenwerking	50	100	150	200
• duurzame energie in ontwikkelingslanden (ODA)	50	100	150	200

Enveloppe Defensie en vredesoperaties

Er worden middelen uit deze enveloppe ingezet voor onder andere het opheffen van operationele knelpunten, waaronder internationale samenwerking luchttransport, versterking inlichtingenketen en intensivering werving, opleiding & behoud van personeel en uitvoering van aanbevelingen van de commissie Staal (positieve gedragsveranderingen binnen de krijgsmacht). Het kabinet stelt aanvullende

middelen beschikbaar voor de voorziening Crisisbeheersingsoperaties om blijvend bij te kunnen dragen aan crisisbeheersingsoperaties.

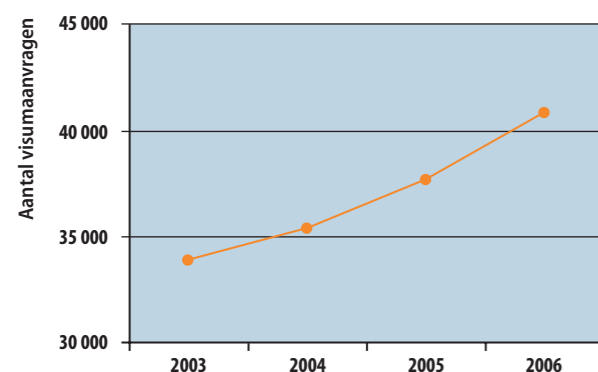
Enveloppe internationale samenwerking

Ontwikkelingslanden onderkennen grote problemen door klimaatveranderingen. Tegelijkertijd bieden deze ontwikkelingen ook kansen, bijvoorbeeld voor de landbouw in de opkomende markt voor biobrandstoffen. De middelen voor deze enveloppe

zijn geoormd voor duurzame energie in ontwikkelingslanden. Deze middelen zullen worden ingezet op vier hoofdpunten:

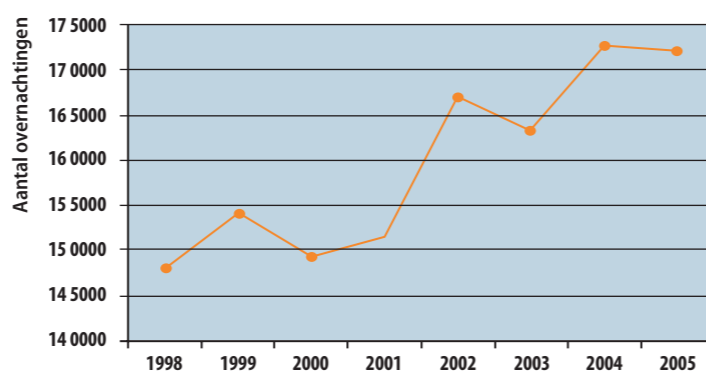
- toepassing van duurzaamheidscriteria bij grootschalige energieproductie, met name bij biomassa;
- energievoorziening in Rwanda en Burundi;
- programma's gericht op toegang tot energie;
- samenwerking met Indonesië bij duurzame energie, met name bij bosbeheer en klimaatbeleid.

AANTAL VISA KORT VERBLIJF GROEIT (TOERISME, ZAKEN DOEN, FAMILIEBEZOEK)

Bron: Ministerie van Buitenlandse Zaken

NEDERLANDERS ZIJN VAKER VOOR VAKANTIE IN HET BUITENLAND

Bron: CBS

Dienstverlening in 2006

Dienstverlening in 2006 aan burgers en bedrijven in het buitenland en aan internationale organisaties en buitenlandse bedrijven in Nederland:

- 30.000 contacten tussen de posten en Nederlandse bedrijven in het buitenland (informatiebezoeken, handelsmissies, etc.)
- 50% van de welvaartsgroei is te danken aan internationaal ondernemen
- 150.000 paspoorten aan Nederlanders
- 430.000 visa voor kort verblijf wegens toerisme, zaken doen of familiebezoek
- 3500 inburgeringsexamens
- 11.000 bezoeken aan de 2500 Nederlanders in buitenlandse gevangenissen
- enkele duizenden gevallen van consulaire bijstand aan burgers in nood
- de aanwezigheid van internationale organisaties levert 12.000 directe en 12.000 indirecte arbeidsplaatsen op, waarvan 65% aan Nederlandse werknemers
- bestedingen van deze internationale organisaties en hun gezinnen zijn goed voor 3,7% van het regionale bruto product

Bronnen: Ministerie van Buitenlandse Zaken, CPB/MEV 2007, Decisio BV en Bureau Louter (november 2005)

2 Een innovatieve concurrerende en ondernemende economie

MISSIE

Kennis, innovatie en ondernemerschap zijn de sleutels tot welvaartsgroei en tot de oplossing van veel maatschappelijke vraagstukken waar burgers zich zorgen over maken. Kennis omdat nieuwe ideeën en inzichten de basis vormen voor vooruitgang. Innovatie omdat kennis zijn waarde bewijst in vernieuwende producten, diensten en werkprocessen. Ondernemerschap omdat vernieuwende producten aan de man gebracht moeten worden in een concurrerende wereldeconomie. Niet voor niets nemen deze drie een centrale plaats in op de Lissabon-agenda van de Europese Unie.

Een ondernemende, concurrerende en innoverende economie met oog voor de samenleving vraagt om een ondernemende, innovatieve, toegankelijke overheid. Een overheid die zorgt voor een excellent onderwijssysteem waarin studenten het beste uit zichzelf kunnen halen en waarin onderzoek van

wereldniveau wordt verricht. Een overheid die ruimte geeft aan het MKB als motor van groei en vernieuwing. Letterlijk, waar het gaat om een goede bereikbaarheid, betrouwbare reistijden en voldoende bedrijfsruimte. En figuurlijk, door regels, procedures en voorschriften te verminderen, zodat ondernemers voluit kunnen ondernemen. Voldoende mededinging versterkt een moderne economie gericht op kennis, innovatie en ondernemerschap. De overheid ordent markten onder borging van publieke belangen, ziet toe op eerlijke concurrentie en bestrijdt kartels en economische machtsposities. De overheid dient een open houding te hebben naar de EU en de rest van de wereld. Niet alleen omdat het buitenland een belangrijke afzetmarkt is voor Nederlandse ondernemers, maar ook omdat buitenlandse investeerders en kenniswerkers direct bijdragen aan de Nederlandse welvaart.

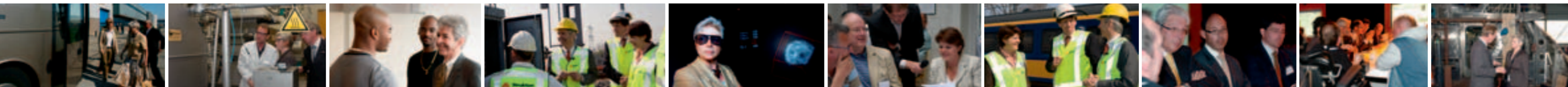
“De toekomst van Nederland begint bij goed onderwijs. Ik vind dat daar veel meer in geïnvesteerd moet worden, vooral om aangesloten te blijven op internationale ontwikkelingen.”

Marleen Spierings

Uit het Coalitieakkoord

Een vitale en innovatieve economie is de basis voor duurzame ontwikkeling van onze welvaart. Nederland zal aan behoud en versterking van zijn concurrerend vermogen moeten blijven werken.

PROBLEEMANALYSE

Nederland is een welvarend land. Deze welvaart is echter niet vanzelfsprekend en blijft ook niet vanzelf intact. De wereldeconomie wordt steeds opener. Dat is goed nieuws, omdat bedrijven zo meer kansen krijgen op nieuwe markten en consumenten kunnen profiteren van een breder productaanbod. Maar het betekent ook dat we voortdurend alert moeten zijn om die kansen daadwerkelijk te benutten. Zo is ons productiviteitsniveau weliswaar hoog, maar blijft de groei van onze arbeidsproductiviteit achter. Dit is vooral zorgwekkend in delen van de publieke sector. Indien we er bijvoorbeeld niet in slagen met gerichte innovatie de productiviteit in de zorg te verhogen, zal in 2025 ruim één van elke vijf werknemers werkzaam zijn in de zorg, met alle gevolgen van dien voor de

arbeidsmarkt en de zorgpremies. Ook vestigen zich te weinig buitenlandse kennisintensieve bedrijven en kennismigranten in Nederland en verliezen we marktaandeel op de belangrijkste buitenlandse groei-markten. Het kabinet ziet dan ook vier grote uitdagingen.

De eerste uitdaging is een beter rendement van hoger onderwijs en onderzoek. Na vijf jaar studeren heeft de helft van de studenten nog geen eindexamen. Studenten zeggen dat het onderwijs hen onvoldoende uitdaagt. Tekenend voor het weinig excellente hoger onderwijs is het beperkte aantal Nederlandse instellingen in de top van internationale ranglijsten van beste instellingen ter wereld.

De tweede uitdaging is om het innovatief vermogen van de Nederlandse economie te versterken. Innovatie is nodig om zo de arbeidsproductiviteit te vergroten. Zeker in een krappere wordende arbeidsmarkt is dat van belang. Schaarste aan goede werknemers zal immers lonen opdrijven en de economie schaden. Een tekort aan arbeidskrachten leidt bovendien al snel tot sociale problemen, zoals tekorten aan personeel in onderwijs en zorg. Innovatie helpt ons ook bij de oplossing van maatschappelijke vraagstukken. Het innovatieve vermogen vormt voor de komende jaren de bron van de welvaarts-groei voor onze vergrijzende samenleving. Burgers willen echter meer dan alleen materiële welvaart; zij willen dat het klimaatprobleem wordt aangepakt, zij willen zich veilig voelen op straat, een schone leefomgeving, een

uitstekende behandeling bij ziekte, hoogwaardig onderwijs en niet elke dag in de file staan. Door een betere benutting van kennis en van de slimheid en vindingrijkheid van Nederlandse ondernemers kunnen al deze zaken beter worden aangepakt.

Dan moeten ondernemers daartoe wel de ruimte krijgen! De derde uitdaging ligt daarom in het wegnemen van drempels voor ondernemerschap. Ondernemers melden dat zij last hebben van de vele regels en de vaak strijdige interpretaties ervan. Zij moeten in dit digitale tijdperk nog te vaak in de rij staan voor een vergunning. Zorg- en onderwijsinstellingen willen ook meer ruimte voor ondernemerschap om op een vernieuwende wijze problemen van vandaag en morgen aan te pakken. Veel, vooral innovatieve, ondernemers geven aan dat ze slechts moeizaam financiering

kunnen krijgen als ze willen doorgroeien. Daarbij blijken veel ondernemers vaak niet te weten waar ze terecht kunnen met hun vragen. Geen wonder dat Nederland op het gebied van ondernemerschap geen topositie inneemt.

genoemd om geen, of niet méér, mensen in dienst te nemen. In tegenstelling tot het aantal zelfstandigen zonder personeel, is het aantal zelfstandigen met personeel de laatste 10 jaar gedaald.

opgepakt om de stijgende mobiliteit van personen en vracht per auto, per openbaar vervoer en vaarwegen het hoofd te bieden. Op de corridor Schiphol-Almere bijvoorbeeld is het treinverkeer in de afgelopen tien jaar verdubbeld en heeft het OV een spitsaandeel van meer dan 50%. Hierdoor zal de groeiende mobiliteit goed kunnen worden opgevangen en wordt irritatie over vertragingen en onvoorspelbare reistijden teruggedrongen.

Onze welvaart is niet vanzelfsprekend en blijft ook niet vanzelf intact.

Ondernemers met weinig of geen personeel zeggen huiverig te zijn om mensen in dienst te nemen. Ze zijn beducht voor de lasten en risico's die de overheid hun oplegt als zij mensen aan-nemen. In veel gevallen moet een kleine ondernemer aan dezelfde regels en eisen voldoen als een grote multinational. Het financiële risico bij ziekte en de huidige ontslagregels worden door veel ondernemers als reden

Een goede bereikbaarheid is essentieel voor de economische dynamiek van ons land. Ondernemers geven aan dat goede bereikbaarheid een cruciale factor is bij de keuze van vestigingslocaties en bij investeringsbeslissingen. Het bereikbaar houden van plaatsen in Nederland is daarom de vierde en laatste uitdaging. De maatregelen uit de Nota Mobiliteit worden voortvarend

Mijn idee

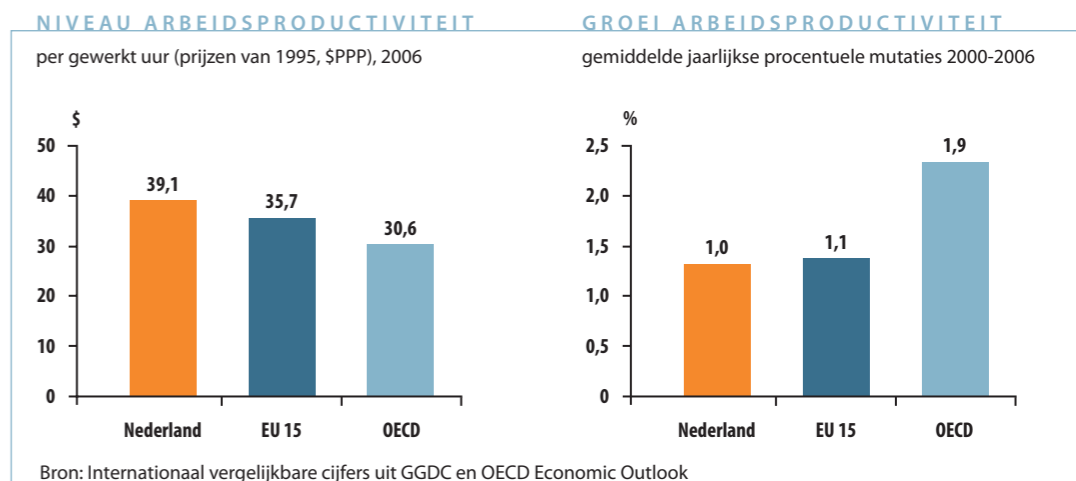
Martin Bruggink
“Ik werk op dit moment een paar uur per week als docent en daarnaast als testcoördinator bij een overheids-organisatie. Ik vind zelf de combinatie van lesgeven en werken als ICT-professional erg leuk. Mijn ervaring is dat je als docent grotendeels zelf de kwaliteit van het onderwijs bepaald. Door mensen uit het bedrijfsleven te stimuleren om een paar uur per week les te geven naast hun werk zorg je voor een betere aansluiting met de arbeidsmarkt.”
 Bron: www.samenwerkenaannederland.nl, 2007

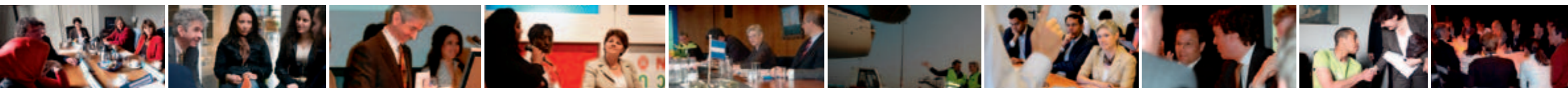
“Ouderejaarsstudenten moeten als onderdeel van hun studie verplicht bijles gaan geven aan eerstejaars. Dan krijg je een goede wisselwerking tussen oudere en nieuwe studenten. Het vergroot je eigen kennis en ook die van anderen. En uiteindelijk is dat goed voor de kwaliteit van het onderwijs.”
R. Nivillac

“Docenten moeten verplicht worden om mee te werken aan de evaluatie van hun eigen vak. Zo krijg je evaluaties waarmee je ook echt verbeteringen kunt doorvoeren.”
Dong Nguyen

“Laten we het lerarentekort aanpakken. Inspireer en motiveer docenten! Geef ze ruimte voor ontwikkeling in hun vak.”
Seren Dalkiran

DOELSTELLINGEN

2.1 MEER EN MEER EXCELLENTE HOGER OPGELEIDEN

11 Hoger onderwijs met meer kwaliteit en minder uitval

Toelichting
Het tekort aan goed opgeleid personeel in Nederland is dit jaar op het hoogste niveau sinds de jaren '70 en zal door de pensionering van babyboomers en de economische opleving alleen maar groter worden. Het kabinet wil dat meer mensen een studie beginnen en afmaken: de helft van de studenten heeft na 5 jaar studeren nog geen eindexamen. Allochtone studenten zijn extra kwetsbaar: hun uitval is gemiddeld nog 10-15% hoger dan die van autochtone studenten. Daarom breidt het kabinet de 'aanval op de uitval' uit naar het hoger onderwijs. Extra middelen worden uitgetrokken om kleinschaligheid te bevorderen. Gegeven het oplopende tekort aan technici en technologen richt het kabinet de taskforce 'Technologie, Onderwijs en Arbeidsmarkt' op, waarin het

bedrijfsleven een leidende rol krijgt. Tevens werkt het kabinet aan een actieplan gericht op verbetering van het natuurwetenschappelijk onderwijs, waarbij de drie Technische Universiteiten betrokken zijn. Talentvolle, ambitieuze studenten krijgen met behulp van beurzen of extra studiefinanciering de mogelijkheid toponderwijs te volgen.

Een nieuw model voor financiering van het hoger onderwijs zorgt ervoor dat kwaliteit, onderwijsinzet en prestaties worden beloond. Kwaliteit- en rendementsverbeteringen komen aan bod in de strategische agenda voor hoger onderwijs-, onderzoeks- en wetenschapsbeleid, die in september 2007 verschijnt.

Dialogo
De ambitie om het hoger onderwijs beter en aantrekkelijker te maken is een terugkerend onderwerp in gesprekken met studenten en docenten. Klachten over lesuitval en een gebrek aan begeleiding komen veel terug in alle gesprekken. Instellingen, inspectie, studenten, werkgevers en bestuurders delen de ambitie om uitval in het hoger onderwijs te verminderen.

12 Het versterken van de internationale reputatie van Nederlandse wetenschappelijke instellingen en onderzoekinstellingen

Toelichting
Het Nederlandse onderwijs en onderzoek kan alleen op hoog niveau blijven presteren als de onderzoeksinfrastructuur van een hoge kwaliteit blijft en als de beste mensen volop ruimte krijgen (binnen de voorwaarde dat veiligheid van economische, onderzoeks- en andere gegevens gewaarborgd blijft). Goed onderzoek is noodzakelijk om de beste onderzoekers en studenten aan te kunnen trekken. Daarom wil het kabinet het primaat van het ongebonden en zuiver wetenschappelijk onderzoek versterken bij de verdeling van de onderzoeksmiddelen: deze moeten terecht komen bij de beste onderzoekers. Het kabinet zet in op Braingain-programma's voor het aantrekken van buitenlandse toponderzoekers en op Talentprogramma's op maat (zoals Aspasia voor vrouwen en

allochtonen). Daarnaast wordt het promotiestelsel gericht op excellentie, naar het voorbeeld van de graduate schools in de Verenigde Staten. Het nieuwe accreditatiestelsel dat het kabinet in zal voeren bevat ten slotte ook meer prikkels voor kwaliteit en zorgt voor minder administratieve lasten voor instellingen.

Dialogo
VSNU, KNAW en NWO, maar ook de Spinozisten en de Vereniging van Vernieuwingsimpulsen vragen om meer ruimte voor excellente onderzoekers.

13 Vergroting van de aantrekkelijkheid van Nederland voor kenniswerkers

Toelichting
De kwaliteit van de beroepsbevolking neemt toe door het zelf opleiden van mensen, maar ook door het soepeler toelaten van hoogopgeleide kenniswerkers. Een soepelere toelating vergroot ook de aantrekkingskracht van Nederland als vestigingsplaats voor buitenlandse investeerders. Daartoe verlengt het kabinet de

toegestane zoekperiode naar een baan voor buitenlandse studenten die na hun studie in Nederland willen komen werken tot één jaar en wordt de inkomensgrens voor deze groep verlaagd tot 25.000 euro. Daarnaast zal een modern integratiebeleid o.a. gericht zijn op het verkorten van de procedure bij de IND tot twee weken door convenanten met bedrijven en onderwijsinstellingen te sluiten. Tot slot wordt de samenwerking en uitwisseling van gegevens tussen IND, CWI, gemeenten en Belastingdienst verbeterd.

Dialogo
Ondanks de stappen die de afgelopen jaren zijn gezet, zijn er nog te vaak klachten over het kennismigratiebeleid. Bedrijven die arbeidsmigranten willen aantrekken storen zich aan de veelheid aan regelingen, de vele loketten en de lange doorlooptijden.

2.2 KENNIS EN INNOVATIE VOOR MAATSCHAPPELIJKE VRAAGSTUKKEN

14 Het versterken van het innovatief vermogen van de Nederlandse economie

Toelichting
Het kabinet gaat kennis en innovatie beter koppelen aan de oplossing van maatschappelijke

vraagstukken en de totstandkoming van vernieuwende producten en diensten. Daarom wil het kabinet de invloed van gebruikers op het toegepaste onderzoek van kennisinstellingen versterken. Met TNO en de Grote Technologische Instituten is afgesproken dat vraagprogramma's in 2010 rond moet zijn. Daarnaast wil het kabinet onderzoekers bij universiteiten en publieke kennisinstellingen in staat stellen zich een groter deel van de opbrengsten van intellectueel eigendom toe te eigenen. Toepassingsgericht onderzoek wordt bij de verde-

ling van middelen strenger beoordeeld op kwaliteit en kansen voor benutting en het praktijkgericht onderzoek van hogescholen wordt versterkt. Dit wordt ondersteund door het Innovatie Platform. Het innovatievermogen van de Nederlandse economie wordt voor een belangrijk deel bepaald door het MKB. MKB'ers zijn hard nodig voor het vertalen van goede ideeën in nieuwe producten. Een MKB dat innoveert, schudt de gevestigde orde wakker. Maar innoveren en het vinden van nieuwe (internationale) markten

PROJECT Nederland Ondernemend Innovatieland (NOI)

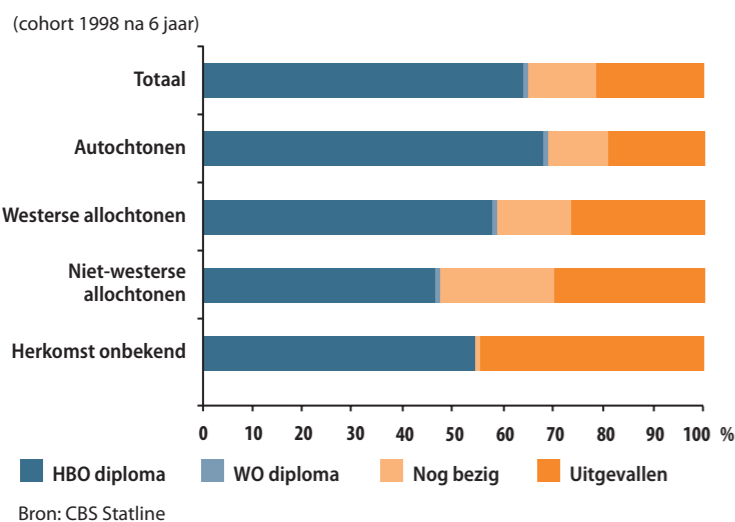
Betere benutting van innovatie om maatschappelijke vraagstukken op te lossen.

Toelichting
Burgers hechten grote waarde aan een goede gezondheidszorg. Wil de kwaliteit van de zorg ook in de toekomst gewaarborgd zijn, dan is investeren in innovatie van groot belang. Niet alleen voor de verbetering van de kwaliteit, maar om een toenemend tekort aan menskracht in de zorg op te vangen. Een ander maatschappelijk probleem waaraan innovatie kan bijdragen is de klimaatverandering. Het project Nederland Ondernemend Innovatieland richt zich op een betere benutting van kennis en vernieuwend ondernemerschap ten behoeve van deze maatschappelijke vraagstukken. Er is een vernieuwd InnovatiePlatform ingesteld van toppers uit diverse gebieden, dat het voortouw neemt in het adviseren over

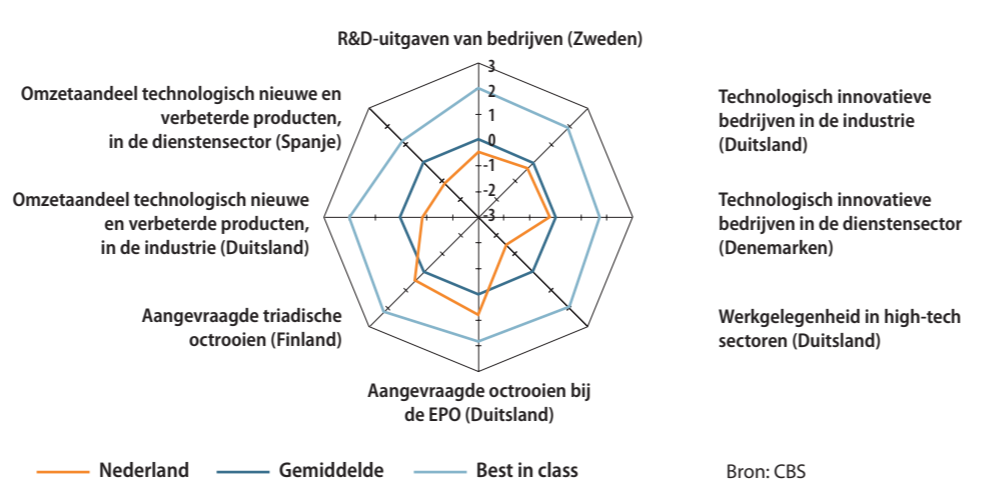
mogelijkheden van innovatie. Dit InnovatiePlatform zal, als onafhankelijke ijsbreker, ideeën aanreiken en innovaties aanjagen. In het verlengde van de sleutelgebiedenaanpak, zal in het kader van het project NOI een aantal maatschappelijke innovatieprogramma's worden gestart op technologiegebieden waarop Nederland kan uitblinken en die kan bijdragen aan de realisatie van maatschappelijke doelen. In 2008 starten drie programma's, rond energie, zorg en water. Het energieprogramma richt zich op het beter benutten van onder andere zonne-energie en nanotechnologie voor innovatieve toepassingen die duurzaam en kosteneffectief zijn. Het zorgprogramma heeft tot doel via een versnelling van innovatie met minder

mensen een kwalitatief betere zorg te leveren. Het waterprogramma richt zich op de uitdagingen op het gebied van zuivering en beheer. Deze drie programma's worden gevolgd door een beperkt aantal andere programma's, zoals voor veiligheids- en agro-innovatie. Het Innovatie Platform is betrokken bij de genoemde programma's. Alle innovatieprogramma's krijgen een internationale 'kop' om de vruchten van de samenwerking ook buiten Nederland te benutten. ICT kan veel meer dan nu het geval is bijdragen aan het realiseren van maatschappelijke doelen. Concrete projecten uit het actieprogramma Maatschappelijke Sectoren en ICT zijn bevordering van hoogwaardig cameratoezicht op bedrijventerreinen, teleconsultatie in de zorg, en de introductie van gaming ten behoeve van het onderwijs.

RENDEMENT HBO NAAR ETNICITEIT

INNOVATIE NEDERLAND IN INTERNATIONAAL PERSPECTIEF

Bron: CBS

heeft in een klein bedrijf meer voeten in de aarde dan in een groot bedrijf. Het kabinet ziet daarom vooral bij het MKB mogelijkheden om innovatie te stimuleren.

Het kabinet stelt meer innovatievouchers voor het MKB beschikbaar. Deze zijn ook inzetbaar voor een Europees patent en voor kennisvragen rondom het toepassen van ICT. Samenwerking en kennisoverdracht tussen MKB-bedrijven zal door middel van Innovatieprestatiecontracten verder bevorderd worden. In de WBSO worden enkele maatregelen genomen die vooral gunstig uitpakken voor startende en door-groeiende bedrijven die R&D verrichten. Bedrijven die voor het eerst aan R&D doen, worden gestimuleerd door een extra aftrekpost in de WBSO. De grens tot waar bedrijven kunnen profiteren van de hoogste aftrekpost van 42% in de WBSO wordt verruimd. Ten slotte komen er in de WBSO meer mogelijkheden voor procesinnovatie en ICT-onderzoek en ontwikkeling.

Ook als opdrachtgever zal de overheid innovatief ondernemerschap bevorderen. Het kabinet zal aanbestedingsprocedures

uniformeren en vereenvoudigen door minder hoge eisen te stellen aan bijvoorbeeld omzet en ervaring. Ook worden aanbestedingsopdrachten toegankelijker door ze op één internetsite (TenderNed) te publiceren. Bedrijven die met innovatieve oplossingen komen, krijgen een streepje voor bij overheidsopdrachten (launching customer). De overheid stimuleert innovaties ook door, als launching customer, concrete R&D-opdrachten te geven aan MKB-bedrijven (Small Business Innovation Research). Met ingang van 2008 zal dit structureel verankerd worden.

Dialogo

Een terugkerend onderwerp in gesprekken met bedrijven, onderzoekers en kennisinstellingen is dat Nederland onvoldoende in staat is ontwikkelde kennis om te zetten in vernieuwende producten en

diensten. Onderzoekers hebben te weinig prikkels om hun vindingen te gelde te maken. Het aandeel van de (semi-)publieke sector in de octrooi-productie is nog steeds zeer laag. Ook zijn er maar weinig onderzoekers die vanuit een kennisinstelling een onderneming starten.

Bedrijven vinden het instrumentarium voor het MKB waardevol. Aandacht wordt gevraagd voor verruiming van de WBSO in de richting van procesinnovatie, ICT-onderzoek en -ontwikkeling en voor doorgroei van bedrijven naar grootschalige productie. Tijdens de bijeenkomst van 21 mei zijn twee concrete suggesties gedaan die het kabinet graag wil oppakken. De eerste is het creëren van duurzaamheidsvouchers, c.q. het versterken van het duurzaamheidsdelement in de innovatievouchers. De tweede betreft een percentage van minimaal 10% van wat wordt uitgegeven aan het bedrijfsleven bestemmen voor het MKB.

2.3 VERNIEUWEND ONDERNEMERSCHAP

15 Meer zelfstandige ondernemers met personeel en meer snelle groeiers in 2011

Toelichting

Ondernemerschap moet in de haarvaten van de economie en samenleving zitten. In de industrie, de agrarische sector, maar ook in 'nieuwere' sectoren zoals de creatieve sector. Daarnaast kan ondernemerschap de leefbaarheid in de wijken verbeteren. Ook voor de overheid is ondernemerschap een 'must'. In de zorg of het onderwijs leidt ondernemerschap tot een betere dienstverlening. Ten slotte kan ondernemerschap voor kwetsbare groepen een aantrekkelijk alternatief zijn om volwaardig mee te doen op de arbeidsmarkt.

Het bevorderen van ondernemerszin begint op scholen en universiteiten; leerlingen en studenten moeten de kans krijgen kennis te maken met ondernemerschap. De subsidieregeling Beroeps-

onderwijs in Bedrijf maakt een betere aansluiting tussen bedrijven en het praktijkleren in het (voorbereidend) middelbaar beroepsonderwijs mogelijk. Om ondernemende mensen met goede ideeën te verleiden de stap naar het zelfstandig ondernemerschap ook echt te zetten, moet het starten van een bedrijf sneller, aantrekkelijker en eenvoudiger worden. Regelingen moeten beter toegesneden worden op de situatie van de startende en kleine ondernemer én de ondernemer met grote ambities ten aanzien van innovatie en groei. Daarom neemt het kabinet de volgende maatregelen:

- het starten van een BV wordt vereenvoudigd, onder andere door de afschaffing van het verplichte minimumkapitaal;
- er komen microkredieten voor startende ondernemers, met extra aandacht voor ondernemers in de 40 aandachtswijken;
- fiscale – en andere faciliteiten worden zo mogelijk toegankelijker voor ondernemers die (nog) niet in voltijd ondernemen. Dat geldt ook voor levensloop en leerrechten;
- om de stap naar het werkgeverschap te bevorderen inventariseert het kabinet op welke punten een verlicht regime

- voor werkgevers met weinig werknemers wenselijk is;
- de toegang tot kapitaal voor startende en snel groeiende ondernemers wordt verbeterd door verruiming van het borgstellingkrediet (ook voor land- en tuinbouw) en van innovatiekredieten;
- de experimentenwet 'Bedrijfsgerichte gebiedsverbetering' ondersteunt groepen ondernemers die zelf willen bijdragen aan een aantrekkelijker en veiliger bedrijfsomgeving in hun wijk;
- kapitaal beschikbaar stellen door informele investeerders wordt gestimuleerd;
- tenslotte gaat het kabinet actief door met het stimuleren van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, met bijzondere aandacht voor het MKB.

Dialogo

Startende ondernemers zien het aannemen van de eerste personeelsleden als groot risico dat ook nog eens gepaard gaat met veel rompslomp. Studenten vinden dat zij vaker in aanraking zouden moeten komen met vakken op het gebied van ondernemerschap, zoals marketing en boekhouden. Ondernemers in onder meer de creatieve industrie geven aan dat het nog

steeds lastig is financiering te vinden. Tijdens wijkbezoeken is ook geregeld het belang van ondernemerschap in wijken aan de orde gekomen. Ondernemers leveren niet alleen een positieve bijdrage aan bedrijvigheid en werkgelegenheid maar ook aan de sociale binding in de wijken.

16 Minder regels, minder instrumenten, minder loketten

Toelichting

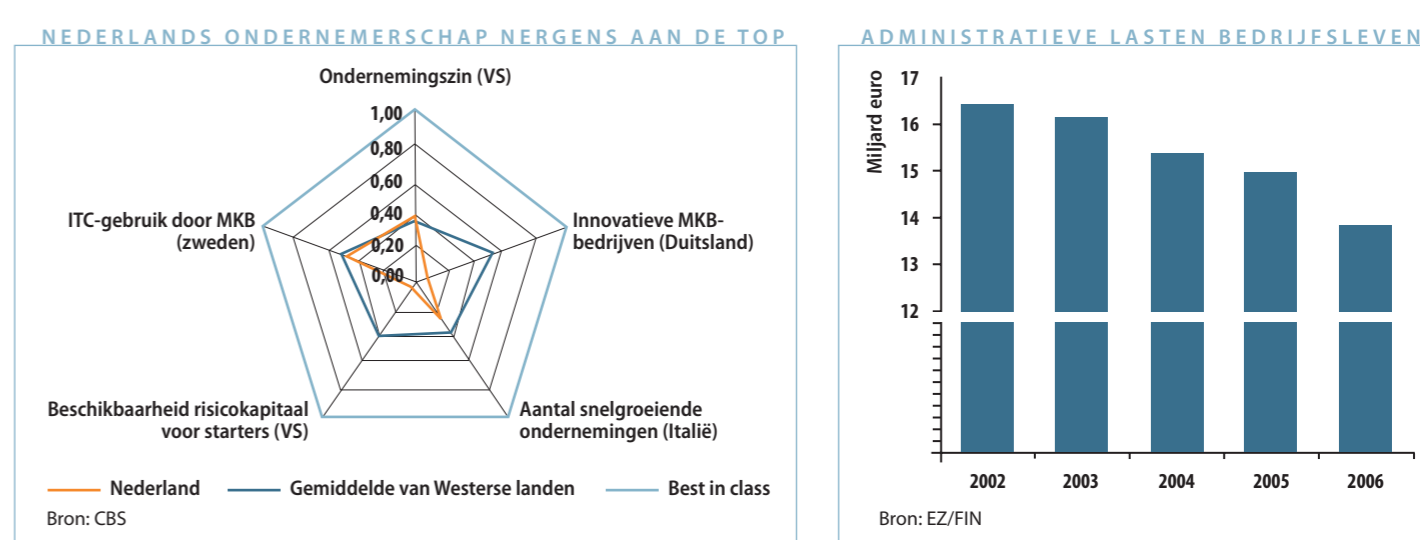
Ondernemers moeten – meer dan tot nu toe – echt merken dat vermindering van regeldruk zoden aan de dijk zet. Bij de aanpak van regeldruk zal het kabinet daarom ondernemers zelf vragen van welke regels ze de meeste hinder hebben. Daarna worden sectoren en wetgevingsgebieden doorgelicht en aangepakt op nalevingkosten, toezichtlasten, administratieve lasten en irritaties. Er is al een start gemaakt met verkenningen op terreinen als milieu, landbouw, bouw en transport. Per domein worden concrete, afrekenbare afspraken gemaakt met betrokken partijen. Ook worden de

administratieve lasten nog eens met 25% verlaagd, met aandacht voor vergunningen, subsidies en aanbestedingen. Ten slotte kiest het kabinet voor een ruimere toepassing van algemene regels, zorgplichten in plaats van gedetailleerde voorschriften en lex silencio positivo ('goedkeuring indien een besluit niet tijdig is genomen'). Om te voorkomen dat de druk door nieuwe regels weer toeneemt, zal het kabinet nieuwe voorstellen vooraf toetsen op effecten voor ondernemers. Via een belevingsmonitor zal het kabinet meten of regeldruk inderdaad merkbaar afneemt. Provincies, gemeenten en waterschappen hebben aangegeven hun aandeel te leveren in het schrappen, vereenvoudigen en samenvoegen van regels en vergunningen. Het kabinet wil hierover met hen concrete afspraken maken. De overheid gaat de dienstverlening en informatievoorziening aan ondernemers sneller en beter maken. Een ondernemer moet makkelijk kunnen zien wat hij moet en mag doen. Ook moet in één oogopslag duidelijk zijn voor welke subsidies hij in aanmerking komt en of er interessante overheidsopdrachten voor

"In het onderwijs moet meer rekening worden gehouden met het type student. Zelf kan ik die zelfstandigheid wel aan, maar dat geldt niet voor iedereen."
Oben Neuteboom

"Onder studenten bestaat behoefte aan meer uitdagend onderwijs. Vaak zijn er maar tien contacturen per week, dat mag best wat meer zijn. Veel zelfstudie is niet goed voor de kwaliteit van het onderwijs."
Jasper Meeuwissen

hem zijn. Het Bedrijvenloket, waarop alle overheden en een aantal uitvoeringsinstanties zijn aangesloten, verschaft die informatie. Het Bedrijvenloket wordt uitgebouwd tot hét digitale loket waar ondernemers 24 uur per dag 7 dagen in de week zaken elektronisch kunnen afhandelen, zoals het aanvragen van een horecaverunning. In het kader van de implementatie van de EU-Dienstenrichtlijn, kunnen ook buitenlandse dienstverleners hier vanaf eind 2009 informatie vinden en formaliteiten elektronisch afhandelen. Het digitale bedrijvenloket wordt aangevuld door ondernemingspleinen in de regio, ondergebracht bij de Kamers van Koophandel.

Adequate dienstverlening is niet alleen afhankelijk van het loket, maar ook van wat daarachter te verkrijgen is. Het kabinet wil het instrumentarium toegankelijker en overzichtelijker maken door minder regelingen op het gebied van innoveren en ondernemen, stroomlijning van regelingen en door een betere samenwerking tussen uitvoeringsorganisaties.

Dialogo

Ondernemers geven aan dat zij (nog) te weinig hebben gemerkt van het aanpakken van regels waar zij last van hebben. Ook blijken ondernemers slecht op de hoogte te zijn van de mogelijkheden waarmee de overheid ondernemers kan ondersteunen. En als ondernemers vervolgens iets willen, dan zijn er nog te vaak te veel loketten waar zij in de rij mogen aansluiten.

2.4 MOBILITEIT, INFRASTRUCTUUR EN REGIONAAL-ECONOMISCHE ONTWIKKELING

17 Een slagvaardige aanpak van economische ontwikkeling in top- en grensregio's

Toelichting

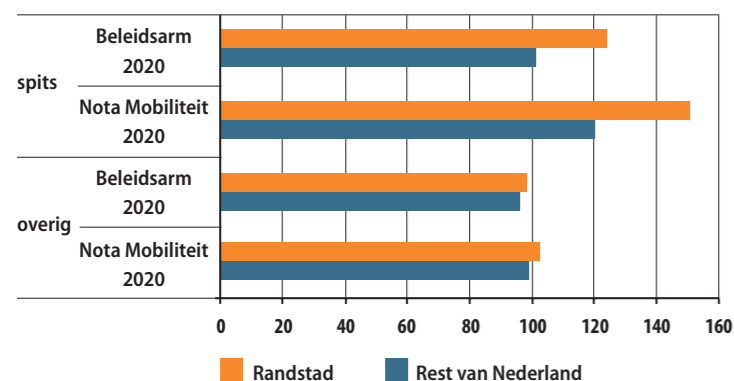
Met het programma 'Pieken in de Delta' ondersteunt het kabinet regionale clusters van bedrijven en kennisinstellingen die de potentie hebben mee te draaien met de internationale top. In enkele van de desbetreffende regio's is verbetering van de bereikbaarheid en beschikbaarheid van grootschalige werklocaties nodig om de economische topositie te versterken of te behouden. Het kabinet geeft daarbij voorrang aan regionale programma's die kunnen bijdragen aan de beantwoording van maatschappelijke vragen. Speciale aandacht is er voor Brainport Eindhoven (life sciences en medische technologie), het energieknooppunt Groningen (gas, duurzame energie, opslag

van CO₂) de regio Wageningen-Nijmegen (voedseltechnologie en gezondheidszorg).

Dialogo

Voor grensregio's zoals Zuid-Limburg, is grensoverschrijdende bestuurlijke samenwerking tussen overheden en bijvoorbeeld Kamers van Koophandel noodzakelijk om goed te kunnen concurreren. Samen met de Europese Commissie en de regio zal het kabinet zich hiervoor met nieuwe grensoverschrijdende programma's sterk blijven maken. Tegelijkertijd trekken bedrijven in grensregio's geregeld aan de bel wanneer zij geconfronteerd worden met een verslechtering van hun concurrentiepositie door het optreden van buitenlandse overheden. Het kabinet zal grensregio's die nadeel ondervinden van overheidsgedreven concurrentie uit buurlanden, ondersteunen bij het aantrekken van investeringen.

ONTWIKKELING GEBRUIK TREIN IN EN BUITEN DE RANDSTAD

Bron: MNP en Ministerie van VenW, 2005

"Thuiswerken moet gestimuleerd worden. Dat helpt de mobiliteit en economie vooruit. Naar kantoor ga je enkel nog voor overleg met collega's."

De heer Van Zeeland

18 Stapsgewijze invoering van een gedifferentieerde kilometerprijs naar tijd, plaats en milieukeurmerken

Toelichting

Het kabinet neemt het eindbeeld dat door de leden van het Platform-Nouwen is ontwikkeld over. Een landelijke kilometerprijs gedifferentieerd naar tijd, plaats en milieukeurmerken wordt in Nederland ingevoerd. Gezien de ernst van de fileproblematiek en de in het Coalitieakkoord opgenomen randvoorwaarden wordt deze

kabinetsperiode een eerste uitvoerbare, betekenisvolle en onomkeerbare stap genomen op het gebied van een – binnen het eindbeeld passende – kilometerbeprijzing. Parallel hieraan en onlosmakelijk hiermee verbonden wordt het eindbeeld uitgewerkt binnen de in het Coalitieakkoord opgenomen randvoorwaarden. Het kabinet neemt over de eerste stap na de zomer van 2007 een besluit. Naar rato zullen de bestaande autobelastingen worden afgeschaft. Hiermee worden de lasten eerlijker verdeeld over de weggebruikers, doordat al vanaf de eerste betekenisvolle stap betaald wordt naar gebruik in plaats van naar bezit. Voor weggebruikers die relatief

weinig, schoon en zuinig autorijden, zullen hierdoor de lasten dalen. Om schokeffecten door een abrupte omzetting van de aanschafbelasting (BPM) in de kilometerprijs tegen te gaan, zal een deel van de BPM in het Belastingplan 2008 en daarna worden omgebouwd in de Motorrijtuigenbelasting (MRB). De netto opbrengsten van de kilometerbeprijzing vloeien via het Infrastructuurfonds terug naar de verkeersinfrastructuur.

Dialogo

Er zijn intensieve gesprekken met maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven en overheden georganiseerd om tot een breed gedragen eindbeeld van de kilometerprijs

te komen. Het kabinet hecht er aan het draagvlak dat door de Commissie-Nouwen is bereikt te behouden. Na besluitvorming in de Tweede Kamer over deze omvangrijke operatie zal het kabinet de dialoog met de weggebruiker zoeken. Weggebruikers moeten kunnen begrijpen waarvoor ze betalen.

19 Verbetering van de bereikbaarheid over weg en water door gerichte investeringen in het wegennetwerk en de binnenvaart

Toelichting

Naast de stapsgewijze invoering van een gedifferentieerde kilometerprijs zet het kabinet voor het wegennetwerk op de korte termijn in op kleinschalige maatregelen. Het accent ligt daarbij op knooppunten en op plaatsen waar snelle voordelen te behalen zijn. Ook staat optimale benutting van capaciteit van het wegennet centraal, onder andere door inzet van dynamisch verkeersmanagement. Over groot-schalige maatregelen gericht

PROJECT

Urgentieprogramma Randstad

Met het Urgentieprogramma Randstad (UPR) wil het kabinet eraan bijdragen dat de Randstad zich ontwikkelt tot een duurzame en concurrerende Europese topregio.

Toelichting

De Randstad is voor Nederland, mede door de twee mainports Schiphol en de Rotterdamse haven, de belangrijkste internationaal concurrerende regio en concurreert met stedelijke regio's als Barcelona, München en Frankfurt. Maar de Randstad kan beter. Een aantal knelpunten en onderbenutte kwaliteiten hebben de concurrentiepositie van de Randstad aangetast. Het gaat dan om bijvoorbeeld de dagelijkse files, de kwaliteit van het openbaar vervoer, te weinig aantrekkelijke woongebieden, werklocaties en recreatiemogelijkheden en mogelijk onvoldoende bescherming tegen de effecten

van snelle klimaatverandering. Het oplossen van deze problemen wordt bemoeilijkt door de bestuurlijke drukte in de Randstad, waardoor de vele projecten weinig samenhang kennen en moeilijk tot besluitvorming en uitvoering komen. Het kabinet wil meer snelheid door selectiviteit en samenhang. Doel is een slagvaardiger besluitvorming over en uitvoering van de meest urgente en economisch belangrijke projecten in de regio. De Randstad kan dan op termijn meer functioneren als één netwerk van steden met verschillende specialisaties. De projecten die in het Urgentieprogramma worden opgenomen, hebben

betrekking op een urgent probleem of een bijzondere kans. Ze zijn van Randstedelijk, nationaal of internationaal belang.

Dialogo

In het rapport 'Randstad Kracht' hebben de vier grootste steden van de Randstad en de vier provincies een advies gegeven aan het kabinet over het Urgentieprogramma. Ook vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en marktpartijen, burgers en andere deskundigen zijn in verschillende rondes geconsulteerd. De zo verkregen kennis, expertise en creativiteit worden verwerkt in het programma. Het rijk en de regio maken zich samen sterk voor een snelle en voortvarende uitvoering van besluiten en projecten.

op de lange termijn beslist het kabinet op basis van een Landelijke Markt- en Capaciteitsanalyse voor het gehele hoofdwegennet (zowel A-wegen als rijks N-wegen).

Binnenhavens zijn een kritische succesfactor voor de concurrentiepositie van de binnenvaart. Het kabinet geeft daarom samen met regionale overheden een impuls aan de verbetering van de toegang tot deze binnenhavens. Daarnaast investeert het kabinet gericht in een betere benutting van het vaarwegennetwerk en een verbetering van het bedieningsniveau van sluisen en bruggen. Dit biedt capaciteitsvoordelen en resulteert in een verbeterde planning van transport voor onder andere verladers. Tot slot wil het kabinet de kansen benutten die er liggen om door middel van innovatie zowel de efficiëntie als de milieuprestaties (CO₂-emissies, luchtkwaliteit) van de binnenvaart te verbeteren.

Dialogo

Bij de totstandkoming van de Landelijke Markt- en Capaciteitsanalyse zijn diverse regionale partijen en het bedrijfsleven betrokken. Samen met Senter-Novem en de betrokken

bedrijven is een innovatie-agenda voor de binnenvaart opgesteld.

20 Groeiambitie van 5% per jaar voor het openbaar vervoer per spoor

Toelichting

Ook versterking van het openbaar vervoer is belangrijk voor het verbeteren van de bereikbaarheid. Het is de ambitie van het kabinet en van de spoorsector om de groeispurt van de afgelopen jaren vast te houden. De ambitie voor het OV per spoor is hiertoe gesteld op 5% groei per jaar. Hiervoor wordt een actieplan opgesteld, dat na de zomer van 2007 gereed is. Daarbij gaat de aandacht onder andere uit naar de inzet van hogere en langere treinen, aanpassingen in de dienstregeling en uitvoering van het Herstelplan spoor. De veiligheid en de klantvriendelijkheid van het spoor worden bevorderd. Grootschalige nieuwe infrastructuurle maatregelen met kortetermijneffecten zijn mogelijk noch wenselijk. Voor de lange termijn worden de kansen

en mogelijkheden onderzocht voor een kwaliteitssprong voor reizigers, in combinatie met het faciliteren van de verwachte groei in het goederenvervoer per spoor. Hierbij zijn diverse regionale partijen en het bedrijfsleven betrokken. Naast forse investeringen in infrastructuur worden maatregelen voor een betere benutting van de bestaande spoorcapaciteit onderzocht.

Dialogo

Het kabinet heeft gesproken met de spoorsector en met consumentenorganisaties. Dat heeft ertoe geleid dat de NS het initiatief neemt voor het 'Actieplan groeiambitie 5% spoor'.

FINANCIËN

Enveloppe innovatie, kennis en onderzoek

Het kabinet gaat maatschappelijke knelpunten op het terrein van de zorg, (duurzame) energie en waterbeheer aanpakken door innovatie op deze terreinen te bevorderen. Hiervoor wordt in totaal 200 mln uitgetrokken in de periode 2008-2011 (125 mln uit enveloppe innovatie en 75 mln uit enveloppe ondernemerschap). Ook zal een belangrijk deel van het wetenschappelijk onderzoek zich richten op maatschappelijke prioriteiten als zorg, water, energie en duurzaamheid.

Enveloppe ondernemerschap

De regeling Innovatievouchers wordt voortgezet en uitgebreid naar alle soorten MKB bedrijven, zowel industrieel, agrarisch als diensten (w.o. de zorg). De overheid stimuleert daarnaast innovaties door het geven van concrete R&D-opdrachten aan het MKB (Small Business Innovation Research). Voorts zal samenwerking en kennisoverdracht tussen MKB-bedrijven worden bevorderd door middel van innovatieprestatiecontracten. Ondernemerschap zal verder worden bevorderd door het wegnemen van overbodige regelgeving. Daarnaast wil het kabinet de toegang tot kapitaal voor startende MKB'ers en snel groeiende ondernemingen vergemakkelijken door uitbreiding van bestaande kredietgarantie-regelingen en verschaffing van microkredieten. Bij de aanwen-

ding van deze enveloppe zal rekening worden gehouden met overmijdelijkheden en prioriteiten uit het Coalitieakkoord waaronder de sanering van de Noordzee-visserij.

Enveloppe Infra en wegen

De middelen voor wegen zijn voor kleinschalige maatregelen (quick wins) aanpak van knooppunten en vergroting van de verkeersveiligheid. Er komen maatregelen om de infrastructuur van vaarwegen op korte termijn beter te benutten en het bedieningsniveau voor sluisen/bruggen te verbeteren. Daarnaast kunnen middelen worden aangewend voor verbetering van de luchtkwaliteit (om infra en wegen aan te kunnen leggen) en voor dynamisch verkeersmanagement (om de bestaande capaciteit van het wegennet beter te gebruiken).

Enveloppe Regionaal economisch beleid

Regionale knelpunten van nationaal belang zullen door het rijk financieel worden ondersteund. De toegang van grootstedelijke regio's wordt verbeterd door effectieve en kleinschalige maatregelen te nemen (o.a. afstemming reisinformatie en verbetering aansluitingen hoofdwegennet en onderliggend wegennet). Door lokaal maatregelen voor de luchtkwaliteit te nemen wordt het mogelijk om grote lokale projecten doorgang te laten vinden, wat bijdraagt aan de regionale economie.

FINANCIËLE BOX 2:

EEN INNOVATIEVE CONCURRERENDE EN ONDERNEMENDE ECONOMIE

in miljoenen euro	2008	2009	2010	2011
Enveloppe Innovatie, kennis en onderzoek*	75	150	225	300
• onderzoek	37,5	75	112,5	150
• maatschappelijke innovatieprogramma's	12,5	25	37,5	50
• kennis/overig	25	50	75	100
Enveloppe Ondernemerschap	50	75	100	200
• maatschappelijke innovatieprogramma's	7,5	15	22,5	30
• innovatievouchers, SBIR en innovatieprestatiecontracten	12,5	25	37,5	50
• overig (o.a. administratieve lasten, kapitaalmarkt-pakket/microkredieten, ICT, Noordzeevervisserij)	30	35	40	120
Enveloppe Infra en wegen	25	50	75	100
• quick wins vaarwegen	5	10	20	20
• quick wins wegen	10	10	15	20
• overig (bijv. luchtkwaliteit en dynamisch verkeersmanagement)	10	30	40	60
Enveloppe Regionaal economisch beleid **	25	50	75	100
• o.a. sterke regio's, luchtkwaliteit	25	50	75	100
Enveloppe Aandeel PF in regionaal economisch beleid ***	0	25	25	50
Enveloppe Openbaar vervoer (uit pijler 3)	25	50	75	100
Lastenveloppe economische structuurversterking	-	125	250	500
• WBSO	-	29	58	115
• overig (o.a. stimulering startende ondernemers)	-	96	192	385

Enveloppe openbaar vervoer (komt uit pijler 3)

Voor het realiseren van de ambitie van 5% groei per jaar van het openbaar vervoer worden direct uitvoerbare maatregelen genomen als perronverlenging en seinverdichting op drukke routes. Tevens kunnen middelen worden aangewend voor verbetering van bestaande en aanleg van nieuwe Park&Ride (P&R) voorzieningen en fietsenstallingen bij treinstations en komen er experimenten met gratis openbaar vervoer.

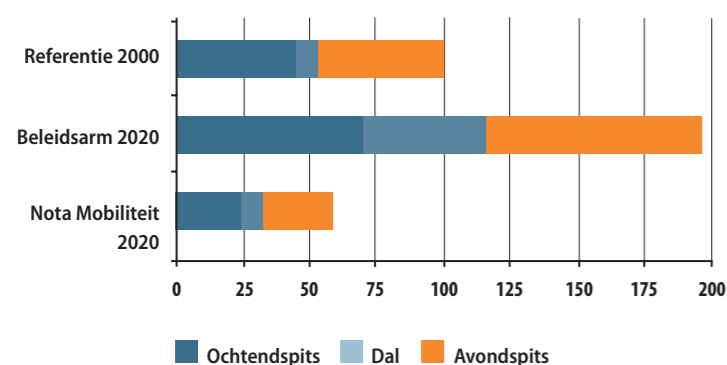
Lastenveloppe economische structuurversterking

Ter stimulering van de innovatieve kracht van de Nederlandse economie wordt aan de Wet Bevordering Speurs- en Ontwikkelingswerk (WBSO) 115 mln structureel vanaf 2011 toegevoegd. Deze middelen komen vooral ten goede aan startende en doorgroeiende bedrijven die R&D verrichten. Daarnaast zullen middelen uit deze enveloppe onder andere worden gebruikt ter stimulering van startende ondernemers.

* LNV zal evenredig meedelen in de intensiveringsmiddelen die betrekking hebben op groen c.q. agrarisch onderwijs en onderzoek
 ** Hiervan is 10 mln structureel onderdeel van bespreking met provincies over besteding accres
 *** In te vullen bij Bestuursakkoord. De impuls in HO is onderdeel van financiële box in pijler 4.

VOERTUIGVERLIESUREN DOOR FILES OP DE HOOFDWEGEN

naar dagdelen (index 2000=100)

Bron: MNP en Ministerie van VenW, 2005

3 Een duurzame leefomgeving

“Energiebesparing kan niet alleen op basis van vrijwilligheid. We kunnen een normgebruik per huishouden invoeren. Zit je eronder als huishouden, dan krijg je een bonus; zit je er boven, dan moet je extra betalen.”

Dhr. Valke

MISSIE

Het kabinet wil concrete stappen zetten naar een duurzame samenleving. Dit gaan we doen door verantwoord en spaarzaam om te gaan met energie en grondstoffen. Door ons energieverbruik te verminderen en energiebronnen in te zetten die duurzamer zijn, verminderen we de opwarming van de aarde. Zo werken we er bovendien aan mee dat ook komende generaties over voldoende energie kunnen beschikken. Innovaties die het milieu sparen bieden ons enorme kansen, ook economisch.

Nederland is een waterland. Onze zee, rivieren, meren, vaarten en sloten bepalen het beeld van Nederland. Duurzaam waterbeheer is essentieel en dat belang zal verder toenemen door de klimaatverandering.

Onze schaarse ruimte is kostbaar. Het zoveel mogelijk bundelen van activiteiten en het benutten van het bestaand bebouwd gebied moet verrommeling tegengaan. Beleid zoals is vastgesteld in de Nota Ruimte, blijft hierbij het uitgangspunt. Wat mooi is, moet zoveel mogelijk mooi blijven.

‘Vitaal’ en ‘mooi’ kunnen wel degelijk samengaan in stedelijke gebieden en op het platteland. Het karakteristieke Nederlandse landschap en de bijzondere natuurgebieden die Nederland rijk is, verdienen aandacht en bescherming.

Een sterke en innovatieve landbouw heeft oog voor natuurwaarden en voor verdere verbetering van het welzijn van dieren.

Uit het Coalitieakkoord

Respect voor het leven van mens, dier en natuur is het leidende beginsel. Een nieuwe balans tussen ecologie en economie is nodig, waarbij economische dynamiek en ecologische ontwikkeling met elkaar worden verbonden. We zullen onze manier van produceren en consumeren zo moeten veranderen dat verdere aantasting van ecosystemen wordt voorkomen. De druk op het milieu moet omlaag.

PROBLEEMANALYSE

Nederland heeft een respectabele staat van dienst waar het gaat om de ruimtelijke ordening, het waterbeheer, het natuurbeleid en de milieuprestaties. Dat betekent niet dat de Nederlandse leefomgeving duurzaam op orde is of dat onze consumptie geen negatieve gevolgen heeft. Het kabinet ziet vier uitdagingen om een forse stap te maken naar een duurzamer Nederland.

De eerste uitdaging is het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen en de versnelde overgang naar meer duurzame energiebronnen. Dit vereist een mondiale en Europese aanpak,

waaraan Nederland zijn bijdrage moet leveren. De ambities van het kabinet voor klimaat en energiebeleid zijn fors en vragen een trendbreuk. Alles moet uit de kast en iedereen moet daarbij helpen: overheid, organisaties, burgers en bedrijven.

De tweede uitdaging die het kabinet ziet is dat we spaarzamer met grondstoffen en energie om moeten gaan en ruim baan moeten maken voor eerlijke, sociaal verantwoorde producten.

Een derde uitdaging is het duurzaam gebruiken van de schaarse ruimte op een manier die Nederland mooier en vitaler maakt. De verwachte behoefte aan ruimte is de komende jaren

nog omvangrijk. Stedelijke regio's kampen met verkeersdruk en milieuproblemen. Specifieke groepen als starters en ouderen vinden moeizaam een woning in de eigen plattelandsgemeente. De aanleg van groen nabij

Alles moet uit de kast en iedereen moet daarbij helpen: overheid, organisaties, burgers en bedrijven.

stedelijke gebieden blijft achter. Sinds 1900 is het aandeel cultuurhistorische elementen in het landschap gehalveerd. Er is sprake van verrommeling van het buitengebied onder andere langs snelwegen en

een ongewenste toename van verspreide glastuinbouw. Er liggen nog heel veel kansen die niet worden benut. Zo blijkt uit recent onderzoek (MKBA) dat investeringen in landschap heel profijtelijk kunnen zijn.

Herstructurering en vitalisering van wijken en bedrijventerreinen verdienen een versnelling. Steden, wijken en gebouwen kunnen mooier.

Een vierde uitdaging vormt het integraal watermanagement. Het is van belang om een samenhangend beeld te creëren van de opgave om onze waterkeringen aan te passen aan de gevolgen van klimaatverandering en om op kosteneffectieve wijze te voldoen aan de opgave van de Kaderrichtlijn water om de waterkwaliteit te verbeteren.

Mijn idee

Silvia Lipman:

"Ik woon sinds vier jaar in Zeeland en ben altijd al met duurzaamheid bezig geweest. Met besparen zorg je dat we minder energie nodig hebben, dat is één kant van het verhaal, duurzaam winnen van energie is de andere kant. Mijn voorstel is dat particulieren zelf investeren in windenergie, daar zijn inmiddels verschillende verenigingen voor, zet overheidsgebouwen vol met zonnepanelen en zorg dat de prijs van panelen zakt en tot slot hoop ik dat de proef in het Grevelingenmeer met getijdestroom slaagt, zodat er een duurzame bron van energie blijkt."

Bron: www.samenwerkenaannederland.nl, 2007

"De overheid moet meer doen aan kennisvernieuwing, dat is belangrijk voor de concurrentiepositie van Nederland. Ik kom uit de bouw en weet uit ervaring dat er nog veel te winnen is qua duurzaamheid en energiebesparing. We moeten een brug slaan tussen opleiding en praktijk."

Piet Wijman

Duurzaam moet je doen!

Duurzame ontwikkeling vraagt om een samenhangende inzet op de ontwikkeling van economie, sociale ontwikkeling en een zorgvuldig omgaan met de aarde. Duurzame Ontwikkeling staat ook voor het rekening houden met de ontwikkelingen op de langere termijn en de gevolgen van ons handelen daarop. Veel maatschappelijke opgaven vragen om een 'duurzame aanpak' en voor elke beleidsinzet leidt dit tot een specifieke uitdaging.

Het kabinet heeft met de uitwerking van het beleidsprogramma invulling gegeven aan de ambitie om een flinke stap te zetten op de weg van de duurzame ontwikkeling. Een innovatieve economie, de kwaliteit van de leefomgeving, de sociale participatie en samen-

hang, een goed functionerende rechtsstaat en bestuur, in Nederland en in het buitenland, vormen samen de dragers van duurzame ontwikkeling. Het kabinet zal deze samenhang bij de uitvoering van het beleidsprogramma bewaken en periodiek rapporteren over wapenfeiten.

Naast deze vertaling van duurzaamheid in het beleid zal ook de bedrijfsvoering van de overheid zelf duurzamer worden. Het gaat hierbij niet alleen om duurzaam inkopen, maar bijvoorbeeld ook om energiebesparing, mobiliteitsbeleid van werknemers, duurzaam bouwen en een evenwichtig personeelsbeleid gericht op diversiteit en tegen discriminatie en uitsluiting op de arbeidsmarkt.

"Het maatschappelijk verantwoord ondernemen heeft de toekomst. Bedrijven moeten niet alleen gaan voor de winst, maar voor de drie P's: People, Planet en Profit. Het kabinet moet ondernemers die zich daarvoor inzetten extra kansen geven."

Willem Lageweg

DOELSTELLINGEN

3.1 KLIMAAT EN ENERGIE: HET PROJECT SCHOON EN ZUINIG

PROJECT
Schoon en zuinig

Een energiebesparing van 2% per jaar, een verhoging van het aandeel duurzame energie tot 20% in 2020 en een reductie van de uitstoot van broeikasgassen, bij voorkeur in Europees verband, van 30% in 2020 ten opzichte van 1990.

Toelichting

Het kabinet wil deze periode maatregelen nemen waarmee in 2011 zal blijken dat de doelen voor 2020 gehaald kunnen worden. Invoering van nieuwe energie-efficiënte technologie is nodig, evenals het sluiten van internationale coalities en de introductie van marktprikkels. Het geheel aan maatregelen gericht op het bereiken van de doelstellingen, zal op basis van kosteneffectiviteit worden samengesteld. Het kabinet onderscheidt, binnen de relevante financiële kaders, vier elementen bij het realiseren van de klimaatambities.

- Systemen waarmee de uitstoot van CO2 een prijs krijgt. Voor grootverbruikers is zo'n systeem er al: het Europese handelssysteem. De Nederlandse inzet is een aanscherping en uitbreiding van het Europese systeem van emissiehandel. In overleg met het bedrijfsleven wordt een extra inzet overwogen.
- Voortschrijdende normstelling. Beleid daarvoor zal

ten dele uit Europa moeten komen, zoals voorstellen voor auto's en het vaststellen van normen voor apparaten. Nationaal gaat het om energielabels voor gebouwen en woningen of een verplicht percentage duurzame energie in de energievoorziening.

- Fiscale vergroening: producten en diensten die bijdragen aan de klimaatdoelstellingen moeten financieel aantrekkelijker worden gemaakt. Dit werkt ook als een rechtstreekse prikkel voor bedrijven om nieuwe duurzame producten en technieken te ontwikkelen. Zo gaan bijvoorbeeld in de BPM de milieuprestaties van auto's zwaarder meertellen.
- Het stimuleren van technieken die nu nog onrendabel zijn, zoals duurzaam opgewekte elektriciteit. Het kabinet wil de koplopers ruim baan geven. De al aanwezige innovatieve krachten binnen het bedrijfsleven worden gemobiliseerd.

Per sector wordt gedacht aan de volgende aanpak.

In de gebouwde omgeving is het streven dat alle nieuwe woningen en bedrijfsgebouwen vanaf 2020 energie-neutraal worden opgeleverd. In de nieuwbouw en bestaande bouw wordt ingezet op innovatie en op aanscherping van bestaande normen.

In de energiesector is een internationaal level-playing field belangrijk, waarbij het accent op emissiehandel ligt. Het kabinet kiest voor verdere ontwikkeling van windenergie en verkent de optie van verdubbeling van windenergie op land. Er komen een of twee grote demonstratieprojecten voor CO2-afvang en -opslag.

In de industrie wil het kabinet met ten minste tien industriële branches komen tot concrete efficiency-afspraken, naar het voorbeeld van de papierindustrie, die in 2020 het energiegebruik met 50 procent verminderd wil hebben.

In de verkeers- en vervoerssector is nog een wereld te winnen. Strengere Europese normen voor personenauto's leiden tot een vijfde minder CO2-uitstoot bij nieuwe auto's. Het kabinet wil zuinige auto's en zuinig rijden bevorderen met belastingmaatregelen, verplichtingen voor biobrand-

stoffen en met andere manieren van betalen voor mobiliteit, waarbij niet het autobezit maar het auto-gebruik wordt belast.

In de agrosector wil het kabinet de ontwikkeling naar een energieneutrale glastuinbouw stimuleren. Het toekomstbeeld is dat in 2020 voor tuinbouwkassen het overschot aan zonne-energie om in het koude seizoen alsnog te worden gebruikt. Ook wil het kabinet de bijdrage van de landbouw aan duurzame energie vergroten.

Ook bij de Rijksoverheid zelf is werk aan de winkel. Het Rijk wil zo spoedig mogelijk klimaat-neutraal zijn. Dat gebeurt zo veel mogelijk via energiebesparing en de inkoop van duurzame energie.

Dialogo

Er zijn consultatiegesprekken gevoerd met sectoren zoals de bouw, de energiesector, de industrie, de verkeer- en vervoerssector en de landbouw. Daarnaast is gesproken met niet-gouvernementele organisaties en mede-overheden. De sectoren willen meewerken aan de klimaatdoelen zoals geformuleerd door het kabinet. De plannen worden nu in dialoog met het kabinet uitgewerkt.

3.2 ONTWIKKELING VAN MARKTEN VOOR DUURZAME PRODUCTEN

21 De overheid wil uiterlijk in 2010 duurzaamheid als zwaarwegend criterium meenemen in al haar aankopen

Toelichting

De overheid kan als eerste grote afnemer van vernieuwende producten via haar inkoopbeleid een extra prikkel geven aan innovatie en duurzaamheid in het bedrijfsleven. Om vast te stellen wat onder 'duurzaam inkopen' wordt verstaan, worden voor alle relevante product-categorieën van overheidsbestedingen duurzaamheidscriteria opgesteld, van dienstauto's en catering tot grond-, weg- en waterbouw. Voor het overgrote deel gebeurt dit in 2007, de rest volgt in 2008. Dit kabinet kiest er voor om de criteria zo ambitieus mogelijk te stellen, voor zover dat financieel en juridisch mogelijk is. In 2010 moet een zo groot mogelijk deel van de ruim 40 miljard aan

jaarlijkse overheidsbestedingen duurzaam worden ingekocht of aanbesteed. Met deze gezamenlijke marktmacht zal het bedrijfsleven in de richting van duurzamere producten worden gestuurd, die ook betaalbaar zijn. Begin 2009 zal het kabinet rapporteren over de voortgang van duurzaam inkopen bij de overheid

Dialogo

De overheid zoekt samenwerking met bedrijven die zelf duurzaam inkopen en met andere Europese landen die een vooruitstrevend duurzaam inkoopbeleid hebben.

22 Het stimuleren van duurzame consumptie en productie

Toelichting

Milieuvriendelijke producten en diensten moeten aantrekkelijker worden ten opzichte van niet duurzame alternatieven. Hiertoe zal het kabinet randvoorwaarden scheppen die consumenten en producenten stimuleren tot het maken van duurzame keuzes.

3.3 DE DUURZAME RUIMTELIJKE INRICHTING VAN NEDERLAND: WONEN EN WERKEN

23 Het bevorderen van een tijdig en op de vraag afgestemd aanbod van ruimte voor kwalitatief goed ingepaste bedrijfslocaties en 80.000 tot 100.000 nieuwe woningen per jaar

Toelichting

Het kabinet wil jaarlijks 80.000 tot 100.000 nieuwe woningen realiseren. Daarvoor is veel nodig. Zo dient er in verband met het regelmatig uitvallen van capaciteit die in streekplannen is voorzien, een overmaat van circa 130% plancapaciteit te worden nagestreefd. Daar de grondkosten voor woningbouw veelal hoger zijn dan de grondopbrengsten is de inzet van grondexploitatie-subsidies gewenst (z.g. BLS-subsidies). Met de corporaties

wil het kabinet afspraken maken over een woningproductie van circa 40.000 woningen per jaar. Om tegemoet te komen aan de voorkeur voor eengezinswoningen is het van belang kleinere locaties, in en buiten stedelijke regio's, zoveel mogelijk te benutten.

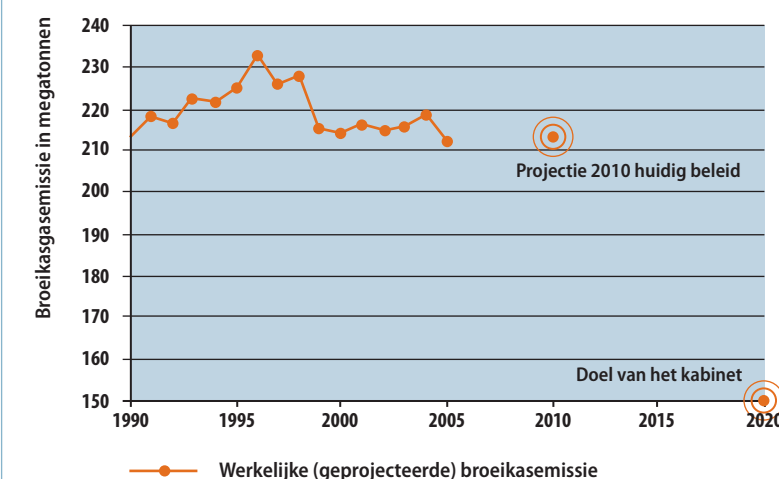
Extra druk op mobiliteit en ruimte wordt voorkomen door 25% à 40% binnen bestaand bebouwd gebied te bouwen. Landschappelijk goed ingepaste locaties zijn bij voorkeur gelegen direct aan of nabij bestaand bebouwd gebied. Groen in en om de stad en goed openbaar vervoer horen erbij. Dit wil het kabinet bereiken door onder meer:

- het inzetten van kwaliteits-teams om andere overheden te steunen de gewenste ruimtelijke kwaliteit te realiseren (start 2007);
- het stimuleren van het opstellen van een planologisch kader voor bebouwing in het buitengebied;
- het ontwikkelen en uitvoeren van een stimuleringsprogramma ruimtelijke kwaliteit om de bestaande verrommelde

Bedrijventerreinen

Van de bijna 3.700 bedrijventerreinen in 2004 is, voor zover bekend, een kwart (25,7 procent) verouderd (ruim 32 procent van het totaaloppervlak aan bedrijventerreinen). Hiervan wordt 15 procent momenteel geherstructureerd. Daarnaast zijn er voor 35 procent van deze terreinen plannen voor herstructurering. Bron: RPB en MNP, Monitor Nota Ruimte (2006)

AMBITIE IN ONTWIKKELING BROEIKASGASEMISSIE

Bronnen: Voor projecties (cijfers tot en met 2005): L.J. Brandes et al. (2007), voor projectie 2010: Kroon, P., C.J. Peek, C.H. Volkers (2007) (in voorbereiding)

gebieden aan te pakken (start uitvoering in 2008);

- het versterken van de doorwerking van ruimtelijk beleid in ruimtelijke plannen van provincies en gemeenten door scherper toezicht daarop.

De aanwezigheid van voldoende bedrijventerreinen is een belangrijke voorwaarde voor een duurzame economische ontwikkeling van Nederland. Dit wordt gerealiseerd door een goede regionale coördinatie van herstructurering van bestaande terreinen, een verantwoorde uitgifte, goed beheer en zonodig aanleg van nieuwe terreinen. Met behulp van decentrale overheden, bedrijfsleven en andere belanghebbenden wordt een gedegen analyse uitgevoerd naar de problematiek van regionale samenwerking bij bedrijventerreinen en naar de wijze waarop ruimte voor bedrijvigheid slim en efficiënt

gerealiseerd kan worden. Het kabinet komt dit jaar met verder uitgewerkte oplossingsrichtingen (waaronder mogelijk een fonds voor herstructurering) om de realisatie van de herstructureringsoperatie te versnellen en streeft naar verbetering van vormgeving, kwaliteit en ruimtelijke inpassing van bedrijventerreinen.

Dialogo

Het rijk maakt in 2009 met medeoverheden afspraken over de verstedelijking vanaf 2010. Dit gebeurt in afstemming met het in pijler 4 beschreven beleid voor de 40 wijken. Samen met alle betrokken partijen beziet het kabinet hoe met efficiënt ruimtegebruik voldoende woningen en arbeidsplaatsen in de gewenste woon- en werkmilieus gerealiseerd kunnen worden.

3.4 DE DUURZAME RUIMTELIJKE INRICHTING VAN NEDERLAND: EEN VITAAL PLATTELAND

24 In 2011 moeten Nederlanders meer tevreden zijn over het landschap, zijn groene gebieden gerealiseerd, is het platteland vitaler en dynamischer en wordt geïnvesteerd in natuurgebieden

Toelichting

Het kabinet zet zich in om de kwaliteit van het Nederlandse landschap te versterken en te

zorgen voor meer en beter toegankelijke groene gebieden rondom steden. Tevens streeft het kabinet naar een vitaal platteland met een brede economische basis en voldoende voorzieningen. Het kabinet wil dat bereiken door:

- het realiseren van groene gebieden rond de steden van in totaal 16.000 ha in 2013;
- het uitvoeren van gebiedsgerichte voorstellen uit het Deltaplan 'Nederland weer mooier' om cultuurhistorische landschapselementen te herstellen;
- het samen met de medeoverheden bundelen en saneren van ongewenste bedrijfsactiviteiten, waaronder verspreide glastuinbouw. Daarbij wordt de optie van een saneringsfonds verkend;
- het verbeteren van de toegankelijkheid van het platteland voor recreanten en stimulering van streekproducten;
- het stimuleren van een actieve bijdrage van de landbouw aan het beheer van natuur, landschap en water en aan cultuurhistorie en recreatie. Ook op Europees niveau zal Nederland zich inzetten voor een landbouwbeleid dat de maatschappelijke waarden nog beter weerspiegelt;
- het mogelijk maken van het

bouwen van woningen in plattelandsgemeenten voor de eigen bevolking. De Huisvestingswet zal hiervoor worden aangepast, en er komt een stimuleringsbudget voor de ontwikkeling van basisvoorzieningen en een betere bereikbaarheid.

De Nederlandse natuur wordt eenvormiger. Het aantal verschillende soorten planten en dieren neemt af. We dreigen onze (inter)nationale natuurdoelstellingen niet te halen. Het kabinet wil die trend keren en investeert extra in natuur zodat de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in 2018 kwantitatief is gerealiseerd. In 2015 zal tevens voldaan zijn aan Europese verplichtingen op het gebied van natuur (Natura 2000).

Dialogo

De afgelopen tijd zijn tientallen projecten bezocht waar natuur- en landschapsbeheerders, boeren, bewoners, maatschappelijke organisaties en medeoverheden heel hard werken aan de ontwikkeling en het behoud van prachtige natuur, waardevol landschap en aan het produceren van voedsel. De minister heeft de afgelopen tijd niet alleen de mensen die het met elkaar ééns waren, maar ook de

tegenvoeters bij elkaar gebracht, om scherp te krijgen waar de uitdagingen precies liggen. Steeds weer werd de noodzaak onderstreept van een sterkere verbinding tussen markt, omgeving en samenleving, én tussen stad en land. Daarnaast onderstrepen maatschappelijke partijen de noodzaak tot modernisering van het monumentenstelsel (wetgeving en financiering).

25 In 2011 worden productiedieren en gezelschapsdieren beter behandeld en moet 5% van de stallen integraal duurzaam en diervriendelijk zijn, waarbij voldaan wordt aan dierenwelzijn-eisen die verder gaan dan de huidige wettelijke eisen

Toelichting

In de Nota Dierenwelzijn wordt aangegeven welke verbeteringen worden beoogd, welke wetgeving hiervoor nodig

is, hoe de financiering wordt vormgegeven en hoe de handhavingorganisatie kan worden verbeterd. Het kabinet stelt middelen ter beschikking voor onderzoek naar en ontwikkeling en demonstratie van nieuwe integraal duurzame en diervriendelijke stallen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om meer ruimte per dier dan in de wettelijke eisen voor dierenwelzijn is vastgelegd. Het kabinet stelt tevens extra middelen beschikbaar voor het verbeteren van de handhaving van de huidige wet- en regelgeving omtrent dierenwelzijn, dierenmishandeling en -misbruik.

Dialogo

Ook in Europees verband maakt Nederland zich sterk voor een dialoog over het aanscherpen van wettelijke eisen voor dierenwelzijn.

3.5 DE DUURZAME RUIMTELIJKE INRICHTING VAN NEDERLAND: LEVEN MET WATER

26 Klimaatbestendige inrichting van Nederland waarbij water een meer bepalende factor is bij ruimtelijke afwegingen, inclusief locatiekeuzes. Meer ruimte voor herstel van natuurlijke processen (bodem, water en natuur)

Toelichting

Voor de komende eeuw is het klimaatbestendig maken van Nederland één van de grootste ruimtelijke opgaven en de grootste opgave voor het waterbeheer. Niet alleen het rijk, maar ook gemeenten, provincies en de waterschappen hebben daar een gezamenlijke taak. Er komen uitgangspunten voor een klimaatbestendige inrichting van Nederland, op basis van een langetermijnonderzoek

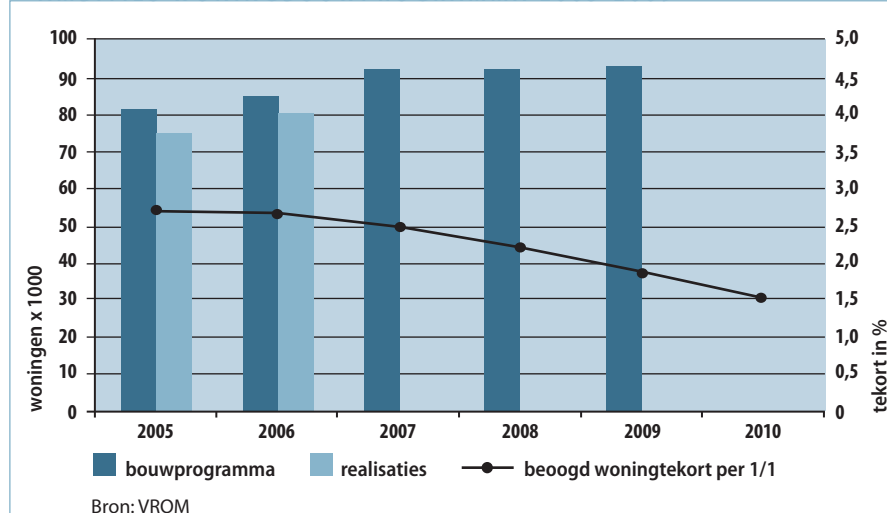
“Stimuleer telewerken. Daarmee wordt het mobiliteitsprobleem kleiner.”

Sandrien Volgers

“Stations moeten bereikbaarder worden. De frequentie van busdiensten naar stations toe kan echt omhoog.”

Kees Bos

AMBITIES WONINGBOUWPROGRAMMA 2005-2009

naar de kwetsbaarheid van de Ruimtelijke Hoofd-structuur. Er komt bovendien een afwegingskader voor locatiekeuze en inrichting van grootschalige projecten, gebiedsontwikkelingen en investeringsprogramma's, op basis van de klimaatscenario's van het KNMI. De anti-verdrogingsdoelstellingen in prioritair natuurgebieden zullen worden gerealiseerd. Budget uit de Nota Ruimte zal worden ingezet voor integrale klimaatbestendige inrichting van gebieden zoals Haarlemmermeer, Zuidplas en Almere/IJmeer, maar ook voor kleinschalige projecten. Het kabinet zal een nieuw beleidskader voor het IJsselmeer vaststellen.

Dialogoog

De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat heeft op tientallen locaties bekeken op welke manier water een rol speelt in het dagelijks leven van alle Nederlanders. In de zomer uit te brengen samen-

hangende watervisie zullen de opgedane indrukken worden verwerkt.

27 Duurzaam waterbeleid als schakel tussen ecologie en economie. Nederland (weer) aan de internationale top van innovatieve deltatechnologie

Toelichting

De wateropgave vraagt nieuwe innovatieve concepten. Door een innovatieve benadering en door zaken in samenhang aan te pakken, kunnen we niet alleen betere resultaten boeken, maar ook de kosten zo laag mogelijk houden. Daarom moet water steeds worden verbonden met de opgaven voor natuur, infrastructuur, landbouw, recreatie en de (her)inrichting van het stedelijk gebied. Opgaven waar Nederland voor staat, spelen ook in veel andere landen. Water is niet alleen een kostenpost; onze kennis en ervaring is ook elders in de wereld waardevol en goed bruikbaar, bijvoorbeeld in kwetsbare delta's in ontwikkelingslanden.

28 Versnelling kustverdediging en versnelde aanpak van de versterking van de bij de tweede wettelijke toetsing afgekeurde primaire waterkeringen. Vernieuwd denken over waterveiligheid een plaats geven in het systeem voor bescherming tegen overstromingen

Toelichting

Het kabinet wil in de eerste plaats zorgen dat de waterkeringen en de kustverdediging voldoen aan de wettelijke vereisten. Daarnaast is het van belang om voor de toekomst na te denken over de wijze waarop het waterveiligheidsbeleid rekening kan houden met risicoaspecten. Ten slotte wil het kabinet in samenwerking met betrokken partijen een integrale langetermijnvisie voor de ontwikkeling van de kust uitwerken.

3.6 SAMENHANGENDE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

29 Het realiseren van een beperkt aantal complexe, samenhangende ruimtelijke opgaven van nationale betekenis

Toelichting

De ruimtelijke opgaven op het terrein van verstedelijking, natuur en landschap en klimaat – die in de voorafgaande paragrafen afzonderlijk aan bod zijn gekomen – zijn complex van aard en vertonen op gebiedsniveau samenhang. Via integrale gebiedsontwikkeling wil het kabinet een samenhangende en kwaliteitsversterkende aanpak bevorderen. In een aantal concrete gebieden is dit nadrukkelijk een nationaal belang. Bijvoorbeeld bij Almere, de kust, het Groene Hart en het Rivierengebied. Het rijk heeft tot 2014 één miljard Euro beschikbaar om integrale gebiedsontwikkelingsprojecten van nationaal belang te ondersteunen. Het kabinet selecteert voor de zomer deze nieuwe projecten.

FINANCIËN

Enveloppe Energie

Om de MEP-regeling op peil te kunnen houden zal met ingang van 2008 51 mln structureel worden ingezet. Het gaat om extra uitgaven die tot meer productie van duurzame energie leiden dan beoogd door het vorige kabinet. De rest van de enveloppe zal in het kader van de ontwikkeling van een samenhangend pakket in het project Schoner en Zuiniger worden verdeeld. In dit project worden maatregelen voorbereid bovenop het bestaande beleid voor energie en klimaat. Daarbij zal worden aangesloten op initiatieven uit de sectoren zelf. Het gaat niet alleen om maatregelen die door de overheid worden bekostigd, maar ook om marktprikkels zoals regelgeving, verplichtingstelling en marktconforme instrumenten.

Enveloppe Water en Kust

Voor versterking van de dijken wordt in de periode 2008-2011 additioneel aan de al beschikbare middelen, cumulatief 125 mln. ingezet. De rest van de enveloppe zal ondermeer worden ingezet voor te ontwik-

FINANCIËLE BOX 3: DUURZAME LEEFOMGEVING

in miljoenen euro	2008	2009	2010	2011
Enveloppe Energie	125	250	375	500
• MEP	51	51	51	51
• pakket project Schoner en Zuiniger	74	199	324	449
Enveloppe Water en kust	50	75	100	150
• hoogwaterbescherming	10	25	90	
• waterkwaliteit	50	65	75	60
Enveloppe Natuur, EHS en vitaal platteland*	25	50	75	100
• landschap, natuur/EHS*	7	25	48	75
• handhaven dierenwelzijn	2	4	5	5
• overig (o.a. luchtkwaliteit, vitaal platteland)	16	21	22	20
Enveloppe Aandeel PF in EHS en vitaal platteland**	15	20	35	50
• landschap, natuur/EHS	10	13	20	35
• groen om de Stad	5	7	15	15
De enveloppe Openbaar Vervoer staat onder pijler 2				

kelen kosteneffectieve maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water.

Enveloppen Natuur, EHS en vitaal platteland (incl. dierenwelzijn)

Bij de aanwending van de beide enveloppen voor natuur, EHS en een vitaal platteland zal rekening worden gehouden met onvermijdelijkheden en prioriteiten uit het Coalitieakkoord, de realisatie (kwantitatief) van de EHS in 2018, realisatie van groen rond de steden en de aanscherping

van de samenhang binnen het ruimtelijk beleid. Voor het verbeteren van de handhaving van de huidige wet- en regelgeving omtrent dierenwelzijn, dieren mishandeling en -misbruik worden extra middelen uitgetrokken. Investerings in luchtwassers in stallen zullen gestimuleerd worden: luchtwassers verminderen de uitstoot van zowel fijnstof als van ammoniak, wat de natuurcondities verbetert.

* Hiervan is 10 mln structureel onderdeel van bespreking met provincies over besteding accres.
** In te vullen bij Bestuursakkoord

“Waarom verplichten we verhuizende ondernemers niet om hun oude onderkomen te verkopen, te verhuren of desnoods te laten slopen. Dan hoeft niet meteen iedereen braak liggend veldje bebouwd te worden voor nieuwe bedrijven.”

Hans Oosterhof

“Energievriendelijke woningen moeten gestimuleerd worden. Maak voor deze woningen de OZB goedkoper, en voor energieverslindende woningen de OZB duurder.”

Floris Wouterlood

4 Sociale samenhang

MISSIE

Het kabinet zet zich in voor een samenleving waarin mensen kunnen meedoen en worden gewaardeerd om wie ze zijn en niet om wat ze zijn. Sociale samenhang is het cement van de samenleving. Sociale samenhang begint thuis, de plek van zorg en geborgenheid. Daarom zet het kabinet in op een kind- en gezinsvriendelijk beleid. Maar ook in de buurt of de wijk moeten we oog hebben voor elkaar. Daarom zet het kabinet in op het verbeteren van wijken, zodat ze iedereen kansen bieden. De school is de plek waar het beste uit kinderen en jongeren wordt gehaald, maar waar ze ook voldoende bagage meekrijgen om als verantwoordelijke mensen bij te dragen aan de samenleving. Sociale samenhang moet ook herkenbaar zijn in de gezondheidszorg. In toegankelijkheid, kwaliteit en aandacht voor mensen.

Investeren in sociale samenhang is een belangrijke manier om het leven met elkaar vorm te geven. Samenhang tussen jong en oud, ziek en gezond, Nederlander en nieuwkomer. De komende vier jaar willen we een hernieuwde balans vinden tussen sociale samenhang en de behoefte aan verscheidenheid.

Uit het Coalitieakkoord

De kracht en kwaliteit van de samenleving worden bepaald door onderlinge betrokkenheid. Betrokkenheid begint met meedoen. In een betaalde baan, in het vrijwilligerswerk, in de zorg voor anderen. Sociaal is het niet aanvaardbaar dat mensen buiten de samenleving staan, economisch is het niet verantwoord.

“Mensen die stoppen met werken moeten we koppelen aan inburgeraars. Dan snijdt het mes aan twee kanten: voor mensen die met pensioen gaan voorkom je een sociaal isolement en voor de nieuwe Nederlanders ook. Eigenlijk zouden ook alle bewindslieden een paar inburgeraars onder hun hoede moeten nemen, om het goede voorbeeld te geven. Want bij inburgering draait het allemaal om het aangaan van relaties.”

W. Kuiper, W. Gilles-Burleson en B. van Pelt

PROBLEEMANALYSE

Al een aantal jaren geven Nederlanders aan dat de manier waarop we met elkaar omgaan het belangrijkste maatschappelijke probleem is. Er is nadrukkelijk behoefte aan meer sociale samenhang. Om dit te realiseren moeten participatie, emancipatie, integratie en de zorg voor elkaar bevorderd worden. Het versterken van de sociale samenhang betekent investeren in mensen en in de manier waarop mensen met elkaar en met hun leefomgeving omgaan. De kracht van wijken, buurten en dorpen moet beter worden benut.

Samenhang begint in het gezin. Hier zijn mensen elkaar tot steun en worden kinderen opgevoed. Samenleven, elkaar respecteren en het leren van gemeenschappelijke waarden

Participatie geeft burgers gevoel van eigenwaarde en is nodig voor het draaiende en betaalbaar houden van de samenleving.

en normen beginnen daar. Goed onderwijs voor iedereen draagt hieraan bij, net als goed samenwerkende organisaties voor jeugdzorg en jeugdbescherming. De kracht en

kwaliteit van de samenleving wordt verder bepaald door onderlinge betrokkenheid en de mate waarin burgers in staat zijn om in hun eigen levensonderhoud te voorzien. Een

hoog niveau van participatie is hiervoor noodzakelijk. Het geeft burgers gevoel van eigenwaarde, biedt mogelijkheden voor integratie en is nodig voor het draaiende en betaalbaar houden

van de samenleving. Participatie hoeft niet alleen via betaald werk. Mensen die zich inzetten voor een sportvereniging of de leefbaarheid in hun buurt, of die als mantelzorger actief zijn, leveren ook een onmisbare bijdrage aan de sociale samenhang. Als mensen elkaar niet verder kunnen helpen, zal iedereen die zorg nodig heeft moeten kunnen terugvallen op goede en betaalbare zorgvoorzieningen.

Om een zo hoog mogelijke (arbeids)participatie en een geslaagde integratie te bereiken, is de ontwikkeling van het individu en van groepen in de

samenleving nodig. We weten dat er steeds meer kennis en vaardigheden worden gevraagd om op de arbeidsmarkt mee te kunnen komen. We weten ook dat met name onder allochtonen nog veel onbenut talent aanwezig is. We zullen de komende jaren ook deze talenten aan moeten spreken. Daar zijn niet alleen zichzelf, maar is ook de hele samenleving bij gebaat.

Mijn idee

Sadik Harchaoui :

“Mensen maken de wijk. Ik voeg daaraan toe: met elkaar. Om gunstige effecten te hebben op een prettige, veilige en mooie woonomgeving en te zorgen voor economische voorspoed en sociale mobiliteit in de wijken zijn twee vormen van sociaal kapitaal onmisbaar. Wijkbewoners moeten zich allereerst geborgen weten in een bepaalde groep of netwerk in de wijk. En ze moeten het vermogen hebben om soepel bruggen te slaan naar andere groepen of netwerken in die wijken en andere wijken. Wijkvoorzieningen moeten dus beide mogelijkheden bieden: zowel ruimten voor ontplooiing van individuen als ontmoetingsruimten voor verschillende groepen en netwerken.”

Bron: www.samenwerkenaannederland.nl, 2007

“We moeten in de wijken dingen organiseren die we met z'n allen kunnen doen. Ik heb in mijn buurt een vrouwenkoor opgericht. Daar doen dertig vrouwen uit allerlei landen aan mee. Op die manier komen veel vrouwen ook eens hun huis uit.”

Violeta Meta

“Ondersteun buurtbewoners om sociale netwerken op te bouwen. Dat voorkomt hangjongeren.”

K. Annema

DOELSTELLINGEN

4.1 OPGROEIEN MET BETROKKENHEID EN KANSSEN

30 In 2011 worden jeugdigen en hun ouders snel en goed ondersteund

Toelichting

Voor goede ondersteuning is de vorming van Centra voor Jeugd en Gezin cruciaal. Met het oog op de noodzakelijke afstemming en samenwerking tussen uitvoerende instanties is voor jeugdigen in alle leeftijden een goede verbinding tussen deze centra en andere instanties van groot belang. Vanuit het onderwijs zijn de afgelopen jaren goede ervaringen opgedaan met multidisciplinaire samenwerking via de Zorg- en Adviesteams (ZAT's). Het kabinet blijft de vorming van ZAT's ondersteunen. Het kabinet bepaalt in 2008 aan de hand van de uitkomsten van een pilot wat verder nodig is om de kwaliteit van de ZAT's te versterken. Vanaf 2009 zal de hele jeugdgezondheidszorg, inclusief de

Centra voor Jeugd en Gezin, het Elektronisch Kinddossier gebruiken. Vanaf 2009 kunnen alle gemeenten en de instellingen die zich bezighouden met jongeren, zorgleerlingen, risicosignalen over jongeren melden bij de Verwijsindex Risicjongeren. De ICT-toepassing voor de Verwijsindex is gebouwd en wordt momenteel getest. Rond de zomer van 2007 zullen de eerste gemeenten hiermee proefdraaien.

Dialoog

In de dialoog werd steeds weer opgemerkt dat goede samenwerking tussen instanties nodig is om problemen met jongeren tijdig te signaleren en er adequaat op te reageren. Zo'n samenwerking komt alleen niet vanzelf tot stand. Zoals burgemeester Cohen van Amsterdam het treffend omschreef naar aanleiding van de recente ophef over een probleemgezin in Amsterdam: "met de beste bedoelingen wordt langs elkaar heen gewerkt". Het stimuleren van hechte samenwerking waarbij het kind centraal staat blijft dus een belangrijk aandachtspunt.

31 De wachttijden voor de geïndiceerde jeugdzorg blijven beperkt tot maximaal negen weken na indicatiestelling en kindbeschermingsmaatregelen kunnen sneller worden ingezet

Toelichting

Het kabinet heeft de sector gevraagd de maximale wachttijden voor de geïndiceerde jeugdzorg, die nu maximaal 9 weken is, tegen het licht te houden en nieuwe normen vast te stellen. Tot dat moment wordt het nauwlettend bewaakt dat de termijn van negen weken wordt aangehouden. In 2008 wordt gestart met de invoering van de nieuwe en efficiëntere werkwijze in de jeugdbescherming. Die houdt in dat in spoedeisende situaties binnen één week een kindbeschermingsmaatregel wordt genomen. In alle andere gevallen gebeurt dat uiterlijk binnen twee maanden. Vanaf

eind 2008 werken alle gezinsvoogdijwerkers volgens een effectievere methode en hebben ze minder kinderen onder hun hoede. In 2009 geldt dit ook voor de voogdij. Tenslotte is in 2010 nieuwe wetgeving ingevoerd die maatwerk mogelijk maakt wanneer in gezinnen wordt ingegrepen. De aanpassing van de kindbeschermingswetgeving zal in de loop van 2008 bij de Kamer worden ingediend.

Dialoog

Zowel cliënten als de betrokken veldorganisaties en deskundigen dringen sterk aan op snelle en effectieve hulp, waarbij het kind centraal staat.

32 Bestrijding kindermishandeling door versterking van preventie, signalering en ingrijpen

Toelichting

Eind juni 2007 komt het kabinet met een plan van aanpak waarin de ambitie en werkwijze ter voorkoming van kindermishandeling wordt geschetst. In dit plan zullen de volgende drie kerndoelen verdere uitwerking krijgen:

- Voorkomen dat ouders hun kind mishandelen, onder meer door opvoedondersteuning voor alle ouders en gerichte hulpverlening aan bepaalde ouders die dat nodig hebben.
- Vroegtijdig signaleren van gevallen van kindermishandeling, onder meer door deskundigheidsbevordering en het

intensiever gebruik van een meldcode in alle sectoren waar met kinderen wordt gewerkt.

- Daar waar kindermishandeling wordt gesignaleerd: door zo snel mogelijk stoppen van de mishandeling en starten van de hulpverlening.

Dialoog

Kindermishandeling maakt in de samenleving keer op keer veel emotie los. Bovendien blijkt uit onderzoek dat het veel vaker voorkomt dan we dachten. Toch ervaren bureaus, agenten of onderwijzers nog te vaak een drempel in het melden of bespreekbaar maken. Het College Bescherming Persoonsgegevens gaf onlangs aan dat de privacywetgeving niet in de weg staat bij melding van kindermishandeling door professionals. De behoefte aan een omvattende aanpak wordt breed ondersteund.

PROJECT

Kansen voor kinderen

In 2011 functioneert tenminste één Centrum voor Jeugd en Gezin in alle gemeenten die in 2007 een consultatiebureau hebben, en zijn de relevante geldstromen gebundeld.

Toelichting

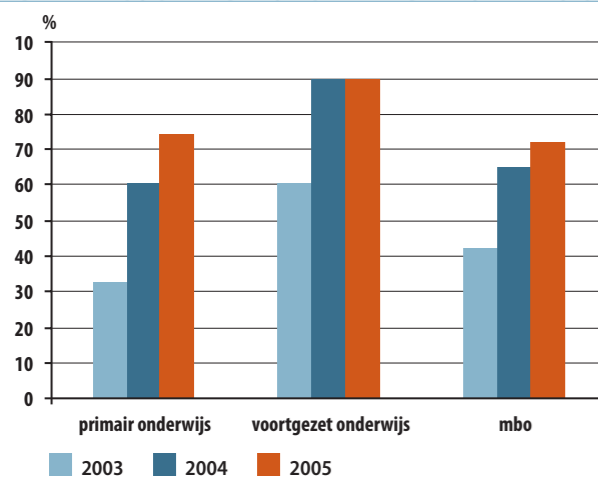
Elk kind verdient de kans op een goede opvoedings- en opgroei-situatie. Het grootste deel van de Nederlandse jeugd groeit gelukkig op in het eigen gezin. Dat moet zo blijven. Het kabinet wil voorkomen dat het aantal jeugdigen met problemen toeneemt. Met de Centra voor Jeugd en Gezin ontstaat een centraal punt voor opgroei- en opvoedingsvragen voor ouders en kinderen. Daar worden problemen voorkomen of vroeg gesignaleerd en als het nodig is gevolgd door actie. Het kabinet wil deze doelstelling bereiken door lokale ervaringen te inventariseren en te delen. De zeven grote gemeenten delen hun ervaring met het opzetten van een Centrum voor Jeugd en Gezin met tien middelgrote en kleine gemeenten. Zo ontstaan aanbevelingen en randvoorwaarden voor de aanpak in alle andere gemeenten. Het kabinet zal de contouren verder uitwerken tot een 'basismodel Centrum voor Jeugd en Gezin', dat wettelijk wordt verankerd. Dit doen we in nauwe samenwerking met brancheorganisaties (GGD-Nederland, Actiz, MO-

groep) en het IPO en de VNG. Voor deze kabinetsperiode zullen we een specifieke uitkering (brede doelluitkering) instellen. Op termijn kan deze brede doelluitkering worden overgeheveld naar het Gemeentefonds. Het kabinet zal op korte termijn een concreet uitgewerkt plan presenteren aan de Tweede Kamer.

Dialoog

Uit werkbezoeken en uit de dialoog met brancheorganisaties en verenigingen van medeoverheden is gebleken dat er veel enthousiasme is om de Centra voor Jeugd en Gezin te realiseren en daarbij een goede verbinding te leggen met o.a. de Zorg-Adviesteams (ZAT's). Volgens jeugdhulpverleners, politie, verpleegkundigen, wijkwerkers hangen veel gedrags- en leerproblemen samen met de gezinssituatie. Dat betekent dat een effectieve preventie niet buiten de gezinnen om kan. Sociale, economische, culturele en psychische problemen grijpen in elkaar en vragen om integrale aanpak waarbij hulpverleners elkaar informeren en versterken.

DEKKINGSGRAAD ZORG- EN ADVIESTEAMS STIJGT

Dekkingsgraad ZAT's betekent de hoeveelheid scholen waaraan een actief Zorg- en adviesteam is verbonden. Deze teams wisselen intersectoraal risicosignalen over kinderen uit en stemmen gezamenlijk af wie welke hulp verleent.

bron: Landelijk Centrum Onderwijs & Jeugdzorg / Nji

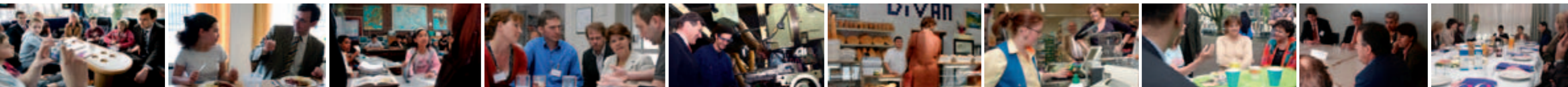
"Kinderen kunnen veel leren als je ze op een goede manier weet uit te dagen. Door daar vroeg mee te beginnen voorkom je leerachterstanden. En dat bespaart nog eens geld ook."

Willeke Briedié

"In de kinderopvang en de jeugdgezondheidszorg wordt te veel vanuit de bestaande organisaties gedacht en te weinig vanuit het kind. Daardoor worden kinderen niet altijd bijtijds naar de juiste instantie doorverwezen."

Hannelore Hoozeveld

4.2 EEN HOGE PARTICIPATIE IN DE SAMENLEVING

33 *Het kabinet wil een substantiële verhoging van de arbeidsparticipatie. Van 70% nu moet deze toegroeien naar 80% in 2016. In deze kabinetsperiode zal een belangrijke stap in die richting worden gezet*

Toelichting
Vergeleken met de landen om ons heen, is de arbeidsparticipatie in Nederland hoog. Met een netto-participatie in personen van 70% zitten we boven het EU-gemiddelde en voldoen we op tijd aan de ambities van de Lissabon-agenda van de Europese Unie. Toch blijft de participatie van verschillende groepen achter. Het gaat dan vooral om etnische minderheden, ouderen (45-plus) en vrouwen (vooral het aantal gewerkte uren). Deze groepen

PROJECT Iedereen doet mee

In het project 'Iedereen doet mee' worden met de meest betrokken actoren concrete beleidsmaatregelen uitgewerkt, die ertoe moeten leiden dat de komende vier jaar 200.000 mensen extra aan de slag gaan.

Toelichting
Het project richt zich op drie terreinen. Ten eerste een verdere verhoging van de arbeidsparticipatie, langs de lijnen van het middellange-termijn-advies van de SER. Een goed werkende arbeidsmarkt is hierbij nodig. Die kan worden bereikt door de overgang van uitkering naar werk te vergemakkelijken, onder meer via fiscale instrumenten en afspraken met uitvoerders, gemeenten en sociale partners. Ook een soepele overgang van school naar werk en van de ene baan naar de andere zijn van belang voor een goed werkende arbeidsmarkt. Het tweede terrein waar het project zich op richt, is het vergroten van de maatschappelijke participatie. En het derde is het bevorderen van ondernemerschap, met name vanuit een uitkerings situatie.

Dialogoog
De afgelopen drie maanden zijn acht dialogodagen georganiseerd. Werkbezoeken zorgden voor een goede kijk op de praktijk. Gesprekken met landelijke en lokale bestuurders, regionale uitvoerders en vertegenwoordigers van belangenorganisaties gingen over het oplossen van knelpunten in het beleid. Elke dialogodag had een eigen thema. Zo ging het onder meer over leren en werken, armoedebestrijding en schuldhulpverlening, maatschappelijke participatie, werk voor allochtonen en ondernemerschap. De ideeën en aangedragen oplossingen worden gebruikt bij de verdere uitwerking van het project 'Iedereen doet mee', die met Prinsjesdag 2007 verschijnt.

benutten hun potentieel nog niet genoeg. Naast 'meer mensen aan het werk' is ook 'langer werken' nodig om de gevolgen van de vergrijzing en de ontgroening op te vangen. De Sociaal Economische Raad heeft aangegeven dat een verhoging van de arbeidsparticipatie naar 80% noodzakelijk is voor de houdbaarheid van de collectieve voorzieningen in ons land. Om de arbeidsparticipatie en het aantal gewerkte uren te verhogen, spreekt het kabinet met sociale partners en andere relevante organisaties over de volgende maatregelen:

- het verbeteren van het functioneren van de arbeidsmarkt o.a. door te zoeken naar een nieuw evenwicht tussen scholing, inkomensverzekering en ontslagbescherming;
- het financieel aantrekkelijker maken van werk, onder meer door het invoeren van een inkomensafhankelijke arbeidskorting;

- het stimuleren dat ouderen langer actief blijven op de arbeidsmarkt, door het werken tot aan 65 jaar financieel aantrekkelijk te maken (via AOW-premies en verhogen arbeidskorting voor ouderen), het stimuleren van leeftijdsbewust beleid en het terugdringen van de (langdurige) werkloosheid onder 45-plussers. Ook zal de arbeidsdeelname van ouderen na hun 65ste jaar verder worden aangemoedigd;
- het verhogen van de participatie van vrouwen, zowel in personen als in het aantal gewerkte uren. Instrumenten hierbij zijn het aantrekkelijk maken van de combinatie arbeid/zorg door beter aanbod kinderopvang, het verlengen van het wettelijke recht op ouderschapsverlof van 13 naar 26 weken per werknemer en de introductie van een inkomensafhankelijke aanvullende combinatiekorting;
- het bevorderen van de arbeidsparticipatie van niet-westerse allochtonen langs de lijnen van het SER-advies over dit onderwerp, onder meer via het Deltaplan inburgering en het bevorderen van diversiteitsmanagement op diverse niveaus.

Dialogoog
De SER heeft in het recente advies voor de middellange termijn gerealiseerd ook aangegeven dat een extra stijging van de arbeidsparticipatie noodzakelijk is om in de toekomst de vergrijzingslast op te vangen. Partijen hebben zich gecommitteerd aan een participatiedoelstelling van 80%, te bereiken in 2040. Omdat het arbeidsaanbod vanaf 2016 niet of nauwelijks meer toeneemt, moet dit niveau al in 2016 worden bereikt. Met sociale partners wordt verder verkend welke maatregelen nodig zijn om deze ambities van de SER te verwezenlijken. Een concrete uitwerking zal uiteindelijk zijn beslag krijgen via het project 'Iedereen doet mee'.

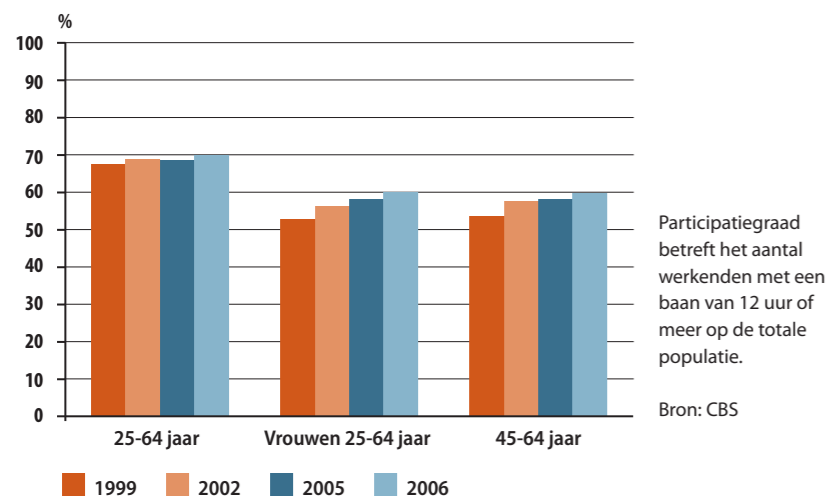
34 200.000 mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt zullen deze kabinetsperiode extra aan de slag geholpen worden

Toelichting
Ondanks de gunstige economische situatie lukt het een deel van de uitkeringsgerechtigden niet om betaald werk te vinden. Op dit moment kent Nederland ruim 1,2 miljoen mensen die afhankelijk zijn van een uitkering. Het aantal vacatures is opgelopen tot over de 200.000. In overleg met uitvoeringsinstellingen, gemeenten en sociale partners wil het kabinet de komende periode bevorderen dat meer mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt een plaats vinden op de reguliere arbeidsmarkt. Belangrijke bouwstenen om tot een hogere instroom op de arbeidsmarkt te komen zijn:

- een meer verplichtende benadering van re-integratie, zoveel mogelijk gericht op het behalen van een startkwalificatie. Onder meer participatieplaatsen, brugbanen en opstapbanen zullen mensen

- met een grote afstand tot de arbeidsmarkt moeten helpen de weg te vinden naar een arbeidsplaats. De bestaande mogelijkheden voor de inzet van middelen voor deze vormen van werk door UWV en gemeenten zullen benut moeten worden, zodat deze mensen de kans krijgen ervaring op te doen in de marktsector of in sectoren als welzijn, onderwijs, sport, zorg en defensie;
- de invoering van de leerwerkplicht voor jongeren tot 27 jaar in combinatie met de mogelijkheid tot inhouding op een eventuele uitkering;
- een modernisering van de Wet Sociale Werkvoorzieningen (WSW);
- het stimuleren van de markt voor persoonlijke dienstverlening;
- het bevorderen van de participatie vanuit de Wet jonge arbeidsgehandicapten (Wajong);
- het verbeteren van de informatievoorziening aan uitkeringsgerechtigden over het starten van een eigen bedrijf;
- meer ruimte voor gemeenten voor beleid gericht op het bevorderen van participatie. Daarvoor beziet het kabinet

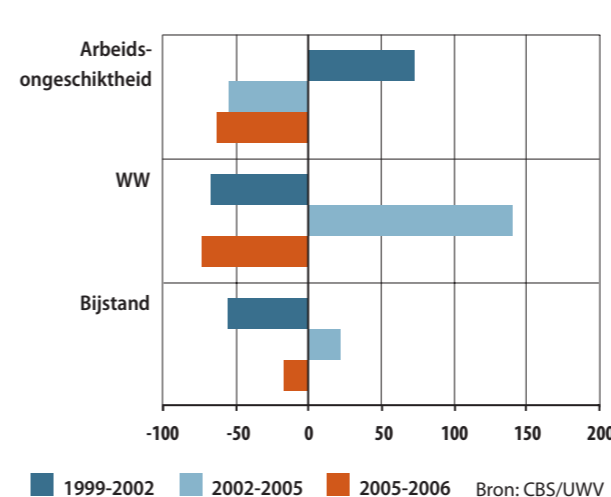
NETTO PARTICIPATIEGRAAD

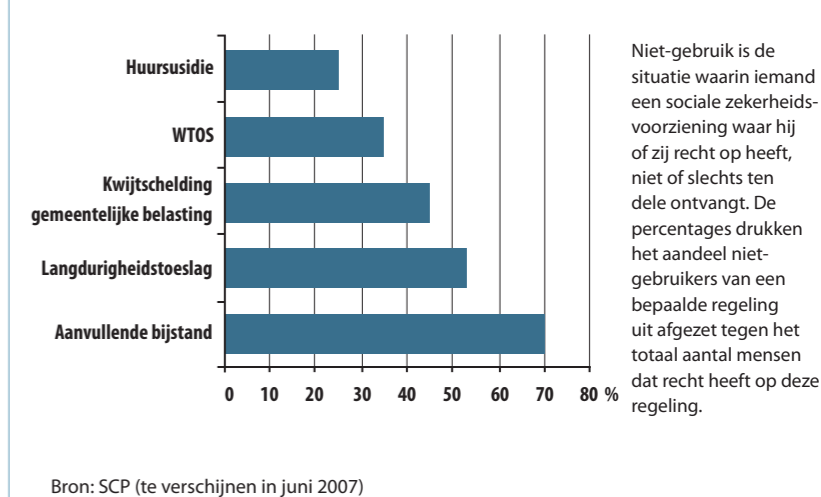
Mantelzorgers en vrijwilligers

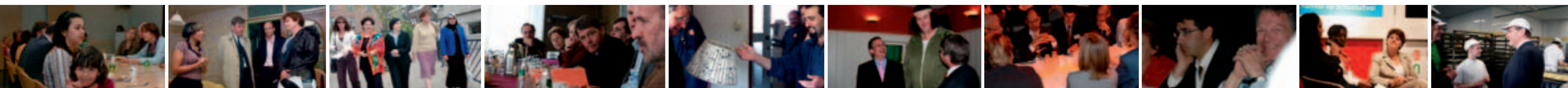
Aantal mantelzorgers: 750.000 verlenen meer dan 8 uur per week en langer dan 3 maanden zorg. 2,4 mln mensen verlenen meer dan 8 uur per week of tenminste 3 maanden zorg. Aantal zeer zwaar belaste mantelzorgers: 250.000. Aantal werkende mantelzorgers: 56% van de mantelzorgers.

33% van de bevolking (tussen 15 en 74 jaar) doet aan vrijwilligerswerk
Bron: SCP (2003 en 2005)

AANTAL UITKERINGEN DAALT

NIET-GEBRUIK SOCIALE ZEKERHEIDSVORZIENING

PROJECT Deltaplan Inburgering

Het verbeteren van de kwaliteit van de inburgering, zodat meer mensen hun inburgering afronden met een hoger niveau en economisch, sociaal en cultureel participeren in de samenleving.

Toelichting

Het kabinet gaat analyseren wat nu de opbrengst is van de inburgering. Deze analyse wordt gebruikt bij het maken van een plan dat de kwaliteit van de inburgering moet verbeteren. Dit plan zal daarna ook worden uitgevoerd.

Op 1 januari 2007 is het nieuwe inburgeringsstelsel in werking getreden. Het kabinet stimuleert en faciliteert gemeenten om de inburgering voortvarend ter hand te nemen. Als blijkt dat zich in de praktijk knelpunten voordoen, zal worden bekeken hoe deze knelpunten kunnen worden opgelost. Daar waar mogelijk wordt de regelgeving vereenvoudigd.

De inburgeringsvoorzieningen moeten in ieder geval beter gaan aansluiten bij de kennis en kunde van de persoon die gaat inburgeren. Ook moet

meer rekening worden gehouden met welk doel iemand inburgert. Maatwerk moet leiden tot betere participatie. Er zal ook een stelsel met gedifferentieerde examenniveaus komen.

In 2011 zal 80% van de inburgeringsvoorzieningen dual worden uitgevoerd (onder andere met gecombineerde reïntegratie- en inburgeringsvoorzieningen). Om dit te realiseren investeert het kabinet in het verhogen van de kwaliteit van de gecombineerde voorzieningen en het verbeteren van de samenwerking tussen en met de uitvoeringsinstanties.

Dialogo

Er zijn gesprekken gevoerd met wetenschappers, professionals en inburgeraars om inzicht te krijgen in de oorzaken van achterblijvende resultaten bij de inburgeringscursussen.

Inburgeren heeft alleen kans als deze activiteiten gekoppeld worden aan scholing, werk, opvoedingsondersteuning en maatschappelijke participatie.

Er dient meer maatwerk te worden gerealiseerd dat enerzijds aansluit bij de capaciteiten van de inburgeraar en anderzijds bij de gewenste verdere ontwikkeling van die inburgeraar. Ook dienen eventuele belemmeringen in de persoonlijke levenssfeer te worden aangepakt. Dat vraagt om een samenhangende aanpak. Er is een zekere discrepantie tussen de vaak stedelijke (soms zelfs regionaal) georganiseerde voorzieningen en de behoefte aan laagdrempelige voorzieningen in de wijk om met name allochtone vrouwen te bereiken. Veel allochtone vrouwen willen na het volgen van een inburgeringscursus vaak meer, zoals het volgen van beroepsonderwijs en een betaalde baan. Hier ligt een belangrijke emancipatiekans. Ook voor de samenleving is het van belang die kansen te grijpen: deze vrouwen zijn hard nodig in bijvoorbeeld zorg, kinderopvang en onderwijs.

welke op participatie en re-integratie gerichte budgetten, zoals het WWB-werkdeel, inburgeringsmiddelen en middelen volwasseneneducatie, kunnen worden ontschot. De financieringsystematiek van de Wet Werk&Bijstand (WWB) wordt stabiel gemaakt door in ieder geval de budgetten voor het werkdeel van de WWB meerjarig vast te leggen en van het inkomensdeel voor de periode 2008-2011 vast te zetten op basis van de MLT-raming van het CPB, zoals die in augustus 2007 wordt gepubliceerd. Daarnaast zal de dienstverlening aan werkzoekenden efficiënter worden ingericht, onder andere door een digitaal klantdossier.

Dialogo

In overleg met sociale partners en gemeenten worden afspraken gemaakt over de extra inzet voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. De gemaakte afspraken zullen worden bewaakt in het kader van het project 'Iedereen doet mee'.

35 Substantiële uitbreiding van het aantal vrijwilligers en van het aantal mantelzorgers in 2011

Toelichting

Het aantal vrijwilligers en mantelzorgers dreigt af te nemen. Goede en voldoende ondersteuning en begeleiding zijn nodig om de huidige vrijwilligers en mantelzorgers te behouden én nieuwe groepen voor dit uiterst belangrijke werk te winnen. Steunpunten vervullen daarbij – zo blijkt uit de praktijk – een cruciale rol. Het kabinet zet daarom in op een intensivering van de kwaliteit en kwantiteit van mantelzorg- en vrijwilligersorganisaties, waaronder sportverenigingen. Ook zal deelname van allochtonen

en in het bijzonder allochtone vrouwen aan mantelzorg- en vrijwilligers-organisaties worden gestimuleerd. Belangrijk hulpmiddel hierbij is de landelijke verspreiding van het project '1001Kracht'. Doel van dit project is de deelname van 50.000 extra vrouwen in het vrijwilligerswerk.

Dialogo

Met de VNG zal het kabinet afspraken maken over de inzet. De gemaakte afspraken zullen worden bewaakt in het kader van het project 'Iedereen doet mee'.

36 Het kabinet geeft een nieuwe impuls aan het emancipatiebeleid en aan het homo-emancipatiebeleid

Toelichting

De emancipatie in Nederland is niet af. Nederland loopt internationaal gezien achter bij het aantal vrouwen in topposities en de arbeidsdeelname van vrouwen in voltijdse arbeids-

jaren. Ook worden vrouwen nog niet gelijk beloond voor gelijk werk. Er zal een nieuwe impuls aan het emancipatiebeleid en aan het homo-emancipatiebeleid worden gegeven. De overheid zal zelf het goede voorbeeld geven bij het benoemen van vrouwen in topposities en het verminderen van beloningsverschillen tussen vrouwen en mannen.

Discriminatie van en geweld tegen homoseksuelen wordt krachtig bestreden. Er zal actief worden gewerkt aan sociale acceptatie van homoseksualiteit onder jongeren (o.a. van leraren en leerlingen op scholen), in de sport en in etnische gemeenschappen waarin homoseksualiteit nog niet of nauwelijks bespreekbaar is. Rond Prinsjesdag 2007 presenteert het kabinet een nieuwe emancipatienota waarin nader uitgewerkt zal worden welke impulsen er worden gegeven.

Dialogo

Bij de voorbereiding van de emancipatienota zal een uitgebreide consultatie plaatsvinden met vrouwenorganisaties en met homo-organisaties.

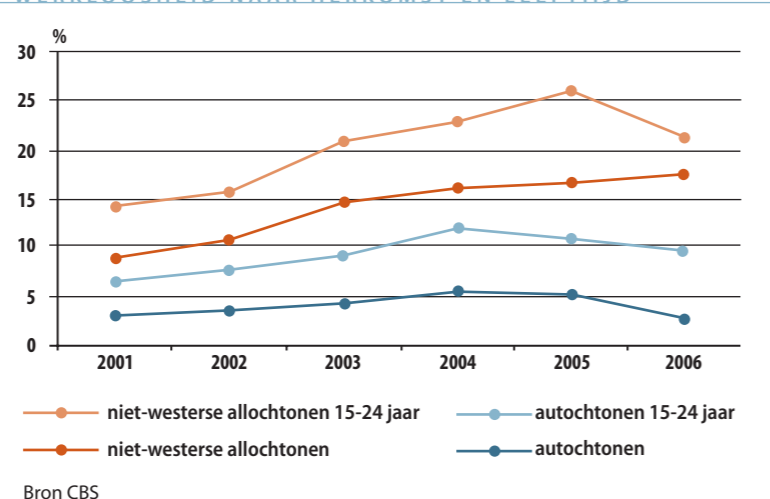
4.3 IEDEREEN EEN VOLDOENDE OPLEIDINGSNIVEAU OM TE PARTICIPEREN OP DE ARBEIDSMARKT EN IN DE SAMENLEVING

37 Verhogen van de kwaliteit van onderwijs onder meer door basis-, voortgezet- en beroepsonderwijs naadloos op elkaar en op het hoger onderwijs aan te laten sluiten

Toelichting

Kennis, kwaliteit en ambitie zijn kernwoorden voor het onderwijsbeleid van dit kabinet. Talenten moeten maximaal worden aangetrokken en ontwikkeld. De kwaliteitsverbetering begint in het basisonderwijs. Daar wordt het fundament voor het vervolgonderwijs en de latere kwalificatie gelegd. Basis-, voortgezet- en beroepsonderwijs moeten naadloos op elkaar en op het hoger onderwijs aansluiten. Het kabinet zal

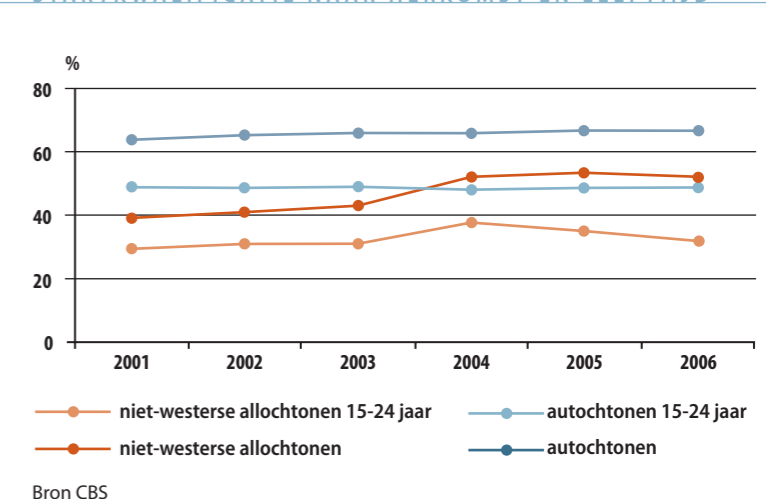
WERKLOOSHEID NAAR HERKOMST EN LEEFTIJD

"Inburgeren moet je samen doen. We moeten stimuleren dat autochtonen als buddy allochtonen gaan helpen."

H. de Fluiter

STARTKWALIFICATIE NAAR HERKOMST EN LEEFTIJD

op verschillende manieren en in overleg met onderwijsinstellingen de volgende maatregelen in gang zetten.

Maatregelen gericht op de inhoud van het onderwijs:

- duidelijker omschrijven wat leerlingen/deelnemers aan het eind van de verschillende schoolsoorten moeten kennen en kunnen; in de inhoudelijke eisen van het voortgezet onderwijs krijgt kennis een zwaarder accent;
- meer basisscholen komen in aanmerking voor middelen voor het onderwijsachterstandenbeleid door drempelverlaging in de gewichtenregeling;
- meer aandacht voor taal en rekenen in het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroeps-onderwijs;
- de kwaliteit van het middelbaar beroeps-onderwijs verbeteren (met aandacht voor Nederlandse taal, basisvaardigheden voor het beroep, burgerschap en doorstroom naar vervolgonderwijs) en zorgvuldige invoering van competentiegericht onderwijs in het mbo;

- stimuleren van een gevarieerd en flexibel onderwijsaanbod;
- meer maatwerktrajecten bij het mbo en experimenteren met de overgang vmbo/mbo.

Maatregelen gericht op het proces van het onderwijs:

- stimuleren van een evidence-based onderwijspraktijk;
- het versterken van de kwaliteitszorg, door bijvoorbeeld van scholen te vragen hun onderwijsresultaten zichtbaar te maken;
- betere handhaving van onderwijstijd in het voortgezet onderwijs en middelbaar beroeps-onderwijs;
- extra investeren in zorgleerlingen in het mbo en zorgen voor een goede afstemming met het speciaal onderwijs.

Maatregelen gericht op het bestuur en het toezicht:

- het vergroten van de vrijheid van scholen door minder regeldruk en administratieve lasten;
- minder inspectie bij scholen die het goed doen;
- uitwerken van de principes van 'goed bestuur', door het bijvoorbeeld mogelijk te

maken om eerder in te grijpen bij zwakke scholen;

- de inspectie van het onderwijs controleert de basiskwaliteit en de kwaliteit van de examens, uitgaande van de beginsel van verdiend vertrouwen;
- het versterken van de horizontale verantwoording door onderwijsinstellingen aan betrokkenen in en rond de school (o.a. aan ouders, gemeenten en bedrijven).

Dialogo

De samenleving stelt hoge eisen aan de kwaliteit van het basis-, voortgezet en middelbaar beroeps-onderwijs. Volgens internationale studies en rapportages van de onderwijsraad staat het Nederlandse onderwijs op een hoog niveau. Er zijn ook minder goede berichten. Deelnemers aan het debat over het nieuwe leren mopperen over het kennis-tekort bij jongeren. Studenten-organisaties klagen over de weinige lesuren en voortijdige uitval. Ook denken zij dat talent wordt onderbenut. Er is veel discussie over de beheersing van de basisvaardigheden taal en rekenen. Ook de kwaliteit van het speciaal (basis)onderwijs vraagt volgens betrokkenen extra aandacht.

38 Voldoende gekwalificeerd onderwijspersoneel, nu en in de toekomst

Toelichting

Vanaf 2010 dreigt er door de vergrijzing een fors tekort aan leraren, vooral in het voortgezet onderwijs (3.300 leraren in 2011). In het basisonderwijs wordt een tekort aan schoolleiders verwacht. Zonder maatregelen zal het tekort aan managers oplopen tot 500 in 2011 (op dit moment zijn er al 150 vacatures). De vervangingsvraag in het mbo stijgt in 2010 naar 1860 leraren. De onderwijssector moet op grote schaal nieuw, goed gekwalificeerd personeel aantrekken op een moment dat de arbeidsmarkt aantrekt. De positie en de kwaliteit van de leraren moet ook worden verbeterd.

Het kabinet wil dit bereiken door onder meer:

- verbetering van de arbeidsvoorwaarden en functiedifferentiatie, onder meer door versterking van de prikkels gericht op een betere doorstroming tussen leraars-functies;
- vergroting van de verantwoordelijkheden van leraren en verdere professionalisering van het leraarsberoep, zowel voor startende als zittende leraren;
- versterking van de nascholing van leraren en van de kwaliteit van de lerarenopleidingen;
- extra onderzoek naar innovatie in het onderwijs ten behoeve van het lerarentekort.

Dialogo

In mei jongstleden is een commissie onder leiding van de heer A. Rinnooy Kan ingesteld die gevraagd is een advies uit te brengen over het verder professionaliseren van het beroep leraar, het tegengaan van werkdruk en het terugdringen van het lerarentekort. Het kabinet zal dit rapport na de zomer van 2007 ontvangen en daarna met voorstellen komen.

39 Het realiseren van een sluitend systeem voor kinderopvang voor 0-4-jarigen

Toelichting

Er moet een betere afstemming komen tussen de nu bestaande voorzieningen van kinderopvang, peuterspeelzalen en voorschoolse educatie. Om dit te bereiken, zijn de volgende maatregelen in voorbereiding:

- kinderdagverblijven en peuterspeelzalen harmoniseren. Natuurlijk blijft er wel ruimte voor diversiteit;
- kinderen bij wie op driejarige leeftijd een taalachterstand wordt vastgesteld, kunnen in deze voorzieningen deelnemen aan VVE-programma's. Het kabinet wil alle kinderen die tot de doelgroep behoren bereiken, te beginnen in de probleemwijken in de vier grote steden. Op dit moment wordt 50% van de doelgroep bereikt met voorschoolse educatie en 70% van de doelgroep met vroegschoolse educatie.

Dialogo

In gesprekken met verschillende betrokkenen heeft het kabinet een groeiende behoefte geconstateerd aan betaalbare en kwalitatief goede voorzieningen waar kinderen niet alleen worden opgevangen, maar waar ook hun ontwikkeling wordt gestimuleerd. Op dit moment worden deze diensten in kinderdagverblijven en peuterspeelzalen. Daar moet verandering in komen. Ouders willen hun kinderen 'met een gerust hart' toevertrouwen aan deze voorzieningen. Stimulering van taalontwikkeling is hierbij van groot belang. Vooral voor kinderen die thuis (nog) onvoldoende Nederlands aangeboden krijgen. Hoe eerder daarmee wordt begonnen, hoe beter het is. Het draagt bij aan een betere ontwikkeling op school en uiteindelijk een betere arbeidsmarktpositie. Investeren in voor- en vroegschoolse educatie is dus noodzakelijk om onderwijsachterstanden te voorkomen en te bestrijden.

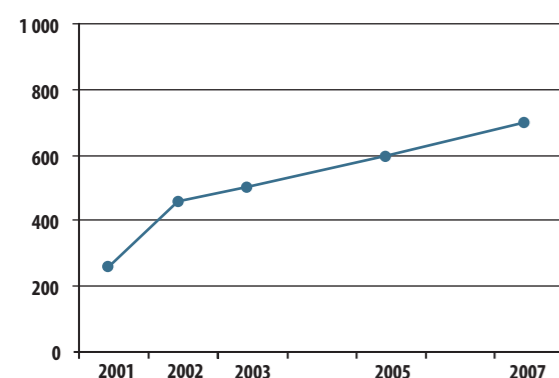
40 Het fors uitbreiden van het aantal brede scholen

Toelichting

Het kabinet wil het concept van brede scholen actief stimuleren. Dit willen we bereiken door:

- het stimuleren van samenwerking met verschillende partners;
- het vergroten van het aantal combinatiefuncties in onderwijs, buitenschoolse opvang en sport (organisatie, uitvoering en toezicht) in drie tot vier jaar tot het niveau van 2.500 fte. Deze functies kunnen in en om de (brede) school een belangrijke bijdrage leveren aan de vermindering van werkdruk in het onderwijs. Dit levert nieuwe mogelijkheden op de arbeidsmarkt voor specifieke groepen die nu aan de kant staan;
- prioriteit te geven aan het realiseren van brede scholen in de 40 probleemwijken door medefinanciering van de woningcorporaties.

AANTAL BREDE SCHOLEN STIJGT

Er zijn in totaal ongeveer 7950 vestigingen voor primair onderwijs. In 2007 is naar schatting een krappe 10% een 'brede' school.

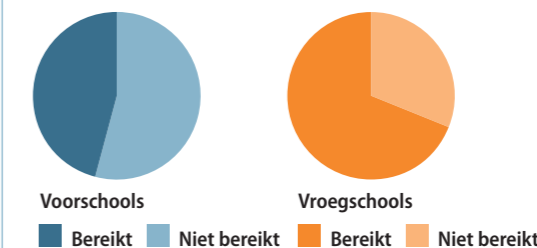
Bron: Jaarbericht Brede School, Oberon (2001, 2002, 2003, 2005). 2007 is een schatting uitgaande van de groei van voorgaande jaren

"We moeten stoppen met praten over 'zwarte scholen'. Benader de jongens en meisjes gewoon als pubers."

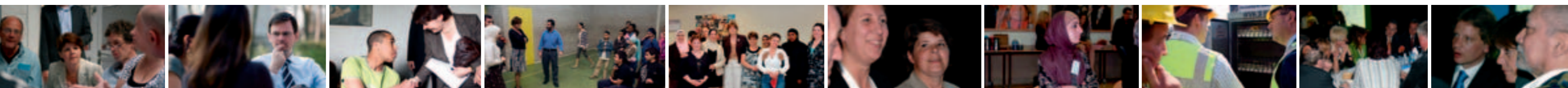
Trudy Coenen

BEREIK VOOR/VROEGSCHOOLE PERIODE

De doelgroep betreft alle allochtone en autochtone peuters/kleuters met laag opgeleide ouders. Voorschools betreft peuters van 2,5-4 jaar, vroegschoolse betreft kleuters van 4-6 jaar.

Bron: Sardes (2006)

PROJECT

Voortijdig schoolverlaten

Het halveren van het aantal voortijdig schoolverlaters (van 71.000 in 2002 naar 35.000 in 2012), zodat ook meer mensen een startkwalificatie halen van tenminste een havo-diploma of een opleiding op niveau-2 van het mbo.

Toelichting

Het kabinet wil schooluitval voorkomen door de zorg op de scholen zelf te verbeteren. Daarom de volgende maatregelen:

- uitbreiding van de Zorg- en Adviesteams (ZAT's) en uiteindelijk een dekkingsgraad tot 100% voor alle jeugdigen van 0 tot 23 jaar;
  - het tot stand brengen van een intensieve samenwerking van de Centra voor Jeugd en Gezin met het onderwijs;
  - de aanwezigheid van schoolmaatschappelijk werk op VO en BVE-scholen;
  - het intensiveren van de zorg voor uitvallers (zeker voor jongeren met psychische problemen). Aanval op de Uitval wordt krachtig voortgezet door:
    - prestatieconvenanten met gemeenten en scholen;
    - bestaande trajecten waarbij maatwerk voorop staat die bewezen meerwaarde hebben worden verspreid als good practices;
    - verbeterde loopbaanoriëntatie en loopbaanbegeleiding, in goede samenwerking met bedrijfsleven;
    - experimenten met naadloze overgang vmbo – mbo;
    - meer ruimte voor vmbo scholieren die het best leren met hun handen.
- Nieuwe maatregelen:
- de aanpak van de zogenoemde 'groenpluk'. Werkgevers zullen worden aangesproken

op hun verantwoordelijkheid om jongere werknemers (tot 23 jaar) zonder startkwalificatie alsnog op te leiden tot het niveau van een startkwalificatie. Dit zal worden onder andere worden gefaciliteerd via de inzet van O&O-fondsen. Het doel is om de helft van deze jongeren een EVC-traject te laten volgen. Het gaat dan om ongeveer 20.000 EVC-trajecten voor jongeren in de leeftijd 18-23 jaar in schooljaar 2007/2008;

- het inzetten van sport en cultuur om jongeren op school te houden.

Dialogo

Een Haagse jongen van 16 was net uit de gevangenis en liep rond op straat. Hij ging niet naar school. Een jongerenwerker zet hem uiteindelijk op het juiste spoor en hij nu gaat een modeopleiding doen. Een Surinaamse vrouw van 23, vijf keer afgewezen bij mbo-opleidingen, tot tranen geroerd als ze haar verhaal doet voor een groot publiek. En een publiek vol docenten, leerplichtambtenaren en andere hulpverleners, die met haar meevoelen. Het aanpakken van voortijdig schoolverlaten is mensenwerk. Want iedere schoolverlater heeft zijn eigen problemen, van grote schulden tot een vervelende thuissituatie. Voor de aanpak past een persoonlijke benadering, want iedere jongere is uniek.

Dialogo

Op veel plaatsen zijn scholen ontstaan die een samenhangend pakket aan voorzieningen bieden waardoor de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen toenemen. In het basisonderwijs bieden brede scholen vaak een compleet dagarrangement aan. In het voortgezet onderwijs kunnen, net als in het basisonderwijs, de bibliotheek, cultuurvoorzieningen of sportverenigingen onderdeel uitmaken van het aanbod. Tijdens werkbezoeken bleek dat met name in de 40 probleemwijken de behoefte aan deze voorzieningen groot is. Organisaties uit onderwijs, cultuur, sport en zorg die willen participeren in de brede school ontbreekt het vaak aan tijd en geld om concrete invulling te geven aan de doelstelling, de samenwerking en het bredere aanbod. Nu kunnen deze organisaties ook niet alles uit kinderen halen wat er in zit.

41 Een maatschappelijke stage voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs

Toelichting

Het kabinet wil dat alle leerlingen die vanaf schooljaar 2007-2008 instromen in het voortgezet onderwijs op een bepaald moment in hun opleiding een maatschappelijke stage volgen. De komende jaren zal het aantal stages en stageplekken gefaseerd worden opgebouwd, waarbij speciale aandacht besteed zal worden aan de begeleiding van stagiaires op de werkplek. Om tot concrete uitvoering te komen, zal na de zomer een aanpak klaar zijn. Hierbij zal

ook worden bekeken hoe de stageplekken zich verhouden tot de stageplaatsen in het reguliere lesprogramma in het vmbo/mbo. Er zal worden geleerd van bestaande ervaringen zoals de initiatieven waarbij scholieren achterstandswijken adopteren, sportactiviteiten organiseren en gedurende hun maatschappelijke stage een steentje bijdragen aan de ontwikkeling van hun wijk. Ook bestaan er nu al initiatieven om maatschappelijke stageplekken te creëren die het behoud van onze leefomgeving ten goede komen. Het is de moeite waard deze voorbeelden mee te nemen om te onderzoeken of partijen in het landshapsbeheer, maar ook buurtorganisaties en woningcorporaties kunnen voorzien in bijdragen 'in natura', bijvoorbeeld in de vorm van stagebegeleiders.

Dialogo

Uit onderzoek en uit gesprekken in het land blijkt dat, naast kritische kanttekeningen, er veel steun is van de Nederlandse bevolking voor de maatschappelijke stage. Ook uit rondtafelgesprekken die de afgelopen maanden met vertegenwoordigers van de onderwijssector, vrijwilligersorganisaties en experts

zijn gevoerd blijkt dat maatschappelijke stages vooral worden ervaren als positief, effectief en maatschappelijk relevant. Wel wordt het belang benadrukt van een haalbare maatvoering, mogelijkheden voor begeleiding op de werkplek, alertheid op mogelijke concurrentie van stages onderling en voldoende ruimte te geven aan de stage, zodat deze niet ten koste gaat van de kwaliteit van het onderwijs. Bij het gesprek met burgers op 21 mei werd specifiek het voorstel gedaan om de maatschappelijke stage ook te benutten voor de inburgering: jongeren kunnen dan fungeren als een zogenaamde 'inburgeringbuddy'. Het kabinet zal deze suggestie meenemen in haar plan van aanpak.

42 Het geleidelijk invoeren van gratis schoolboeken in het voortgezet onderwijs met ingang van schooljaar 2008/2009, en volledig per schooljaar 2009/2010

Toelichting

De maatregel gratis schoolboeken in het voortgezet onderwijs zal in het schooljaar 2008/2009 geleidelijk worden ingevoerd, en volledig per schooljaar 2009/2010. Op deze manier wordt een bijdrage geleverd aan de beheersing van kosten voor kinderen. De vormgeving en modaliteit wordt in de begroting 2008 van het ministerie van OCW uitgewerkt.

4.4 INKOMENS-ZEKERHEID WAARBORGEN VOOR IEDEREEN

43 Meer ruimte voor gemeenten voor gericht armoedebeleid

Toelichting

Het kabinet wil gemeenten meer ruimte geven voor gericht armoedebeleid, zo mogelijk gecombineerd met het vergroten van de arbeidsparticipatie. Ook wil het kabinet het niet-gebruik van inkomensondersteunende voorzieningen tegengaan. Het kabinet heeft met de VNG de volgende afspraken gemaakt over de bestrijding van armoede:

- de langdurigheidstoelag wordt gedereguleerd: gemeenten leggen in een verordening vast onder welke voorwaarden burgers recht hebben op deze toeslag.
- er komt meer gerichte bijstand in natura voor gezinnen met kinderen, waarbij het beleid gericht is op de (reductie van) kosten voor schoolgaande kinderen (te denken valt aan computers, vervoer, sport en cultuur).

"In het onderwijssysteem wordt de eigen verantwoordelijkheid van leerlingen veel te hoog ingeschat. Niet iedereen kan al heel jong het juiste profiel kiezen."

Elise van Es

"Waar nodig moeten we kinderen ondersteunen om de Nederlandse taal beter te leren. Anders kunnen zij leerachterstanden nooit wegwerken."

Gerrit Hartolt

- de samenwerking tussen gemeenten en lokale voedselbanken wordt bevorderd, met het doel bezoekers van voedselbanken gebruik te laten maken van gemeentelijke voorzieningen (inkomensondersteunende maatregelen, schuldhulpverlening, re-integratie);
- de VNG stimuleert gemeenten om armoedebeleid zoveel als mogelijk is in te vullen in de vorm van materiële voorzieningen gericht op participatie. Via een handreiking en 'best practices' wordt beoogd te bereiken dat gemeenten op grote school dan thans invulling geven aan lokaal armoedebeleid.

Dialogo

Uit gesprekken met gemeenten blijkt tevredenheid over de Wet Werk en Bijstand. Gemeenten geven wel aan graag meer ruimte te willen hebben om op lokaal niveau maatwerk te (kunnen) leveren bij het ondersteunen van die mensen voor wie nog geen inkomenszekerheid bestaat. Diezelfde wens werd ook geuit in het gesprek met burgers op 21 mei. Het kabinet heeft toen ook toegezegd die suggestie op te zullen pakken.

Kwaliteitstransparantie

De aanbodsgegevens van ziekenhuizen, instellingen van verpleging, verzorging, thuiszorg, GGZ, gehandicaptenzorg en een deel van de eerstelijnszorg staat op www.kiesBeter.nl. Ook door de IGZ gehanteerde kwaliteitsprestatie-indicatoren voor de ziekenhuiszorg staan daar vermeld, evenals de kwaliteitskaarten van een deel van de instellingen voor verpleging, verzorging en thuiszorg (bron: www.kiesBeter.nl)

44 Het tot een minimum beperken van de wachtlijsten voor schuldhulpverlening in 2011

Toelichting

Het aantal mensen dat de afgelopen jaren een beroep op schuldhulpverlening heeft gedaan, is de afgelopen jaren fors toegenomen. Gemeenten vervullen een sleutelrol bij schuldhulpverlening. De minnelijke schuldhulpverlening is een taak die van oudsher door en in gemeenten wordt uitgevoerd. De afgelopen tijd zijn al veel acties in gang gezet om de schuldenproblematiek het hoofd te bieden. Er vindt regelmatig bestuurlijk overleg plaats met een groot aantal betrokkenen (departementen, gemeenten, energiebedrijven, thuiswinkelorganisatie, zorgverzekeraars). In deze bestuurlijke overleggen

zijn knelpunten geïnventariseerd en is de aanpak ervan in gang gezet. Het kabinet heeft met de VNG de volgende concrete afspraken gemaakt:

- gemeenten gaan terughoudend om met het verstrekken van bijzondere bijstand in de vorm van leenbijstand; gemeenten worden hierbij gestimuleerd op inventieve wijze om te gaan met de mogelijkheid om de verplichting tot betaling van deze schuld kwijt te schelden, gekoppeld aan de inspanning van de cliënt op het terrein van reïntegratie.
- er komt meer inzicht in de kwaliteit/effectiviteit van de schuldhulpverlening op gemeentelijk niveau.
- het kabinet stelt de beschikbare middelen voor schuldhulpverlening in de periode 2007-2009 beschikbaar via een toevoeging aan de algemene uitkering van het gemeentefonds.

Dialogo

In gesprekken met betrokkenen is een aantal knelpunten in de minnelijke schuldhulpverlening boven tafel gekomen. Het betreft onder meer de volgende punten:

- het bestaan van wachtlijsten voor schuldhulpverlening;
- het lage slagingspercentage in de minnelijke schuldhulpverlening;
- schuldeisers willen niet meedoen aan een minnelijk traject, waardoor overbelasting van het wettelijke schuldtraject ontstaat;
- gebrekkige samenwerking tussen partijen.

4.5 NAAR 40 KRACHTWIJKEN

PROJECT

Actieplan Krachtwijken

40 wijken worden binnen 8 tot 10 jaar weer omgevormd tot vitale, woon-, werk- en leefomgevingen, waar het prettig wonen en werken is en waarin mensen betrokken zijn bij de samenleving.

Toelichting

Dit najaar worden charters afgesloten met de 18 gemeenten waar de 40 wijken zich bevinden. De gemeenten worden gevraagd per wijk plannen op te stellen in overleg met bewoners, lokale organisaties en instellingen over te behalen resultaten. Maatwerk, gebaseerd op de lokale situatie en behoeften, staat hierbij voorop. Het kabinet vraagt de gemeenten bij het opstellen van de plannen de volgende maatregelen te betrekken:

- het bevorderen van een gevarieerde, kwalitatief goede woningvoorraad om wooncarrières mogelijk te maken, met specifieke aandacht voor maatschappelijke participatie en zorg (generatiebestendig maken van wijken);
- het op peil brengen van het voorzieningenniveau in de wijken. Indien gewenst, kunnen versneld wijkservicepunten voor wonen, zorg en ontmoeting worden ingericht. Ook kunnen Centra voor Jeugd en Gezin en brede scholen met voorrang in deze wijken worden gerealiseerd;
- werkgelegenheid (re-integratie) en ondernemerschap (bijvoorbeeld door microkrediet) worden teruggebracht

in de wijk;

- het aanbieden van gericht(e) onderwijs en opvoedingsondersteuning om achterstanden in te halen en te voorkomen en actieve taalverwerving en inburgering te bevorderen;
- het scheppen van mogelijkheden voor sport, recreatie en cultuurbeoefening;
- het bevorderen van modern burgerschap in de wijk;
- het stimuleren van allochtone vrouwen tot het volgen van een beroepsopleiding en het toetreden tot de arbeidsmarkt;
- het aanpakken van problemen rond veiligheid en openbare ruimte (zoals tegengaan van zwerfafval, graffiti, vandalisme) om op een natuurlijke wijze ontmoetingen tussen wijkbewoners tot stand brengen.

Om te voorkomen dat andere wijken in een negatieve spiraal komen, zullen de ervaringen en 'good practices' van de 40 wijken beschikbaar worden gesteld aan de overige gemeenten.

Dialogo

De 40 wijken zijn voor de zomer allemaal bezocht. Hoofconclusie is dat de fysieke aan-

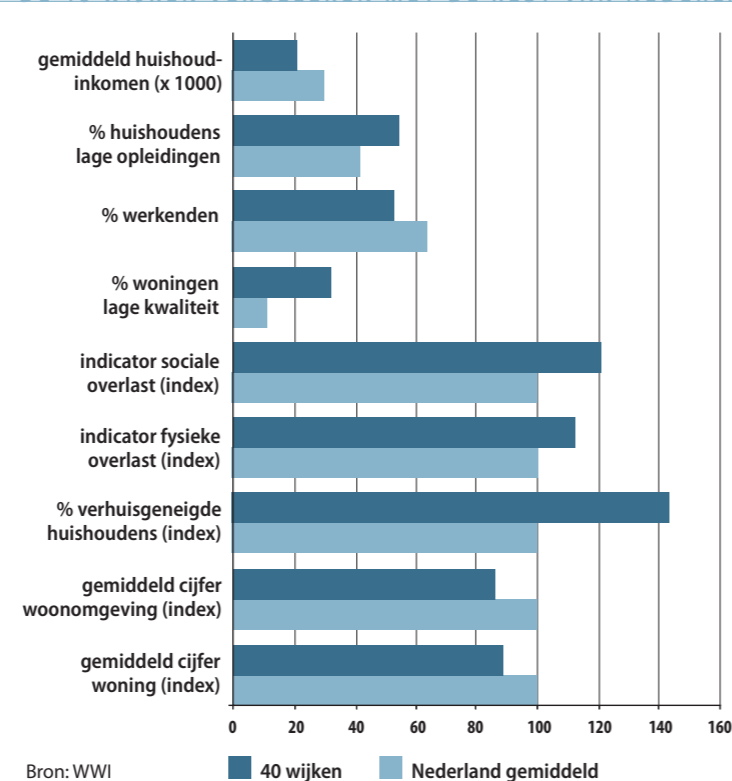
pak in de steden en wijken op de rails staat. Het sociale terrein blijft achter: er is vaak sprake van een projectentombola, een kloof tussen beleidsmakers en -uitvoerders en men werkt vanuit de instituties en niet vanuit (de problemen van) de burger. In de wijken schieten de voorzieningen voor jongeren vaak tekort. Op vele terreinen is er sprake van opeenstapeling van problemen. Overigens geven bewoners aan dat ze de term 'probleemwijk' als negatief ervaren en juist vanuit een positieve invalshoek aan verbetering willen bijdragen. Dat dit kan bewijst het project 'Nieuwe coalities voor de wijk', waarbij 13 stedelijke gebieden zijn 'geadopteerd' door teams van bestuurders en deskundigen op rijks- en lokaal niveau. Zij doen aanbevelingen voor het doorbreken van blokkades en tegenwerkingen in de aanpak van achterstandswijken. Deze worden meegenomen in het actieplan Krachtwijken.

4.6 GOEDE, TOEGANKELIJKE EN BETAALBARE ZORG

45 Kwaliteit van de zorg zichtbaar verhogen in 2011 ten opzichte van 2006 door:

- het aantal vermijdbare fouten in de curatieve zorg is in 2011 met 50% gedaald;
- burgers kunnen op kiesbeter.nl voor 80 aandoeeningen zien welke kwaliteit de ziekenhuizen bieden;

DE 40 WIJKEN VERGELEKEN MET DE REST VAN NEDERLAND

"Er zijn te veel dikke rapporten en er is te weinig concreet beleid. Sociale problemen ontstaan achter de voordeur. Wijkteams moeten zich dan ook meer richten op de persoonlijke omstandigheden van de mensen."

Cor Louwers

• *cliënten geven 90% van de zorgaanbieders in de AWBZ een voldoende voor de kwaliteit van de zorg;*
 • *de rechten en plichten van patiënten en cliënten zijn in 2011 wettelijk vastgelegd en de informatie hierover is voor iedereen toegankelijk.*

Toelichting

Bij de veiligheid van patiënten is geen ruimte meer voor vrijblijvendheid. Het kabinet en de zorgsector maken in 2007 afspraken over het terugdringen van vermijdbare fouten. Daarvoor zal een actieplan 'Veilige zorg' opgesteld worden. Onderdeel daarvan zijn onder andere campagnes over veilige zorg en medicatieveiligheid en een veiligheidsmanagement-systeem (VMS) in alle zorginstellingen. In 2011 is er meer inzicht in de kwaliteit van de zorginstellingen. Naast de gegevens van de 80 aandoeeningen, kunnen

burgers in 2011 op kiesbeter.nl voor bijna de hele verpleging, verzorging en thuiszorg inzicht krijgen in aanbod en kwaliteit. Het meten en zichtbaar maken van (verschillen in) kwaliteit is essentieel voor permanente kwaliteitsverbetering van instellingen en mensen die in de zorg werken. Onderdeel van kwaliteitsbeoordeling wordt ook het oordeel van patiënten en cliënten in de zorg. In de openbare gezondheidszorg zal het gebruik van richtlijnen, certificering en keurmerken toenemen.

Voor cliënten is de belangrijkste graadmeter voor kwaliteit van zorg de ervaring van medecliënten. Het kabinet zal het meten van cliëntenervaringen in de gehele zorg stimuleren en de invoer van een nieuwe methodiek in 2009 in alle zorgsectoren in de AWBZ gerealiseerd hebben. Het kabinet bevordert ook dat in 2010 van alle zorgsectoren in de AWBZ de kwaliteitsinformatie op kiesbeter.nl verschijnt. Om de positie van de patiënt/cliënt te versterken, zal het kabinet een wettelijk kader ontwikkelen waarin kwaliteit van de zorg vanuit belangen van de zorgconsument benaderd wordt. Ook zal het kabinet de positie van patiëntenorganisaties

als derde macht naast zorgaanbieders en zorgverzekeraars verder versterken. Het kabinet wil kwaliteit van zorg meer vanuit het perspectief van patiënten en cliënten beoordelen. De informatie over de kwaliteit van organisaties wordt openbaar gemaakt door middel van de zogenoemde CQ-index. Voor wat betreft de langdurige zorg zal het kabinet de afspraken over 'het zorgplan' beter onder de aandacht van betrokkenen brengen.

Dialogo

In de afgelopen maanden is uitvoerig met zorgaanbieders, zorgverzekeraars, patiënten- en cliëntenorganisaties en andere betrokkenen gesproken over de agenda voor de toekomst van de gezondheidszorg. Met de koepels van ziekenhuizen, specialisten en verpleegkundigen wordt in juni een streefpercentage vastgesteld voor het terugdringen van vermijdbare fouten. Het actieplan 'Veilige zorg' wordt ook afgestemd met de Inspectie voor de Gezondheidszorg. De maatregelen om kwaliteits transparantie handen en voeten te geven, komen in samenwerking met de zorgsector en patiënten- en cliëntenorganisa-

ties tot stand.

Tijdens werkbezoeken en gesprekken met zorginstellingen en cliëntenorganisaties heeft het kabinet geconstateerd dat al veel verbeteringen in de kwaliteit van de zorg zichtbaar zijn. Wel is duidelijk dat meer 'vraaggericht werken' door instellingen nodig is voor een betere kwaliteit van het zorgaanbod. Bovengenoemde maatregelen zijn in lijn met de wensen van de verschillende cliënten- en patiëntenorganisaties waarmee het kabinet gesprekken heeft gevoerd. Met name de NPCF heeft aangedrongen op het beter en inzichtelijker vastleggen van de rechten van patiënten en cliënten.

46 Meer patiëntgerichte zorg door vernieuwing zorgconcepten en innovatie

Toelichting

De zorgsector staat voor een stevige opgave. Door vergrijzing en ontgroening neemt de zorgvraag toe terwijl tegelijkertijd het arbeidsaanbod

afneemt. Samen met anderen onderneemt het kabinet op meerdere fronten actie om het arbeidsaanbod te verbeteren. Doel hierbij is het vergroten van de zorgcapaciteit en het aantrekkelijk houden van het werken in de zorg. De hoogste prioriteit hebben imagoverbetering, het verminderen van de administratieve lasten en het stimuleren van innovaties en ICT die de werkdruk van de werkers in de zorg verminderen en het invoeren uiterlijk in 2009 van het landelijk elektronisch patiëntendossier (EPD). In overleg met de zorgsector werkt het kabinet aan verschillende oplossingsrichtingen, zoals het

verbeteren van de instroom door o.a. stagebegeleiding, verbetering van de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en het stimuleren van de instroom van lager opgeleiden. Ook verkent het kabinet maatregelen om de huidige capaciteit in stand te houden en uit te bouwen door middel van scholingstrajecten en ontwikkelingsmogelijkheden, functie-differentiatie en het verhogen van deeltijdpercentages en werkzame tijd in de zorg. Tezamen moet dit leiden tot een stijging van de tijd die beschikbaar is voor patiëntgerichte zorg met 15% ('meer handen aan het bed').

Dialogo

Tijdens een aantal werkbezoeken in het land heeft het kabinet met zorginstellingen en opleiders gesproken over werving en behoud van werkers in de zorg. Daar bleek onder

meer dat er zeker mogelijkheden voor verbetering zijn. Te denken valt aan: praktijkbegeleiding (stages), het opheffen van tegenstrijdigheden in regelgeving, de beeldvorming rondom het beroep en het vergroten van het plezier in het werk.

47 Betere hulp en opvang voor tienermoeders

Toelichting

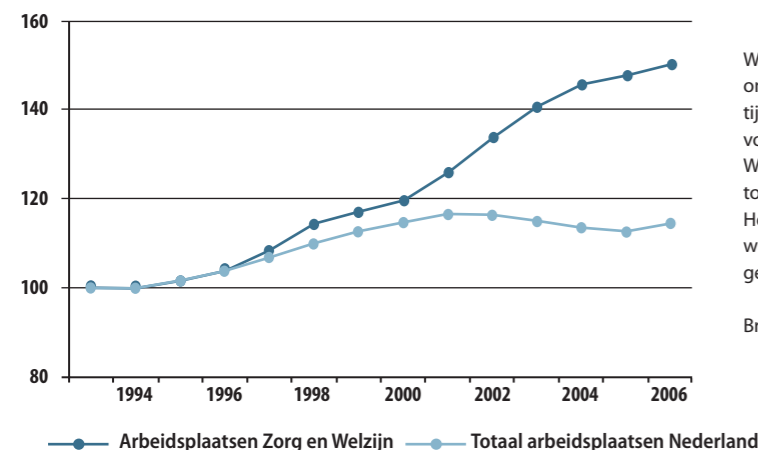
Onbedoeld zwangere meisjes en tienermoeders worden soms verstoten door het gezin waarin zij zijn opgegroeid vanwege schaamte en eergevoel. Deze meisjes hebben specifieke hulp en opvang nodig om hen voor te bereiden op een zelfstandig bestaan met kind (en eventueel partner). Daarom zal aan de hulpverlening en opvang van onbedoeld zwangere meisjes en tienermoeders een extra impuls worden gegeven.

48 Verbeteren en versterken palliatieve zorg

Toelichting

Het kabinet wil zorg dragen voor goede zorg en begeleiding van mensen in hun laatste levensfase. Daarmee is het verbeteren en versterken van de palliatieve zorg één van de prioriteiten van dit kabinet. Op basis van gesprekken met relevante partijen uit het veld over ervaren knelpunten en de mogelijke ontwikkel- en verbeterpunten in de palliatieve zorg wordt een plan van aanpak gemaakt. Met de uitgangspunten van het overheidsbeleid als fundament, is dit plan gericht op het bereiken van de best mogelijke kwaliteit van leven voor de patiënt en zijn omgeving in de palliatieve fase. De rol van vrijwilligers neemt hierin een bijzondere plaats in.

WERKGELEGENHEID IN ZORG EN WELZIJN STIJGT BOVENGEMIDDELD

"De menselijke maat moet terug komen in de verzorging. Geef verzorgenden de ruimte om alle papierwerk gewoon een keer over te slaan."

Marion Roelofs

"Het beroep van verzorgende moet aantrekkelijker worden. Tegenover onregelmatige diensten hoort een passend salaris te staan."

Tom Bentvelzen

Patiëntveiligheid

Van de 42.000 patiënten (3% van de totale ziekenhuisopnames) die in het ziekenhuis overlijden had dit in 2004 bij 1735 patiënten waarschijnlijk uitgesteld of voorkomen kunnen worden (Bron: EMGO/Nivel, 2007)

FINANCIËN

Enveloppe Integratie

Het deltaplan Inburgering geeft invulling aan de ambitie van het kabinet om het rendement van de inburgering te verbeteren door deze gedifferentieerder en op de persoon toegesneden aan te bieden. Het plan richt zich op de kwaliteit en capaciteit van de inburgering. Het actieplan integratie richt zich op modern burgerschap, economische participatie, effectievere hulpverlening aan allochtone jongeren en de aanpak van discriminatie.

Enveloppe WAO-WIA-Brugbanen

De TK is eerder geïnformeerd over de uitwerking van de WAO-paragraaf in het Coalitieakkoord met betrekking tot de uitkeringsverhoging voor volledig arbeids-

ongeschikten in de WAO, WAZ en Wajong van 70% naar 75%, het verlagen van de leeftijds-grens van 50 naar 45 jaar in de herbeoordelingsoperatie en het verlengen van de TRI-tegemoetkoming van zes naar twaalf maanden. Daarnaast wordt de uitkering van WAO/WIA-ers, die door de maximering van de uren omvang (maatman) was verlaagd of beëindigd, n.a.v. de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep opnieuw bezien. Ook worden voor herbeoordeelde WAO-ers zonder werk brugbanen gecreëerd en een aantal maatregelen genomen met betrekking tot het in dienst nemen van gedeeltelijk arbeidsongeschikten.

Enveloppe Participatie, onderkant en armoede

Uit deze enveloppe worden een aantal maatregelen bekostigd

die de arbeidsparticipatie en de maatschappelijke participatie van mensen die langdurig aan de kant staan bevordert. Daarnaast worden middelen ingezet voor gericht armoede-beleid.

Enveloppe Kinderopvang

De middelen uit de enveloppe kinderopvang worden onder meer ingezet voor de harmonisatie van de regelgeving van kinderopvang en peuterspeelzalen, voor VVE en taalachterstanden en voor het ramingsrisico kinderopvang.

Enveloppe Onderwijs

Op het onderwijsterrein zal het onderwijsachterstandenbeleid uitgebreid worden (via het verlagen van de drempel in de gewichtenregeling). Tevens zullen de schoolboeken in het VO gratis worden. Hiervoor

zal financiering ook deels uit lastenveloppen plaatsvinden. Ook zal in belangrijke mate geïnvesteerd worden in o.a. de kwaliteit van het (hogere) onderwijs en het lerarentekort en zullen gefaseerde maatschappelijke stades ingevoerd worden.

Enveloppe MBO

Voor de toerusting van het MBO wordt 25 mln uitgetrokken. Dit leidt tot een verhoging van het bedrag per deelnemer.

Enveloppe Jeugd en Gezin

Uit de enveloppe jeugd en gezin worden onder andere maatregelen gefinancierd met betrekking tot de totstandkoming van de Centra voor Jeugd en Gezin, kindermishandeling en de wachtlijsten in de jeugdzorg.

Enveloppe Sport

Dit betreft extra middelen die in het Coalitieakkoord zijn bestemd voor sport, voor o.a. het versterken van sportverenigingen.

Enveloppe Wijken

Het kabinet voert overleg met de woningcorporaties en gemeenten over de door het kabinet gewenste geïntegreerde aanpak van de aandachtswijken en de financiering daarvan.

Enveloppe Zorg

De enveloppe zorg is bedoeld voor het versterken van kwaliteit van de zorg. Aandachtspunten zijn verpleeghuizen, minder bureaucratie, nieuwe zorgconcepten en ICT.

FINANCIËLE BOX 4: SOCIALE SAMENHANG

in miljoenen euro

	2008	2009	2010	2011
Enveloppe Integratie	50	100	200	150
• deltaplan Inburgering/overige maatregelen ¹	50	100	200	150
Enveloppe WAO-WIA-Brugbanen	665	655	565	520
• uitkeringsverhoging WAO/WAZ/Wajong en herbeoordeling 45- 50 jarigen	505	496	483	456
• 10.000 brugbanen voor herbeoordeelde	60	75	10	
• schrappen max uren omvang Schattingsbesluit ²	(35)	(36)	(36)	(36)
• overig (o.a. TRI)	100	84	72	64
Enveloppe Participatie, onderkant en armoede	15	75	215	280
• armoede/schuldhelpverlening/bijzondere bijstand*	5	10	60	80
• maatschappelijke participatie (vrijwilligerswerk, maatschappelijke stades)*	5	15	20	30
• arbeidsparticipatie *	5	50	135	170
Enveloppe Kinderopvang *	175	350	525	700
• harmonisatie KO/peuterspeelzaal, VVE/taal-achterstand/ramingsrisico.	175	350	525	700
Enveloppe Onderwijs * 3	250	500	750	1000
• gewichtenregeling: drempel van 6,4 naar 3%	10	30	60	65
• geleidelijke invoering van gratis schoolboeken vanaf 2008, volledige invoering per schooljaar 2009/2010	90	118	106	88
• kwaliteit onderwijs (incl. hoger onderwijs), o.a. lerarentekort, arbeidsvoorwaarden, arbeidsomstandigheden, maatschappelijke stage, voortijdig schoolverlaten, overig	150	352	584	747
• maatschappelijke stades	pm	pm	pm	100
Enveloppe MBO	8	25	25	25
• bedrag per leerling/huisvesting	8	25	25	25
Enveloppe Jeugd en Gezin	100	200	300	400
• centra Jeugd en Gezin*	50	100	150	250
• overige maatregelen (o.a. kindermishandeling, jeugdzorg**)	50	100	150	150
Enveloppe Sport (uit pijler 6)	10	20	20	20
Enveloppe Wijken	pm	pm	pm	pm
Enveloppe Zorg⁴	500	500	500	500
• zorgtoeslag effect van pakketuitbreiding	60	60	60	60
• curatieve zorg	100	100	100	100
• langdurige zorg (o.a. mantelzorg)	340	340	340	340

Lasten enveloppe Arbeidsparticipatie⁵	-	300	600	1200
Lasten enveloppe Kinderen, jeugd en gezin	-	125	250	500
• gratis schoolboeken VO per schooljaar 2009/2010	-	59	53	44
• overig, o.a. kindgebonden budget	-	66	197	456
Lasten enveloppe Koopkracht	-	200	400	800
• gratis schoolboeken VO per schooljaar 2009/2010	-	118	106	88
• overig o.a. huur- en zorgtoeslag	-	82	294	712

* Is ook onderdeel van bespreking met gemeenten over besteding 280 mln accres (w.v. 80 mln armoede/participatie, 100 mln Onderwijs (incl. VVE, brede school, voortijdig schoolverlaten) en 100 mln Centra JG)

** Is ook onderdeel van bespreking met provincies over besteding accres

¹ Exclusief extra impuls 2008/2011 voor het beleid voor inburgering en integratie, mede om amendementen van de Tweede Kamer uit te voeren. 2008: 77 mln; 2009: 76 mln; 2010: 45 mln; 2011: 44 mln. Deze impuls wordt mogelijk gemaakt door middelen uit latere jaren versneld in te zetten.

² Intertemporeel gedekt door vrijval in 2007

³ LNV zal evenredig meedelen in de intensiveringsmiddelen die betrekking hebben op groen c.q. agrarisch onderwijs en onderzoek

⁴ Exclusief de pakketuitbreiding

⁵ De precieze invulling van de lasten-enveloppe arbeidsparticipatie hangt onder andere af van de uitkomsten van nader overleg met sociale partners.

“De werkvloer moet de ruimte krijgen om met het kind zelf aan de slag te gaan. De organisatie moet volgen.”

Sander Markerink

“Het kind moet centraal in de jeugdzorg, niet de procedures.”

Rob de Munck

5 *Veiligheid, stabiliteit en respect*

“De overheid zou meer gebruik moeten maken van particuliere beveiligingsdiensten om extra blauw op straat te krijgen.”

Sean Caesar en Marco Schaap

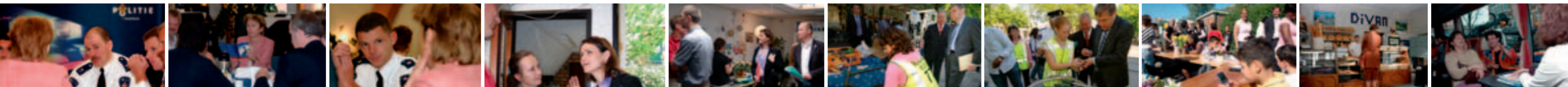
MISSIE

We willen een samenleving waarin mensen zich veilig, vertrouwd en met elkaar verbonden voelen. Een samenleving waarin wederzijds respect de norm is, waarin we elkaar geen overlast bezorgen en waarin geweld een uitzondering is, net als diefstal, vernieling en andere vormen van criminaliteit. Zo'n samenleving kan alleen worden bereikt als het streven daarnaar breed wordt omarmd, niet alleen in woorden maar ook in daden. Burgers en ondernemingen kunnen daarin veel betekenen op grond van hun eigen verantwoordelijkheid. Van de overheid mag worden verwacht dat zij weet op te treden wanneer de veiligheid echt in de knel komt. Alleen dan is onze samenleving een rechtsstaat in de volle zin van het woord.

Uit het Coalitieakkoord

Veiligheid is een kerntaak van de overheid en een basisvoorwaarde voor een samenleving waarin mensen zich vertrouwd, vrij en verbonden voelen.

PROBLEEMANALYSE

Nederland is veiliger geworden

Ons land is in de afgelopen jaren veiliger geworden. De criminaliteit is ten opzichte van 2002 duidelijk gedaald: er zijn minder inbraken in woningen en bedrijven, het aantal gestolen fietsen is afgenomen en er is over de hele periode minder geweld geregistreerd. Burgers geven aan dat ze minder last hebben van overlast en verloedering. Men voelt zich ook een stuk veiliger dan 5 jaar geleden. Het gaat dus de goede kant op. Toch is dat geen reden om rustig achterover te leunen.

Maar nog niet veilig genoeg

Het in het vorige Veiligheidsprogramma gestelde doel om de criminaliteit met een kwart te verminderen, is nog niet bereikt. Er moet dus nog

een slag worden gemaakt. Die moet er toe leiden dat Nederland in vergelijking met andere Europese landen niet meer zo hoog scoort als het om criminaliteit gaat. Nieuwe vormen van criminaliteit, zoals 'cybercrime', moeten worden aangepakt. Het functioneren van politie en OM wordt versterkt en nieuwe technologie wordt ingezet om de opsporing te faciliteren. In de bestrijding van overlast moet nog een grotere slag worden gemaakt om tot een aanvaardbaar niveau te komen. De agressie in de samenleving, die zich uit in een verruwing van omgangsvormen, lijkt nog niet minder te worden. Door polarisatie kunnen bevolkingsgroepen tegenover elkaar komen te staan.

Een houding van respect

Een respectvolle omgang van burgers met elkaar – zowel

individueel als in de relaties tussen groepen – is een essentiële voorwaarde voor maatschappelijke samenhang, binding en veiligheid. Vrijheid zonder angst is onmogelijk en veiligheid wil realiseren, moet respect kunnen geven. Te lang is de individualiteit als ultieme norm gehanteerd en lag het stellen van regels voor de omgang in het maatschappelijke verkeer in de taboesfeer. De debatten over het thema waarden en normen hebben die trend doorbroken. Bij de

vertaling van het thema respect naar concrete activiteiten is het zaak aan te sluiten bij initiatieven van mensen zelf in buurten, wijken, verenigingen, organisaties en bedrijven. De aanpak dient vooral praktisch te zijn. De verantwoordelijkheid dient zo dicht mogelijk bij de burgers te liggen.

Accent op preventie

De strafrechtelijke basis is in de afgelopen jaren verstevigd: het vermogen van de politie om criminaliteit op te helderen is fors gegroeid, strafzaken zijn een stuk sneller afgedaan, volwassen

oplossing van veel veiligheidsproblemen hebben. Veiligheid kan niet los worden gezien van wat het kabinet op andere terreinen doet. De inspanningen om te komen tot een goede opvoeding, voldoende werk en

De overheidsorganisatie op orde

De overheid moet klaar staan als de veiligheid van haar burgers in gevaar komt. Dat geldt voor de politie, voor justitie, voor defensie, voor de brandweer, voor de organisatie van crisisbeheersing en rampenbestrijding (veiligheidsregio's) en voor terrorismebestrijding. De komende jaren zet het kabinet zich in voor verdere verbeteringen bij deze organisaties.

De overheid moet klaar staan als de veiligheid van haar burgers in gevaar komt.

verdachten hoeven niet meer te worden heengezonden omdat er geen plaats is in de gevangenis. Burgers en ondernemingen zijn in de eerste plaats zelf aan zet om zich te beschermen tegen onveiligheid. Er is ook een actieve rol weggelegd voor het maatschappelijk middenveld. Preventie staat daarbij voorop. Gemeenten verdienen steun van de rijksoverheid in de regisserende rol die ze bij de

scholing, een gezonde economie en leefbare wijken dragen bij aan een veilige samenleving waarin mensen zich vertrouwd voelen.

"Veiligheid en respect op straat. Daar moet de prioriteit liggen."

Emrah Aydogdu

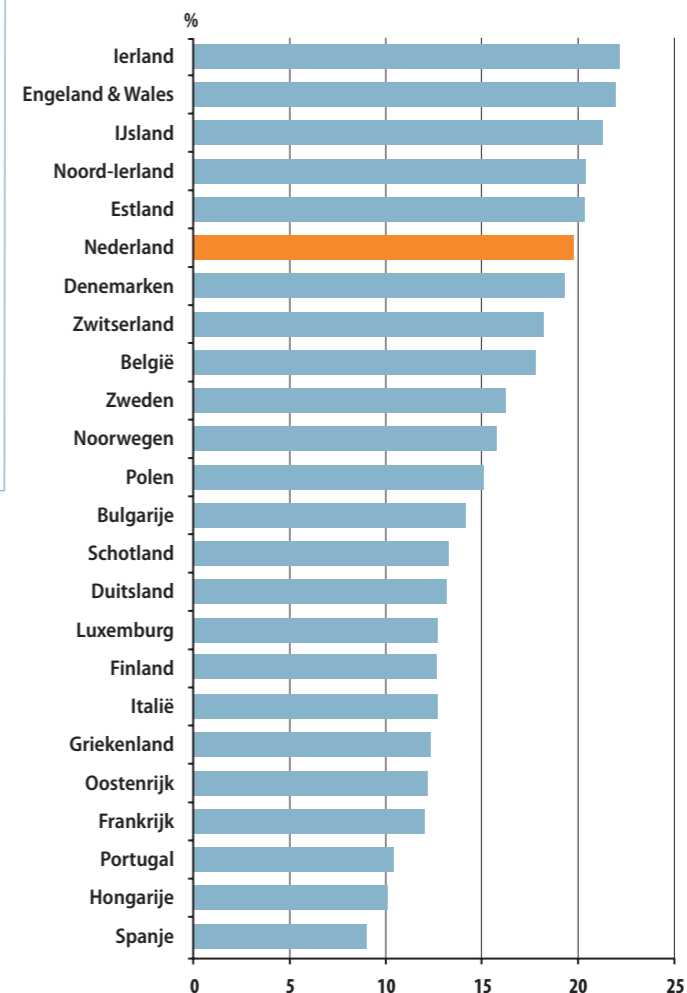
Mijn idee

Gerben Bootsma

"Als weggebruiker wil ik graag duidelijkheid over verkeersmaatregelen. En daarnaast meer duidelijkheid over de prioriteiten die worden gesteld. Ik wil weten waarom ik op een bepaald stuk maar 80 mag rijden en geen 100. Of waarom ook 's nachts op een leeg wegdek een beperking van 90 km per uur blijft gelden. Als ik weet waarom bepaalde maatregelen gelden is het makkelijker om ze te accepteren en scheelt het irritaties bij weggebruikers."

Bron: www.samenwerkenaannederland.nl, 2007

NEDERLAND SCOORT HOOG IN EUROPA BIJ CRIMINALITEIT TEGEN BURGERS, 2004

Bron: Van Dijk, J.J.M., Van Kesteren, J.N. & Smit, P. Criminal Victimization in Global Perspective. 2007

Nederland staat op de 6de plaats in Europa als het om criminaliteit tegen burgers gaat. Dat wordt vooral veroorzaakt door het hoge niveau van fietsdiefstallen. Ook het niveau van bedreigingen en mishandeling ligt betrekkelijk hoog. De laatste vijf à tien jaar daalt in Europa de criminaliteit.

DOELSTELLINGEN

5.1 RESPECT

49 Door gerichte maatregelen bevorderen van een respectvolle omgang van mensen met elkaar en van fatsoen in het maatschappelijke verkeer

Toelichting

Het doel wordt uitgewerkt in concrete maatregelen:

- totstandkoming van gedragscodes in onder meer wijk, buurt, school en sportvereniging, met toezicht op de naleving. Initiatieven van scholen, sportverenigingen en werkgevers om respect te bevorderen met gedragscodes ondersteunt de overheid actief. Het kabinet ondersteunt ook buurtbemiddeling en bemiddeling op scholen. Er komt een meldpunt integriteit-aantastingen bij de overheid;
- tegengaan van asociaal gedrag in het verkeer en openbaar vervoer. Vrijwel iedereen ziet dat het 'korte lontje' de laatste

tien jaar sterk is opgekomen, vooral in het verkeer. Er zijn publiekscampagnes geweest en de politie is meer gaan letten op dingen als bumperkleven;

- het normeren van het vergunningenbeleid bij manifestaties die een risico inhouden voor kwetsbare groepen als jeugdigen. Een actueel voorbeeld zijn de zogenaamde urban-feesten waarbij sprake was van seksuele ontsporingen. Het kabinet zal in overleg treden met de gemeenten om tot gezamenlijk gedragen richtlijnen te komen voor het vergunningenbeleid. Het is aan de overheid om een goed voorbeeld te geven en duidelijke grenzen te stellen, zeker waar het jongeren betreft. Het gedogen van dergelijke feesten past daar niet bij. In het overleg met gemeenten, onder andere via de VNG, zal het kabinet deze problematiek aan de orde stellen;
- veiliger maken van het media-aanbod. Door middel van gedragscodes voor audiovisuele media wordt een dam opgeworpen tegen de verloederding in onder meer reality-programma's en videoclip. Daarbij wordt

voortgebouwd op bestaande afspraken over bijvoorbeeld de kijkwijzer;

- aanpakken van agressie tegen werknemers met publieke taak. In de afgelopen decennia hebben mensen die een publieke taak uitvoeren, zoals verplegers, leraren, agenten en conducteurs, te maken gekregen met meer agressie en geweld. Met het programma 'Een veilige publieke taak' wil het kabinet de voorwaarden scheppen waaronder werknemers en werkgevers van organisaties met publieke taken deze op een veilige wijze kunnen uitvoeren. Medio 2007 is een plan van aanpak voor de komende jaren gereed;
- wanneer aangifte van discriminatie wordt gedaan, zal deze altijd serieuze behandeling van politie en justitie krijgen.

Dialogoog

Mensen noemen in volgorde van belangrijkheid de volgende grieven die samenhangen met gebrek aan respect: asociaal

gedrag in het verkeer, respectloos gedrag van jongeren tegen ouderen en van burgers tegenover gezagsdragers/hulpverleners, discriminerend gedrag, het pesten van kinderen op internet, asociaal gedrag in het openbaar vervoer, respectloos gedrag tegen leerkrachten, seksistisch gedrag en respectloos gedrag van gezagsdragers/hulpverleners tegenover burgers. Overigens vindt men dat bevordering van respect vooral een opdracht voor mensen zelf is. (Gesprekken van Justitie met burgers, Intomart 2007).

Uit onderzoek blijkt dat 54% van de overheidsmedewerkers in de afgelopen 12 maanden te maken heeft gehad met vooral (verbale) agressie van burgers met wie ze van doen hebben. Een werkbezoek aan Rotterdam heeft de minister van BZK extra alert gemaakt op de noodzaak van streng straffen en van een landelijk registratiesysteem.

5.2 AANPAK VAN AGRESSIE, GEWELD, DIEFSTAL EN CRIMINALITEIT TEGEN ONDERNEMINGEN

50 Een reductie van de criminaliteit met 25% in 2010 ten opzichte van 2002 door:

- 19% minder geweldsdelicten
- 5% minder vermogensdelicten
- verbetering ophelderingspercentage met 15%
- daling criminaliteit tegen ondernemingen met 25%
- daling recidive met 10%-punt.

Toelichting

Het kabinet werkt toe naar een reductie van de criminaliteit en de overlast van tenminste 25% in 2010 ten opzichte van 2002. Bij de aanpak van agressie en

geweld krijgen huiselijk geweld en eengerelateerd geweld speciale aandacht. Mensen die zich in huiselijke kring schuldig maken aan geweld, krijgen te maken met een tijdelijk huisverbod. Onmiddellijke hulpverlening (crisisinterventieteams en 24-uurs bereikbaarheid) moet voorkomen dat zaken uit de hand lopen. Het kabinet pakt privacybelemmeringen voor betrokken beroeps groepen aan en stimuleert onderzoek naar en ontwikkeling van preventieprogramma's.

Er komen 500 'forensische assistenten' bij de politie, die vooral bij inbraken in woningen en bedrijven sporenonderzoek doen. Daardoor zullen meer daders worden gevonden, bijvoorbeeld wanneer zij DNA achterlieten op de plaats van het delict. Doelstelling is het ophelderingspercentage te verhogen met 15% in 2010.

De criminaliteit tegen bedrijven is fors gedaald. Vooral de sterke vermindering van het aantal winkeldiefstallen droeg daaraan bij. Nu kan meer aandacht uitgaan naar bijvoorbeeld diefstal in de bouw, vernieling in de detailhandel en geweld in de horeca. Overheid en bedrijfsleven hebben al afspraken gemaakt over de aanpak van criminaliteit van werknemers, met een sterke nadruk op preventie maar ook door het verschaffen van duidelijkheid over de situaties waarin politie en justitie aan zet zijn. Verdere afspraken over de aanpak van criminaliteit tegen ondernemingen zullen in het Nationaal Platform Criminaliteitsbeheersing worden gemaakt (Actieplan Veilig Ondernemen III).

Het kabinet kiest voor een persoonsgerichte aanpak bij risicojongeren en recidivisten. Soms zal dat een harde aanpak moeten zijn om te verhinderen

dat men door blijft gaan met het plegen van delicten. Vaak zullen er andere mogelijkheden zijn om de delinquent op het rechte pad te houden of weer te brengen. Bijvoorbeeld door het tot stand brengen van een positieve binding met de samenleving. Er zijn jongeren die hun crimineel en overlastgevend gedrag niet wensen te stoppen. Wanneer zware mogelijkheden zoals jeugddetentie (nog) niet aan de orde zijn, kunnen gedragsbeïnvloedende maatregelen soelaas bieden. Aan probleemjongeren zonder zicht op opleiding of baan wil het kabinet perspectief bieden door de landelijke invoering van campussen die gericht zijn op scholing en arbeidstoeleiding.

Dialogoog

Overheid en bedrijfsleven hebben al afspraken gemaakt over de aanpak van criminaliteit van werknemers. Verdere afspraken over de aanpak van criminaliteit tegen ondernemingen zullen in het Nationaal Platform Criminaliteitsbeheersing worden gemaakt (Actieplan Veilig Ondernemen III). Met alle gemeenten worden afspraken gemaakt over sluitende nazorg voor mensen die met justitie te maken hebben (gehad).

Gedragscodes

Gedragscodes kunnen zeker een goede betekenis hebben om negatief gedrag in te dammen. Maar dat gaat niet vanzelf – ze moeten op concreet en waarneembaar gedrag slaan, ze moeten voor eenieder herkenbaar zijn en ze moeten zichtbaar gehandhaafd worden. Gedragscodes kunnen niet zomaar van bovenaf gedropt worden: met betrokkenen moet gemeenschappelijk de zin en de inhoud van de code besproken worden. Dit komt uit een evaluatie van 9 gedragscodeprojecten in o.a. scholen en gemeenten 'De waarde van de norm' (zie www.hetccv.nl)

"Prachtwijken krijg je niet alleen met nieuwe huizen. Bewoners moeten ook respect hebben voor elkaar. Niemand in oude wijken hoeft zijn afkomst of identiteit te verloochenen, maar iedereen moet zich wel fatsoenlijk gedragen."

D. van der Haas

PROJECT

Veiligheid begint bij voorkomen

Het substantieel verminderen van criminaliteit en overlast door preventie

In dit project komen de maatregelen bijeen die een bijdrage moeten leveren aan het doel de criminaliteit en de overlast substantieel te verminderen. Het project kent een integrale werkwijze, met acties van lokaal bestuur én de rijksoverheid en preventieve inspanningen in combinatie met repressie.

De preventie betreft de burgers die veel criminaliteit en overlast veroorzaken of dat dreigen te doen. Om dat te

voorkomen is een persoonsgerichte benadering nodig waarin het er vooral om gaat dat de verschillende diensten samenwerken. Daarnaast is aandacht geboden voor het aanpakken van de omstandigheden die criminaliteit en overlast bevorderen. Zo kan het terugdringen van alcoholgebruik agressie helpen beteugelen. Technische maatregelen zijn nuttig om bijvoorbeeld fietsen te beschermen tegen diefstal.

51 100.000 minder gestolen fietsen in 2010 ten opzichte van 2006

Toelichting

De laatste jaren is het aantal fietsendiefstallen flink vermindert. Toch blijft het huidige niveau van zo'n 750.000 gestolen fietsen per jaar onaanvaardbaar hoog. Dit vraagt om extra preventieve maatregelen, zoals meer en veilige stallingmogelijkheden, benutting van het landelijke registratiesysteem van gestolen fietsen en technische beschermingsmethoden ('tags'). Het kabinet bevordert dat bestuurlijke toezichthouders een taak krijgen bij de controle op gestolen fietsen. Heling wordt tegengegaan. Niet alleen door helers aan te pakken, maar ook door te regelen dat burgers die een fiets willen (ver)kopen zelf kunnen controleren of de fiets gestolen is.

Dialogo

In het gesprek met burgers op 21 mei werd fietsendiefstal specifiek naar voren gebracht als ergernis. Voorgesteld werd om een fietsendiefstalmeldpunt in te stellen, zodat makkelijker kan worden bekeken welke fiets gestolen is. Het kabinet neemt deze suggestie dus over.

5.3 AANPAK OVERLAST EN VERLOEDERING

52 Een kwart minder fysieke verloedering en ernstige sociale overlast in 2010 ten opzichte van 2002

Toelichting

Maatregelen om deze doelstelling te bereiken komen in het actieplan Overlast en Verloedering. Gemeenten worden door dit actieplan ondersteund in hun benadering van hangjongeren, drugsverslaafden, dak- en thuislozen, uitgaansoverlast, woonoverlast en verloedering als gevolg van graffiti en vernieling. De ondersteuning bestaat bv. uit het aanreiken van methoden om schade van graffiti op daders te verhalen. Het gericht verstrekken van heroïne op medische gronden kan ook een instrument zijn.

Overlast en verloedering zijn voor een groot deel wijkgebonden. In het project Actieplan Krachtwijken wordt in wijken geïnvesteerd. Overlastbestrijding krijgt ook daarbij de benodigde aandacht.

Het krachtig bestrijden van illegaal verblijf van mensen is eveneens van belang om verloedering en overlast tegen te gaan.

Dialogo

In bezoeken aan onder andere Den Helder en Rotterdam zijn de problemen van sociale overlast en fysieke verloedering indringend onder de aandacht van het kabinet gebracht.

53 500 extra wijkagenten

Toelichting

De politie zal in de periode tot eind 2010 500 extra wijkagenten inzetten in buurten en wijken met veel overlast. Met hun kennis van de wijk en zijn bewoners, kunnen zij veel narigheid voorkomen of in een vroeg stadium indammen. De overlast zal ook bestreden worden met nieuwe instrumenten als de bestuurlijke boete voor lichte overtredingen, de nieuwe afdoening door het OM, en de mogelijkheid voor burgemeester en officier van justitie om gedragsaanwijzingen te geven bij ernstige overlast.

Dialogo

Mensen in wijken geven aan dat hun gevoel van veiligheid toeneemt als er een herkenbaar en toegankelijk persoon is om aan te spreken bij problemen.

54 Uiterlijk in 2011 geen coffeeshops meer in de nabijheid van scholen

Toelichting

De beschikbaarheid van softdrugs voor jongeren moet minder gemakkelijk worden. Uiterlijk in 2011 zullen alle gemeenten een minimale afstand tussen scholen en coffeeshops als criterium vaststellen en toepassen. Ten aanzien van de gestelde criteria wordt geen gedoogbeleid gevoerd. Bij illegale drugsteelt en -verkoop of bij andere overtredingen worden coffeeshops zonder pardon gesloten. Coffeeshops in de grensstreek worden tegengegaan. Over het te voeren coffeeshopbeleid is nader overleg met de gemeenten voorzien.

Dialogo

Op de site wietvrij.nl hebben burgers kunnen aangeven welke coffeeshops naar hun mening te dicht bij scholen zijn gevestigd. Er zijn 80 concrete voorbeelden aangedragen.

55 Aanpak overmatig alcoholgebruik door jongeren

Toelichting

Alcoholgebruik is samen met drugsgebruik de aanjager van geweld met name in het uitgaansleven. Om dit in te dammen wil het kabinet beziën hoe de verkrijgbaarheid van alcohol vooral voor jongeren beperkt kan worden. Strenger toezicht is nodig op het verbod op verkoop aan minderjarigen. Er komen pilot-projecten met een intensieve controle van de leeftijdsgrenzen door de gemeenten en de politie. Het kabinet stelt gemeenten in staat op basis van eigen afwegingen, de leeftijdsgrens rond de verkoop (en wellicht in de toekomst het bezit) van alcohol te verhogen van 16 naar 18 jaar.

De branche, de gemeenten, ouders en jongeren gaan in gesprek over de sluitingstijden van horecagelegenheden, ook om 'voordrinken' tegen te gaan.

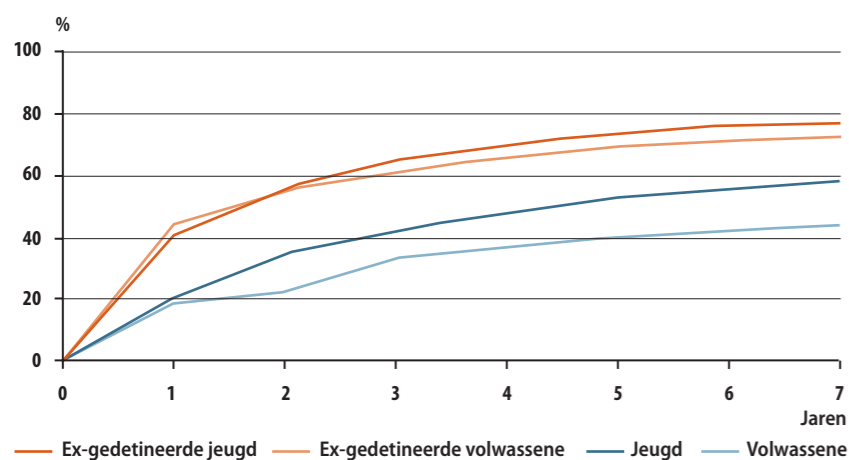
Dialogo

De ministers van BZK, Justitie en Jeugd en Gezin hebben tijdens werkbezoeken intensief gepraat met ouders, jongeren en jongerenwerkers. Ouders maken zich zorgen over het drinkgedrag van jongeren. Jongeren onder de 16 ervaren nauwelijks een drempel bij de aanschaf en het gebruik van alcohol. Intensiever toezicht op de leeftijdsgrenzen voor de aanschaf van alcohol en het neerleggen van de uitvoering van dit toezicht bij de gemeenten krijgen bijval. Het optrekken van de leeftijdsgrens en het verbieden van verkoop in supermarkten worden als meest effectieve maatregelen beschouwd.

- Sinds 2002 is de criminaliteit tegen burgers in Nederland fors gedaald.
- De geweldsmisdrijven zijn 6% gedaald tot een niveau van 1,1 mln. Er is dus nog 19% te gaan. Hierbij de aantekening dat het meest recente jaar een stijging laat zien. Deze ontwikkelingen gelden zowel de bedreigingen en mishandelingen, als seksuele delicten.
- De vermogensdelicten zijn 20% gedaald tot een niveau van 1,3 mln. T.o.v. 2002 moet nog 5% gerealiseerd worden.
- Het gevoel van veiligheid blijft sinds 2002 voortdurend toenemen: waar in 2002 nog 31% van de burgers zich tenminste 'wel eens' onveilig voelde, is dat teruggelopen naar 22%.
- Per jaar komen ruim 57.000 meldingen van huiselijk geweld bij de politie binnen. Bekend is dat slechts ongeveer 12% van alle huiselijk geweld-zaken bij de politie gemeld wordt. Dat betekent dat zich jaarlijks ongeveer 500.000 huiselijk geweldincidenten zouden voordoen. Uit recent onderzoek blijkt dat jaarlijks tenminste 107.200 kinderen slachtoffer zijn van kindermishandeling.

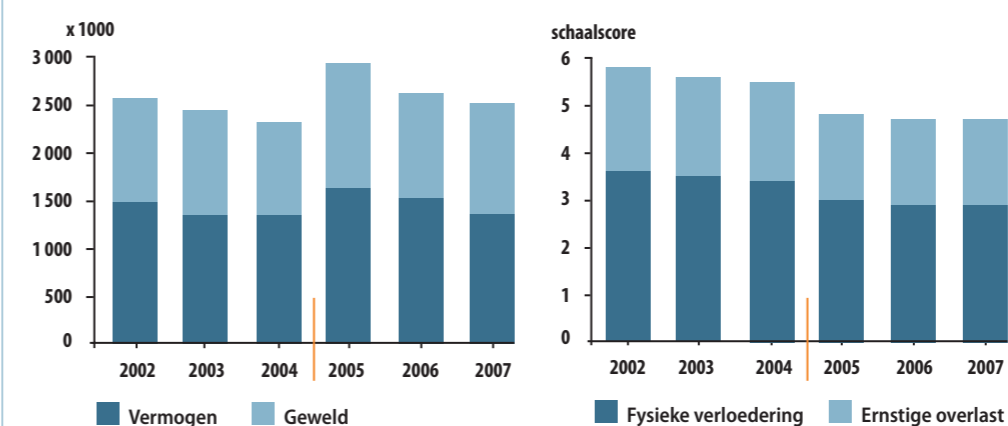
In verband met methodologische verschillen is er sprake van trendbreuk tussen 2004 en 2005

HOGRECIDIVE BIJ SOMMIGE DELINQUENTEN

- 40-60% van de delinquenten die met justitie in aanraking komen, vallen in herhaling – dit ligt op 70-80% van degenen die in de gevangenis of jeugdinstelling terecht kwamen.
- Risicofactoren voor recidive zijn: geslacht (mannen), reeds vroeg op 12-14 jarige leeftijd in aanraking met politie wegens delicten, vroeg ook al geweld toegepast, aantal eerdere contacten met politie en justitie. Ook onder groepen afkomstig uit Noord-Afrika (Marokko) of Caribische gebied (Antillen) wordt een hoog respectievelijk lang patroon van herhaling aangetroffen.

CRIMINALITEIT EN OVERLAST BIJ BURGERS DAALT

Bron: CBS/POLS t/m 2004; vanaf 2005 Veiligheidsmonitor Rijk

Bron: Politie-monitor Bevolking t/m 2004; Veiligheidsmonitor Rijk vanaf 2005

5.4 IDENTITEITS- VASTSTELLING, TECHNOLOGIE EN INFORMATIE- UITWISSELING

56 Nieuw identificatie- systeem in 2010 in gebruik

Toelichting

Een eenduidige vaststelling van de identiteit van personen in de justitiële keten is van groot belang. Belangrijke voorwaarde daarvoor is de echtheid en controleerbaarheid van de gegevens op documenten. Hiervoor wordt ook het vinger-afdrukkensysteem van de politie gebruikt. Dit systeem, dat ook van groot belang is voor het vreemdelingenbeleid, wordt gemoderniseerd. Er wordt een Nationaal Research- en Development programma opgezet om nieuwe methoden en technieken te ontwikkelen. In dit programma is ook aandacht voor de toepassing daarvan voor het brede veld van maatschappelijke veiligheid: van overlast en criminaliteit tot crisisbeheersing en rampenbestrijding.

5.5 BESTRIJDING VAN VORMEN VAN ERNSTIGE CRIMINALITEIT

57 Een steviger aanpak van georganiseerde misdaad, fraude en cybercrime

Toelichting

Financieel-economische criminaliteit tast het vertrouwen aan dat burgers hebben in het economische verkeer. Er is inmiddels een actieprogramma opgezet voor de aanpak van financieel-economische criminaliteit, met speciale aandacht voor bestrijding van witwassen van crimineel geld en voordeelontneming bij criminele activiteiten. Georganiseerde misdaad wordt de voet dwars gezet. De wet BIBOB helpt daarbij. Deze wet geeft bestuursorganen een

instrument om de integriteit te toetsen van partners met wie zij zaken doen. Daarmee kan voorkomen worden dat de georganiseerde misdaad (bijvoorbeeld in de vastgoedsector) vaste grond onder de voeten krijgt. Het kabinet stimuleert een krachtig gebruik van BIBOB. Het aantal aanvragen moet van 250 naar 500 in de periode 2007-2011. Nog in 2007 zal een actieplan Bestuurlijke Aanpak van overlast en criminaliteit aan de Tweede Kamer gestuurd worden. Het actieplan bevat onder meer de oprichting van regionale expertisecentra waar gemeenten terecht kunnen voor ondersteuning bij BIBOB-trajecten en de bestuurlijke aanpak van witwaspraktijken in de vastgoedsector.

Een programma voor de aanpak van cybercrime voor 2008 en verder voorziet in voorlichtende activiteiten voor burgers en ondernemingen en het tegengaan van extreme uitingen in elektronische netwerken.

58 Prostitutie onderwerpen aan scherper vergunningenbeleid

Toelichting

Het kabinet werkt een kaderwet voor de prostitutie uit met een vergunningverplichting voor gemeenten die betrekking heeft op verschillende vormen van seksindustrie (bordelen, escortbedrijven). Hierbij wordt de mogelijkheid gecreëerd voor de 'nuloptie' te kiezen (geen prostitutiebedrijven). Gemeenten zullen hun vergunningen beter handhaven. Daarnaast zal justitie streng optreden tegen criminele misstanden in de prostitutiebranche, in het bijzonder waar sprake is van bedreiging, intimidatie en mensenhandel. Onderzocht zal worden of de klant persoonlijk strafrechtelijk aansprakelijk kan worden gesteld als sprake is van illegale prostituties en andere misstanden.

5.6 TERRORISME- BESTRIJDING EN TEGENGAAN RADICALISERING

59 Het tegengaan van radicalisering

Toelichting

Radicalisering bedreigt de samenhang in ons land. Individuen en groepen zoeken de confrontatie met elkaar, keren zich af van de samenleving en kiezen mogelijk voor geweld. Om dit alles te voorkomen, staat de lokale aanpak vanuit de gemeenten voorop. Gemeenten werken aan preventie, signalering én interventie, samen met wijkagenten, jeugdwerkers, leraren en leerplichtambtenaren. In 2007 wordt een nulmeting 'polarisatie en radicalisering' uitgevoerd. Op basis van deze nulmeting wordt geconcretiseerd met welk percentage de feitelijk ervaren polarisatie en radicalisering in 2010 moeten zijn afgenomen. Maar een lokale aanpak alleen volstaat niet. Radicaliseringsprocessen kunnen zich via internet snel voltrekken.

Niet alleen voor het tegengaan van radicalisering, maar ook uit het oogpunt van terrorismebestrijding is een effectief systeem van monitoring en surveillance op het internet en een goed functionerend meldpunt cybercrime van belang. Providers krijgen het verzoek om strafbare uitingen en informatie bestemd voor terroristische doeleinden te blokkeren. Ook wordt de mogelijkheid onderzocht van een verbod op het doorgeven van strafbare uitingen op grond van artikel 54a van het Wetboek van Strafrecht. Het kabinet zal in internationaal verband aandacht blijven vragen voor het tegengaan van radicalisering via internet. Spoedig zal de wet worden ingediend waarin de minister van Justitie doorzettingmacht krijgt bij terrorismebestrijding.

60 Versterken verdediging tegen catastrofaal terrorisme

Toelichting

Een aanslag in Nederland met behulp van chemische, biologische, radiologische of nucleaire (CBRN) middelen kan grote effecten hebben. In de bescherming hiertegen is een inhaalslag noodzakelijk, gegeven de taxatie van de kans op een dergelijke aanslag. Dat vergt preventieve maatregelen ter fysieke beveiliging in publieke onderzoeksinstituten (laboratoria, ziekenhuizen en universiteiten). Meer dan voorheen zal beveiliging een vast onderdeel van de bedrijfsvoering moeten zijn – hiervoor zal nadrukkelijk aandacht moeten zijn binnen de betrokken sectoren. Hiernaast is het nodig om voldoende gekwalificeerd personeel en materieel klaar te hebben staan, indien zich onverhoopt toch een aanslag zou voordoen. De capaciteit die bij de politie nodig is voor de bewaking van objecten en personen die onder dreiging staan wordt op orde gebracht, alsmede die van de AIVD.

5.7 EFFECTIEVE ORGANISATIE VAN DE VEILIGHEIDSKETEN

61 Samenwerkings- verbanden binnen de organisatie van de veiligheid worden versterkt met betrokkenheid van de burger

Toelichting

In 2007 dient het kabinet een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer in waarin de lokale regierol van gemeenten op veiligheidsgebied is vastgelegd. In het bestuursakkoord Rijk-VNG wordt een aparte veiligheidsparagraaf opgenomen, waarin is opgenomen hoe de gemeenten kunnen bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen in dit Beleidsprogramma. Eind 2008 zal bekeken worden of het nodig is het politiestel verder aan te passen. In samenspraak met de korpsbeheerders benoemt het kabinet in juni 2007 concrete voorwaarden waaraan de samenwerking en het gemeenschappelijk

Sluipende criminaliteit

Het European Consumer Centre Network ziet in 2006 een verdubbeling in één jaar van de grensoverschrijdende 'elektronische handel', waaronder fraude.

Diverse bronnen wijzen op een explosieve toename van identiteitsdiefstal: wereldwijd kent dit miljoenen slachtoffers, met een schade voor burgers en ondernemingen die in de vele miljarden loopt.

"In de strafbepaling zou consequent gekeken kunnen worden naar de oorzaken van ongewenst gedrag. Soms kan het helpen om iemand verplicht te behandelen voor alcoholmisbruik. Dat is effectiever dan iemand enkel te beboeten of enkele dagen op te sluiten."

Hedwig Suijling

functioneren van de politie eind 2008 moeten voldoen. Deze criteria hebben betrekking op de terreinen ICT, personeel, materieel en bovenregionale samenwerking. De landelijke prioriteiten van de politie zullen betrekking hebben op jeugd, geweldsreductie, wijkaanpak en versterking van de opsporing (kwaliteit en minimaal aantal zaken voor het OM). Het kabinet wil toe naar een opener, mensgericht en sociaal veilig klimaat binnen de politie waarbij de kwaliteiten van een verscheidenheid aan mensen tot hun recht komen. Daarvoor werkt de politie toe naar een meer divers samengestelde politieorganisatie. Op specifieke terreinen is versterking van capaciteit en kwaliteit nodig (zoals cyber-crime, financieel-economische criminaliteit en georganiseerde misdaad); er zal meer personeel worden opgeleid. Ook zet het kabinet in op een kwaliteitsimpuls in de rechtspraak en de rechtspleging, onder andere door meer inzet van deskundigen. Omdat de inzet van meer politie meer strafzaken oplevert, wordt ook de justitieketen versterkt. Veel criminaliteit

heeft een internationale dimensie of is zonder internationale samenwerking niet op te lossen. Het kabinet zal zich inspannen om vooral de praktische operationele samenwerking te bevorderen.

Dialogo

Betrokken burgers versterken de veiligheid van hun leefomgeving. Door middel van Burgernet kunnen bewoners worden geïnformeerd over veiligheids- en leefbaarheidaspecten in hun wijk en kunnen ze worden betrokken bij opsporingsactiviteiten van de politie. Burgernet wordt na een proefperiode (5 pilots in 2008), bij positieve evaluatie, landelijk ingevoerd. Ook worden de mogelijkheden tot het doen van anonieme of afgeschermdede aangifte nader onderzocht.

62 Veiligheidshuizen in grotere steden

Toelichting

In de grotere steden komen veiligheidshuizen waarin gemeenten, jeugd- en zorginstellingen, politie en justitie samenwerken in de aanpak van criminaliteit en overlast. Preventie en repressie worden hierin effectief op elkaar afgestemd.

Dialogo

In het Veiligheidshuis Tilburg werken 11 instanties samen om de stad veiliger te maken. Organisaties zitten dicht bij elkaar en treden snel en effectief op tegen criminaliteit en overlast, met aandacht voor zowel het slachtoffer als de dader. Risicjongeren en veelplegers krijgen bijzondere aandacht. Deze en andere tijdens werkbezoeken intensief besproken goede voorbeelden staan model voor de verdere aanpak.

5.8 CRISIS-BEHEERSING EN RAMPENBESTRIJDING

63 Veiligheidsregio's zijn georganiseerd en de rampenbestrijding voldoet eind 2009 aan de basisvereisten

Toelichting

Met de veiligheidsregio's wil het kabinet een professionele organisatie tot stand brengen voor een adequate regionale aanpak van rampen- en crisis-situaties. Een goede informatievoorziening met een publiek geborgde meldkamer als spil maakt daar deel van uit, evenals een goede organisatie van de publieksvoorlichting met een centraal publieksinformatie-nummer bij rampen. De GGD- en GHOR-regio's zullen uiterlijk 2010 gelijk zijn.

Het kabinet legt de basisvereisten waaraan de veiligheidsregio's moeten voldoen, wettelijk vast. Daarnaast sluit het kabinet meerjarige convenanten met de regio's die door willen groeien

naar volledige regionalisering van de brandweer, met invulling van alle basisvereisten. De inspectie OOV zal periodiek toetsen in hoeverre de organisatie van de crisisbeheersing en rampenbestrijding voldoet aan de basisvereisten en begin 2010 beoordelen of de doelstelling is bereikt. Het kabinet heeft een strategie nationale veiligheid vastgesteld waarbij dreigingen op lange termijn worden gezien op hun economische, sociale en ecologische gevolgen. Duurzaamheid is hiermee onderdeel geworden van de strategie nationale veiligheid.

Dialogo

Het bestuur en de directie van de veiligheidsregio moeten niet te groot zijn. Een vaste multidisciplinaire kern is nodig die naar behoefte kan worden uitgebreid met andere partners. Het direct doorlinken van de 112-centrale voor mobiel verkeer naar de regio maakt aansturing vanuit die regio mogelijk.

FINANCIËN

FINANCIËLE BOX 5: VEILIGHEID, STABILITEIT EN RESPECT

in miljoenen euro	2008	2009	2010	2011
Enveloppe Capaciteit veiligheidsketen	100	200	300	400
Enveloppe Preventie c.a. (w.o. campussen):	50	75	100	150
• geweld en agressie	11	20	27	34
• jeugd en recidivisten (w.o. campussen)*	23	42	59	98
• overlast (w.o. 500 buurtagenten)	8	14	19	26
• georganiseerde criminaliteit	12	26	46	57
• terrorisme en radicalisering	16	25	32	37
• effectieve veiligheidsorganisatie en nieuwe veiligheidstechnologie	37	66	97	120
• crisisbeheersing en rampenbestrijding*	3	8	12	24
• overig	40	74	108	154
Enveloppe Aandeel GF in lokale veiligheid**	50	75	100	150

Enveloppe capaciteit veiligheidsketen en preventie (w.o. campussen)

Voor de aanpak van geweld en agressie wordt 34 mln. vrijgemaakt. Hieruit wordt o.a. extra politie-opsporing en DNA-onderzoek bij het NFI bekostigd. Ten behoeve van jeugd en recidivisten gaat er o.a. een extra inzet uit van ca. 100 mln. naar de nazorg van ex gedetineerden (o.a. in de gemeenten), gedragsbeïnvloeding bij de jeugd (w.o. campussen), aanpak van veelplegers en toezicht op TBS-ers. Voor de bestrijding van de overlast komen er o.a. 500 extra buurtagenten en wordt de

aanpak van heroïneverslaafden voortgezet. Bij de georganiseerde criminaliteit wordt ingezet op o.a. de aanpak van cybercrime, financieel economische criminaliteit en fraude (o.a. om de taakstelling aan de ontvangstenkant te realiseren). Bij de terrorisme en radicalisering wordt o.a. de informatievoorziening bij de AIVD versterkt en de weerbaarheid van instellingen tegen aanslagen. Voor een effectieve veiligheidsorganisatie wordt onder andere een impuls in de kwaliteit van de politie en de rechtspleging gepleegd.

* kan onderdeel zijn van bespreking over besteding accres.

** in te vullen bij bestuursakkoorden

Bij de crisisbeheersing en de rampenbestrijding vergt de invoering van veiligheidsregio's een extra impuls.

Enveloppe GF in lokale veiligheid

(w.o. buurtbudgetten) Uit deze enveloppe wordt in 2008 gestart met een storting van 50 mln. in het gemeentefonds ten behoeve van de bekostiging van uitgaven aan lokale veiligheid, waarover afspraken worden gemaakt in het bestuursakkoord.

6 Overheid en dienstbare publieke sector

MISSIE

Een dienstbare overheid stelt burgers centraal en is een organisatie waarin burgers zich herkennen. De dienstbare overheid werkt op basis van vertrouwen in burgers en professionals en verdient vertrouwen door haar respectvolle werkwijze en goede dienstverlening. De dienstbare overheid is ook een slagvaardige organisatie die met minder mensen meer kwaliteit levert. Kortom: de dienstbare overheid functioneert als bondgenoot van de samenleving.

De overheid verleent niet alleen diensten, maar stelt ook regels en maakt en handhaaft wetten. Bij dit alles is het voor burgers en bedrijven van belang snel te weten waaraan men toe is. Voor gemeenten en provincies geldt hetzelfde als voor de rijksoverheid.

Alle overheidslagen moeten samen iets voor burgers betekenen en niet publiekelijk tegenover elkaar staan. Dat vraagt een duidelijke onderlinge rol- en taakverdeling en goede samenwerking. Het rijk zal zich opstellen als partner bij het oplossen van maatschappelijke problemen, ook in relatie tot de andere landen van het Koninkrijk.

Cultuur heeft een op zichzelf staande waarde. Zij vertegenwoordigt onze immateriële rijkdom. Het kabinet zet zich daarom in voor een divers, hoogwaardig en toegankelijk aanbod van kunst, cultureel erfgoed en media.

“Ik vind dat privacy een van onze grondrechten is die we koste wat het kost moeten bewaken. Daar moet de overheid rekening mee houden bij terrorismebestrijding.”

Lukas van der Heeden

“Ik vind dat de overheid echt moet luisteren naar burgers. De punten uit de dialoog moeten daadwerkelijk gebruikt worden.”

mevrouw Wassenaar

“De overheid moet flink aan de slag om het alcoholgebruik onder jongeren te verminderen.”

W. Jelsma

Uit het Coalitieakkoord

Een waardevolle democratie, een verbindend bestuur en een dienende overheid zijn voorwaarden voor een duurzame ontwikkeling van onze samenleving.

PROBLEEMANALYSE

De overheid faciliteert en schept randvoorwaarden, zodat de samenleving zoveel mogelijk de ruimte krijgt om maatschappelijke problemen zelf op te lossen. De gemeente en provincie zijn de bestuurslagen waar de trits probleem-oplossing-vertrouwen het meest tastbaar is. Taken die het best door de decentrale overheden kunnen worden uitgevoerd, worden daar ook neergelegd.

ICT-toepassingen, internet en digitalisering zijn instrumenten die de dienstverlening van de overheid kunnen verbeteren. De overheid wordt toegankelijker. De e-overheid is ook een belangrijk middel bij de vermindering van de administratieve lasten van burgers en professionals. De afgelopen jaren zijn de administratieve

lasten van burgers al aanzienlijk verminderd. Maar er is nog veel meer winst te behalen. Bepaalde groepen merken nog te weinig van de vermindering. Een vrijwilliger is nog altijd vier keer meer tijd kwijt aan rompslomp dan een regulier gezin. Een gezin met een gehandicapt kind doet vijf keer zo lang over zijn administratie als een regulier gezin. De komende kabinetsperiode blijft de aandacht voor administratieve lasten van burgers en professionals daarom onverminderd hoog. Dit kabinet zal extra investeren in bijzondere groepen.

De overheid stelt zich als bondgenoot op, werkt vanuit vertrouwen en bejegt burgers op een respectvolle manier. Omgekeerd mag de overheid ook vertrouwen van de burgers krijgen. En willen werknemers met een publieke functie met

respect tegemoet getreden worden. Daar schort het nu te vaak aan.

De dienstbare overheid zal meer kwaliteit moeten leveren met minder werknemers. De opgelegde taakstelling is gedifferentieerd voor beleids-taken, staftaken, uitvoeringstaken, en inspectietaken.

Modernisering van het migratie-beleid is noodzakelijk. Het huidige toelatingssysteem met tientallen verblijfsdoelen voldoet niet meer. Door voortdurende wijzigingen en aanpassingen is de wet- en regelgeving complex en onoverzichtelijk geworden. Het kabinet wil de wet- en regelgeving daarom aanzienlijk

vereenvoudigen. Resultaat moet zijn dat er snel en slagvaardig kan worden ingespeeld op de behoeften van samenleving en arbeidsmarkt. De bijdrage die migranten aan de Nederlandse samenleving leveren kan dan veel meer centraal komen te staan.

Als hoogste doel van het cultuurbeleid streeft het kabinet naar een divers, hoogwaardig en toegankelijk aanbod van kunst, cultureel erfgoed en media. Een aantal problemen moeten worden opgelost voordat dit doel in zicht komt. Kracht en potentieel van de cultuursector

heid en herkenbaarheid van steden en landschappen neemt af. De kwaliteit van de leefomgeving kan veel beter. Onze monumenten vragen om investeringen en nieuwe methoden om waardevolle gebouwen weer een functie te geven in hun omgeving. De publieke omroep opereert in een overvol medialandschap met grote concurrentie van commerciële zenders en nieuwe media. De organisatie is complex en onvoldoende slagvaardig. De inkomsten staan onder druk en digitalisering bedreigt de opbrengsten uit reclame.

Een gezin met een gehandicapt kind doet vijf keer zo lang over zijn administratie als een regulier gezin.

De overheid ondersteunt ook andere voorzieningen, zoals kunst, cultuur en media. Kunst en cultuur geven glans aan het bestaan. Zij laten nieuwe, inspirerende perspectieven zien, ontroeren en houden ons een spiegel voor. Ook dragen zij bij aan sociale samenhang en een vitale economie.

worden nu onvoldoende benut. Ruimte voor excellentie, innovatie en talent is nog te beperkt. De behoefte aan kennis over onze nationale geschiedenis groeit, maar wordt onvoldoende beantwoord. De aantrekkelijk-

Mijn idee

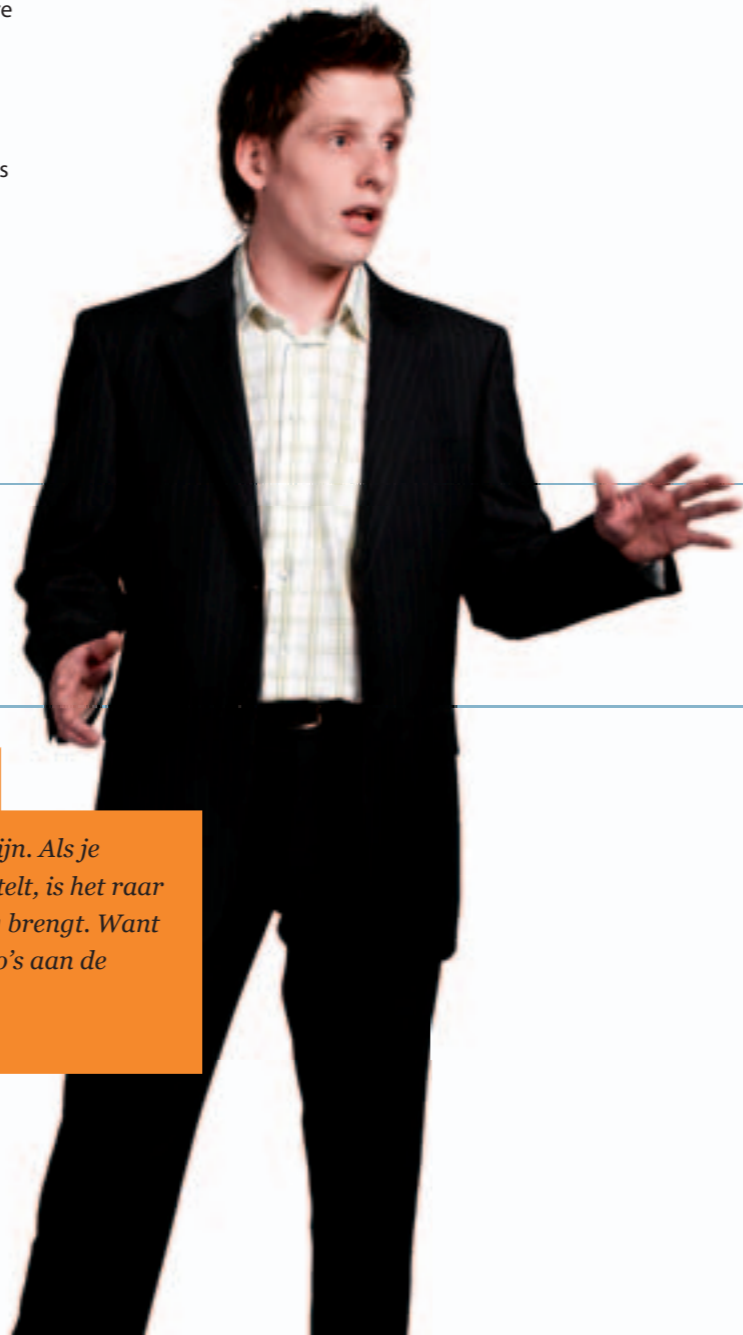
Martin Bakker

“In mijn werk merk ik dat uitvoering en handhaving vaak moeilijker, complexer en emotioneel zwaarder is dan het werk van een beleidsambtenaar. En dat uitvoering en handhaving te weinig van de grond komt. De hogere schalen vallen toe aan beleidsmedewerkers. Het gevolg is dat iedereen die wat van zijn loopbaan wil maken, zich het liefst bezig houdt met beleidsvorming. Ik stel voor om een deel van de hooggeschaalde beleidsambtenaren een andere, meer uitvoeringsgerichte functie en functieomschrijving te geven. Dan gaan ze zich inzetten voor uitvoering en geven ze ook het goede voorbeeld aan anderen.”

Bron: www.samenwerkenaannederland.nl, 2007

“De overheid moet consequent zijn. Als je autofabrikanten emissie-eisen stelt, is het raar als je de APK-frequentie omlaag brengt. Want daar kun je juist bekijken of auto's aan de emissie-eisen voldoen.”

Rob van den Brink

DOELSTELLINGEN

6.1 EEN SLAG- VAARDIGE, INTEGERE EN DIVERS SAMENGESTELDE (RIJKS)OVERHEID

64 Het realiseren van een overheid die beter werk levert met minder mensen

Toelichting

De rijksoverheid moet kleiner én beter. In verband daarmee is voorzien in een reductie van de beleidsonderdelen met 20%, de ondersteuning met 25% en de inspecties met 20%. De uitvoering wordt naar verhouding gespaard. In totaal resulteert dit in een besparing van ca. € 630 mln, hetgeen neerkomt op bijna 13.000 functies (11.000 bij de ministeries en de ZBO's plus ca. 1800 bij door derden gefinan-

cierde uitvoerende diensten). Tegelijkertijd wordt er geïnvesteerd in een betere overheid. In het Programma Vernieuwing Rijksdienst is vastgelegd hoe de beoogde doelen bereikt kunnen worden. Het programma kent vier onderdelen.

- Beter beleid. Er zal meer worden gewerkt in projecten en programma's. Op deze manier wordt verkoking tegengegaan en kan efficiëncywinst worden behaald. Minder subsidies, aanpak van controles op controles (de zogenaamde controletoren) en het beter beoordelen van de uitvoerbaarheid van beleid horen hier ook bij. Ook de kennis- en adviesfunctie zal worden aangepast.
- Beter bedrijfsvoering. De bedrijfsvoering van het rijk kan worden verbeterd door efficiëncymaatregelen, betere samenwerking en meer gezamenlijke bedrijfsvoering.
- Minder last van de overheid.

Hier gaat het bijvoorbeeld om reductie van de administratieve lasten en het project Eenduidig toezicht.

- De overheid van de toekomst. Er zullen initiatieven worden genomen om ook na de afslanking te kunnen werken aan een betere overheid. Dit kan bijvoorbeeld door andere organisatievormen en werkwijzen te ontwikkelen en te werken aan een grotere flexibiliteit van de ambtenaar. Er wordt in kaart gebracht hoe het ministerie van de toekomst er organisatorisch, fysiek, bestuurlijk en staatsrechtelijk uitziet. Het zijn van goede werkgever die aantrekkelijk is op de arbeidsmarkt, hoort hier ook bij. Er wordt in de ontwikkeling van het zittende personeel geïnvesteerd. Overtollige medewerkers worden zoveel mogelijk van werk naar werk begeleid.

65 De Rijksoverheid heeft in 2011 een divers samengesteld personeelsbestand met een aandeel vrouwen in de Algemene Bestuursdienst van tenminste 25%

Toelichting

Het kabinet wil dat in 2011 30% van de nieuwe instroom in topfuncties en 50% van de overige functielagen binnen de publieke sector uit vrouwen bestaat. Voor de Algemene Bestuursdienst (ABD, de leidinggevende posities binnen het Rijk) is het doel van het kabinet dat in 2011 25% van de Algemene Bestuursdienst uit vrouwen bestaat. Concreet betekent dit dat er ieder jaar 25 vrouwen tot de ABD zullen moeten toetreden uit posities van onder directeursniveau of van buiten het Rijk.

Het kabinet wil dat in 2011 het aandeel allochtonen in het personeelsbestand van de publieke sector met 50% is toegenomen ten opzichte van 2007. Aan individuele werkge-

vers zal een diversiteitindex beschikbaar worden gesteld. Met behulp van dit instrument worden werkgevers in staat gesteld een op de organisatie toegespitst streefcijfer vast te stellen. De concrete ambitie van het kabinet voor de Algemene Bestuursdienst is dat in 2011 minimaal 50 medewerkers van allochtone afkomst in managementposities net onder ABD-niveau zijn ingestroomd. Deze medewerkers worden vervolgens door bureau-ABD intensief begeleid om een toekomstige functie binnen de ABD te gaan bekleden. Verder heeft het kabinet de ambitie om 2000 structurele stageplaatsen bij het rijk te realiseren. Er komt één traject voor het creëren van 1000 reguliere plaatsen op mbo/hbo/wo-niveau, en één traject voor 1000 plaatsen voor kansarme doelgroepen zonder startkwalificaties. Voor beide trajecten geldt dat 50% moet worden bezet door allochtone vrouwen en mannen.

Het kabinet wil dat in 2011 het uitstroompercentage van 50-plussers naar inactiviteit met 2%-punt is afgenomen ten opzichte van 2006. Al vanaf 2008 zullen er tekorten ontstaan op de

arbeidsmarkt. De overheid, die meestal hoogopgeleide mensen zoekt, zal daar last van krijgen. De verwachting is dat dit bij ongewijzigd beleid zal leiden tot arbeidsmarktknelpunten bij de overheid, bijvoorbeeld in het onderwijs. De concrete ambitie voor de ABD is managers vanaf de leeftijd van 57 actiever te benaderen om hun volgende carrièrestap te bepalen. Zo zal minder kennis en inzet voor de overheid verloren gaan. Per overheidssector zal nadere invulling worden gegeven aan de cijfermatige doelstellingen met betrekking tot vrouwen in topposities en diversiteitsbeleid. Daarbij zal rekening worden gehouden met de arbeidsmarktomgeving. Zo zijn bij het Rijk meer vrouwen nodig, terwijl in het primair onderwijs juist behoefte is aan meer mannen. Gezien de taakstelling zal er de

komende jaren per saldo meer uitstroom dan instroom zijn. Dit heeft wel gevolgen heeft voor het realiseren van de diversiteitsdoelstellingen.

Dialogo

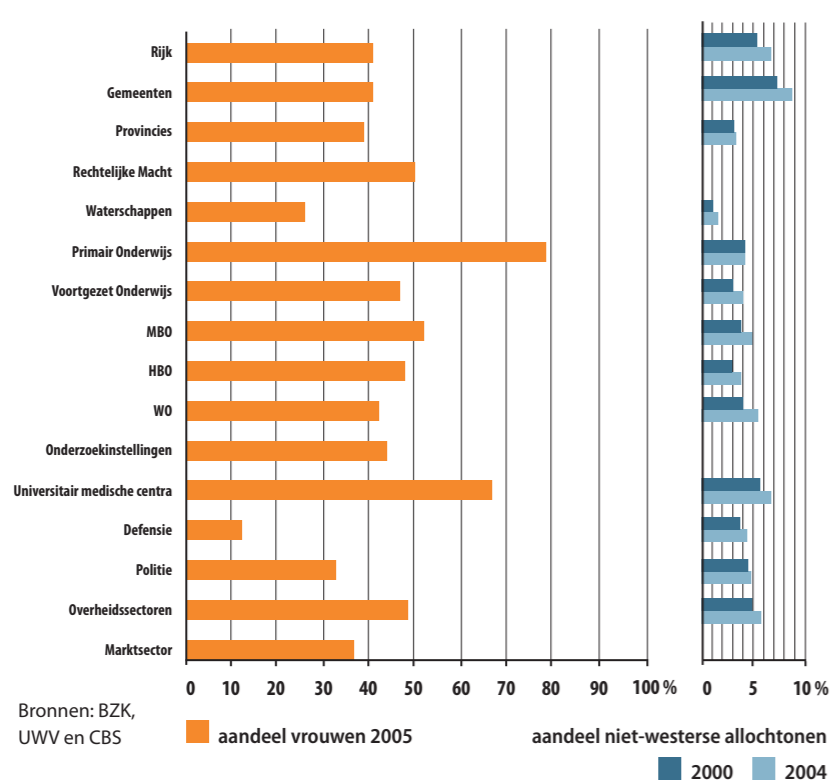
Het kabinet bespreekt met werkgevers van overheidssectoren de diversiteitsdoelstellingen en het bevorderen van vrouwen in topposities. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal als coördinerend minister periodiek aan de Eerste en Tweede Kamer rapporteren over het diversiteitsdoelstellingen en het aandeel vrouwen in topposities binnen de veertien overheidssectoren.

66 Het voor 2011 introduceren van een wettelijk kader voor de maatschappelijke onderneming

Toelichting

De uitbreiding van de Europese In het coalitieakkoord is het voornemen uitgesproken de rechtsvorm maatschappelijke ondernemingen te introduceren. Publieke of semi-publieke taken op bijvoorbeeld het terrein van zorg, onderwijs en wonen kunnen dan worden uitgevoerd in de samenleving zonder al te gedetailleerde vormen van overheidstoezicht. Dit laat meer ruimte voor de professional. Een ander voordeel is dat er een garantie wordt verkregen voor het gebruiken van publieke gelden voor het maatschappelijk doel.

VROUWEN EN NIET-WESTERSE ALLOCHTONEN RELATIEF ONDERVERTEGENWOORDIGD

“Maak één loket voor het persoonsgebonden budget van gehandicapten. Dan hoeven we niet meer voortdurend alle verschillende instanties te bezoeken.”

Illya Soffer

67 Het versterken van burgerschapsvorming en van de grondwet

Toelichting

Burgerschapsvorming is sinds vorig jaar onderdeel van het onderwijsprogramma van het primair onderwijs. Aansluitend hierop wordt een Handvest verantwoordelijk burgerschap opgesteld. Hierin zullen onze belangrijkste democratische normen, waarden en beginselen en – heel belangrijk – de bijbehorende verantwoordelijkheden voor individuele burgers en instellingen aan de orde komen. Het uitdragen en handhaven van de elementen in het handvest zal kunnen bijdragen aan sociale samenhang, onderling respect en participatie in de publieke sector. Het handvest zal ook een rol kunnen spelen bij het overdragen van deze principes aan nieuwe generaties en nieuwe Nederlanders. Het kabinet zal het initiatief starten dat uiteindelijk moet leiden tot een breed gedragen handvest.

Het kabinet stelt dit najaar een staatscommissie in die eind 2008 advies uitbrengt over het versterken van de grondwet. De staatscommissie zal onder meer onderzoeken: de voor- en nadelen van een preambule, de toegankelijkheid voor burgers, de verhouding tussen grondrechten en de internationale rechten.

6.2 HET VERBETEREN VAN DE BESTUURLIJKE VERHOUDINGEN

68 Het realiseren van meer beleidsvrijheid voor medeoverheden

Toelichting

Met gemeenten respectievelijk provincies worden bestuursakkoorden gesloten waarin de inhoudelijke agenda voor de komende vier jaar wordt neergelegd. Het vergroten van de beleidsruimte van gemeen-

ten en provincies door decentralisatie van rijkstaken, zal een belangrijk onderdeel van deze akkoorden zijn. De beleidsvrijheid gaat samen met een vermindering van het aantal specifieke uitkeringen met 50% en het aantal rijksmonitoren met 25%. Het kabinet wil ook de bestuurlijke drukte verminderen. Dit kan bijvoorbeeld door het aantal betrokken bestuurslagen op bepaalde beleidsterreinen terug te brengen naar maximaal twee. Zo wordt formeel en materieel de bestuurlijke drukte teruggebracht. Het maakt bestuurders er ook van bewust dat minder overleg, minder deelnemers en minder papier écht kan.

Dialogoog

Rijk, provincies en gemeenten komen twee keer per jaar in het Overhedenoverleg bij elkaar. Tijdens deze bijeenkomsten worden de uitvoering van de bestuursakkoorden aangejaagd, knelpunten besproken en nieuwe plannen gemaakt.

6.3 DE PUBLIEKE DIENSTVERLENING MERKBAAR VERBETEREN

69 Het oplossen van de 10 meest gevoelde knelpunten bij administratieve lasten

Toelichting

De overheid wil een bondgenoot van de burger zijn. Daarom wordt bij het verminderen van de administratieve lasten de aandacht in eerste instantie gericht op de knelpunten waar de burger het meest last van heeft. Het kabinet heeft een inventarisatie gemaakt van de meest gevoelde knelpunten. Hieruit is een top 10 gekomen. Het kabinet zal deze top 10 opnemen in de bestuursakkoorden en zo afspraken maken over het aandeel van de medeoverheden in het verminderen van de administratieve lasten.

Naast de administratieve lastenvermindering voor burgers en bedrijven, besteedt het kabinet ook aandacht aan de vermindering van administratieve lasten van professionals in de (semi-) publieke sector. Het gaat hier dan onder andere om leraren, thuiszorgmedewerkers en agenten. Ook hier zal de aandacht vooral uitgaan naar de regels die belemmerend werken en het werkplezier verminderen.

ICT is cruciaal bij het verminderen van administratieve lasten voor burgers en bedrijven. Een groot deel van de administratieve lastenverlichting komt binnen bereik door meer inzet van ICT, bijvoorbeeld door het digitaal beschikbaar stellen van diensten. De (virtuele) infrastructuur moet daarom verder ontwikkeld worden. Om dit alles te bereiken, wordt de regie op de e-overheid versterkt.

Dialogoog

Het belangrijkste doel is dat burgers zelf ervaren dat het beter wordt wanneer administratieve lasten en ergernissen weg zijn. We zullen dus blijven luisteren naar burgers. Bijvoorbeeld via het meldpunt 'last van de overheid', via de rapportages van de Nationale Ombudsman of via burgerpanels. De top 10 van knelpunten komt op de website van BZK. De dialoog kan hiermee doorgaan en de top 10 kan hierdoor uitbreiden of veranderen.

De burgers geven de volgende top tien van knelpunten

- snel en zeker:** inzicht in wacht- en doorlooptijden en kortere wachttijden door afhandeling via internet
- eenvoudige aanvraag en verantwoording van bijstand:** eenvoudige (elektronische) aanvraag en efficiëntere verantwoording van de bijstand
- één keer je gegevens verstrekken:** alle inkomensafhankelijke regelingen in een persoonlijke internetpagina
- makkelijk een reisdocument verkrijgen:** aanvragen bij gemeentehuis naar eigen keuze en foto en vingerafdruk maken aan de balie bij paspoorten en identiteitskaart
- minder vergunningen:** direct aan de slag door verschuiving van vergunning naar algemene regels, bijvoorbeeld voor het kappen van een boom
- begrijpelijke taal:** eenvoudige formulieren voor het doorgeven van een verhuizing, aanvraag zorgvoorzieningen (bijvoorbeeld rollator) en aanvraag uittreksel GBA.
- meer vertrouwen:** meer verantwoordingsvrije bedragen in de zorg en sociale zekerheid
- een luisterend oor voor klachten:** problemen met de overheid oplossen door mediation in plaats van 'juridiseren' door bezwaar- en klachtprocedures
- ruimte geven aan vrijwilligers:** vrijwilligersorganisaties als groepen burgers behandelen in plaats van als bedrijven; maakt het organiseren evenementen makkelijker
- kwaliteit voorop:** minimaal een 7 voor overheidsdienstverlening

"Als het gaat om de gezondheidszorg moet het kabinet beter in de gaten houden hoe het beleid in de praktijk uitpakt. Kijk naar de jeugdzorg. Ze zeggen wel dat de wachtlijsten zijn weg-gewerkt, maar dat valt vaak vies tegen. Mijn eigen dochter is gedragsgehandicapt, dus ik weet waar ik het over heb."

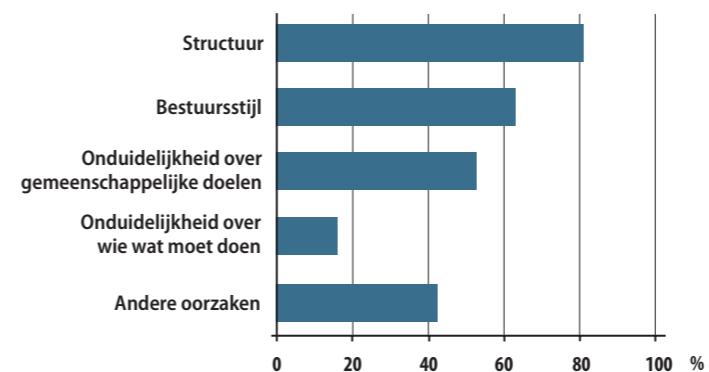
Rob de Lugt

OORZAKEN VAN BESTUURLIJKE DRUKTE

Om bestuurlijke drukte tegen te gaan wordt een experiment gedaan door het aantal betrokken bestuurslagen op bepaalde beleidsterreinen terug te brengen tot maximaal twee. Hierdoor wordt de structuur van de besluitvorming vereenvoudigd.

Bron: Staat van het bestuur (2006)

6.4 ASIEL EN MIGRATIE

70 Het verbeteren en versnellen van de asielprocedure

Toelichting

De verbetering van de asielprocedure moet leiden tot snelle duidelijkheid over blijven of teruggaan en tot het voorkomen van herhaling van zetten.

De zorgvuldigheid van beslissingen in de versnelde asielprocedure in de aanmeldcentra (AC-procedure) wordt vergroot. De 'normale' asielprocedure wordt met behoud van zorgvuldigheid versneld (verkort). Om de asielprocedure te verbeteren en te versnellen, worden maatregelen getroffen waardoor asielzoekers beter voorbereid

aan de asielprocedure kunnen beginnen en herhalingen van procedurestappen kunnen worden voorkomen. Ook wordt bekeken of de ruimere termijnen die de asielzoeker in de AC-procedure in de praktijk heeft, geformaliseerd kunnen worden. Case-management en het AC/behandelkantoormodel worden in principe onder één dak geïntroduceerd.

Dialogo

De verbetering en versnelling van de asielprocedure vindt plaats mede in het licht van de aanbevelingen van de commissie-Scheltema. Bij de (verdere) uitwerking van de asielprocedure zullen organisaties als Amnesty International, Vluchtelingenwerk Nederland, UNHCR, rechtsbijstand, VNG en Raad voor de rechtspraak worden betrokken.

71 Het daadwerkelijk doen terugkeren van vreemdelingen die geen rechtmatig verblijf hebben

Toelichting

Tegen illegaal verblijf wordt opgetreden. Daarnaast wil het kabinet de effectiviteit van het terugkeerbeleid en van het gecontroleerd vertrek vergroten van vreemdelingen die geen rechtmatig verblijf (meer) hebben. In eerste instantie wordt gestimuleerd dat de vreemdeling zelfstandig vertrekt. Zo nodig zal worden gewerkt aan het realiseren van gedwongen vertrek.

De Dienst Terugkeer & Vertrek (DT&V) bevordert het zelfstandig vertrek uit Nederland van vreemdelingen van wie na een zorgvuldige procedure is vastgesteld dat zij geen recht

(meer) hebben op verblijf. De DT&V richt zich ook op het vertrek van illegale vreemdelingen die in het kader van toezicht zijn aangetroffen door de politie. In de werkwijze van de DT&V staat een op de persoon gerichte aanpak (case-management) centraal. De DT&V werkt bij de uitvoering van het terugkeerbeleid goed en intensief samen met de gemeenten. De medewerking van gemeenten aan de uitvoering van het terugkeerbeleid moet worden vergroot. Ook worden flankerende maatregelen uitgewerkt. Bijzondere aandacht is er voor een strategische benadering van landen van herkomst ter bevordering van medewerking aan het terugkeerbeleid en voor de relatie met ontwikkelings-samenwerking. De DT&V is zoals gepland in januari 2007 gestart met de werkzaamheden en zal naar verwachting medio 2007 volledig operationeel zijn.

Dialogo

De werkwijze van de DT&V heeft onder andere als doel de medewerking van gemeenten aan de uitvoering van het terugkeerbeleid te vergroten. Daarnaast worden gemeenten en andere bij de uitvoering van het terugkeerbeleid betrokken organisaties, zoals ngo's, waar mogelijk betrokken bij de ontwikkeling van flankerende maatregelen.

72 Verbeterde werking van de Vreemdelingenwet en het uitvoeren van een pardonregeling

Toelichting

Dit kabinet heeft besloten tot een pardonregeling, waarmee de nalatenschap van de oude Vreemdelingenwet wordt afgewikkeld. Deze regeling houdt in dat ambtshalve een verblijfsvergunning wordt verleend aan personen die aan bepaalde objectieve criteria voldoen. Het coalitieakkoord koppelt de regeling aan een aantal afspraken met betrekking tot juridische verankering en overeenstemming met de VNG over een aantal belangrijke zaken. Door een verblijfsvergunning te verlenen aan degenen die al lang in Nederland zijn en voldoen

aan de voorwaarden van de pardonregeling, kunnen de juridische procedures van deze personen worden beëindigd. Dit maakt het mogelijk om nieuwe achterstanden met kracht tegen te gaan en de uitvoering van de Vreemdelingenwet 2000 verder te verbeteren.

Dialogo

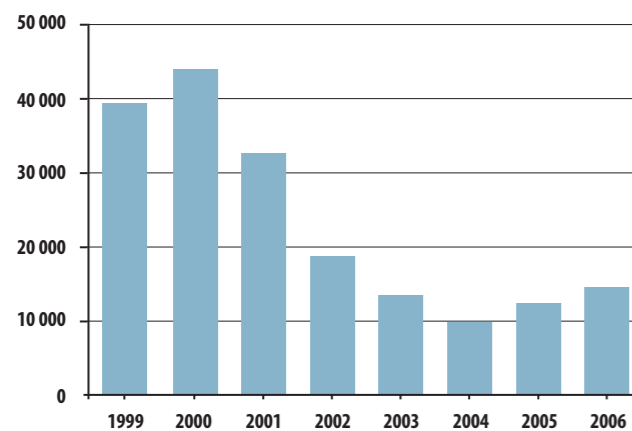
Met de gemeenten zijn bestuurlijke afspraken gemaakt om de pardonregeling goed te kunnen uitvoeren. Bij het opstellen van de regeling zijn VVN, INLIA, de LOGO-gemeenten en de G4 in de gelegenheid gesteld hun standpunt naar voren te brengen.

"Het generaal pardon is een heel goede zaak, maar ik ben benieuwd hoe het wordt toegepast. Ik werk al twintig jaar met asielzoekers. Ik ben voorstander van gelijke regels voor iedereen, maar dan wel op een mensvriendelijke manier toegepast. De IND moet met mensen omgaan zoals de overheid verwacht dat mensen in de samenleving met elkaar omgaan."

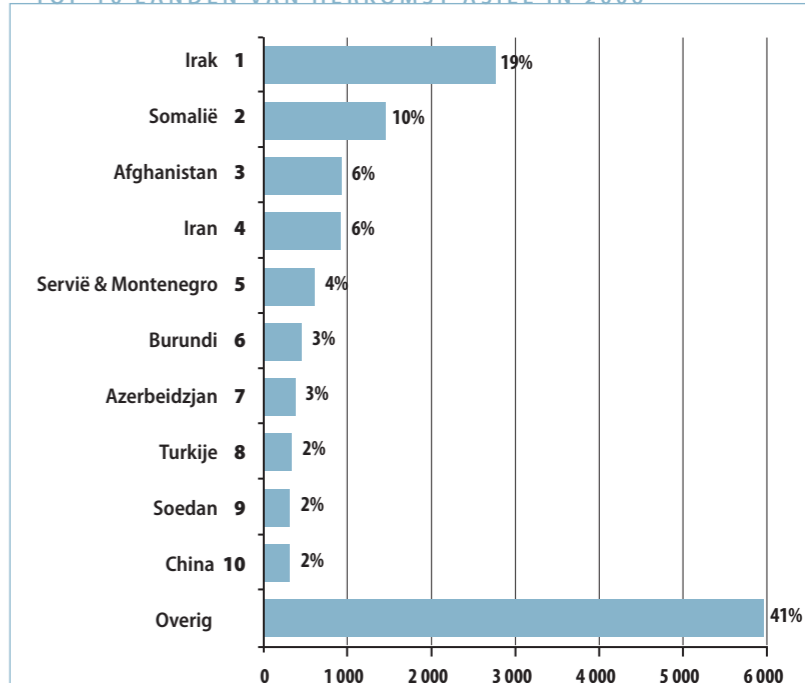
Hans Goote

AANTAL ASIELVERZOeken STIJGT NA DALING

Bron: Vreemdelingenketenrapportages

TOP 10 LANDEn VAN HERKOMST ASIEL IN 2006

Bron: De IND belicht, Jaarresultaten 2006

6.5 KUNST EN CULTUUR GEVEN GLANS AAN HET BESTAAN

73 Alle jongeren tot 18 jaar raken actief of passief vertrouwd met cultuur en kunstvormen en met de Nederlandse geschiedenis

Toelichting
Er komt een nieuw stelsel voor subsidies voor kunst, gericht op een divers aanbod, excellentie en brede toegankelijkheid. Toegankelijkheid is met name voor jongeren van belang. Om jongeren vertrouwd te maken met kunst, komen er acties op drie niveaus. Binnen het onder-

wijs worden de voorwaarden voor scholen om te voldoen aan de kerndoelen en eindtermen wat betreft kunst en cultuur verbeterd. Er komt ook een programma leesbevordering. Verder wordt er een fonds voor cultuurparticipatie en amateurkunst ingesteld dat kunst- en cultuurbeoefening gericht kan ondersteunen. De derde actie is het oprichten van een Nationaal Historisch Museum.

Dialogo
Het vergroten van cultuurparticipatie is een gemeenschappelijke prioriteit van de rijksoverheid, provincies, gemeenten, culturele instellingen en het onderwijs. Met hen zal worden besproken hoe het fonds voor cultuurparticipatie en amateurkunst verder vorm krijgt.

6.6 EEN MODERN MEDIALANDSCHAP

74 Het aanbod van de publieke omroep is kwalitatief hoogwaardig en crossmediaal en richt zich op een breed en divers publiek

Toelichting
Het kabinet wil in de media belangrijke waarden als onafhankelijkheid, verscheidenheid, toegankelijkheid en kwaliteit zeker stellen. Het kabinet hecht daarom aan een sterke publieke omroep en aan een onafhankelijke en pluriforme pers. Het mediagebruik verandert onder invloed van digitalisering; jongere generaties

besteden meer tijd achter het beeldscherm van hun computer dan voor de televisie. Daarom wil het kabinet innovatief gebruik van ICT door media en culturele instellingen bevorderen. De (multimediale) taak van de publieke omroep wordt duidelijk vastgelegd in de dit najaar in te dienen mediawet. Er worden meerjarige prestatieafspraken met de publieke omroep gemaakt over investeringen in de kwaliteit van het aanbod (o.a. kunst, cultuur en jeugd). Extra geld worden bestemd voor nieuwe media en voor verbetering en vernieuwing van de programmering.

Dialogo
Alle partijen die actief zijn voor en in de landelijke publieke omroep zijn verheugd dat het kabinet kiest voor een sterke publieke omroep met

een multimediale taak. De financiële impuls zorgt ervoor dat de omroep zijn maatschappelijke opdracht weer op een beter niveau kan vervullen. Na jaren van financiële krapte wil de publieke omroep investeren in publieke kwaliteit (kunst, cultuur, jeugd, documentaire, wetenschap, evenementen) voor een breed en divers publiek.

FINANCIËN

FINANCIËLE BOX 6: OVERHEID EN DIENSTBARE PUBLIEKE SECTOR

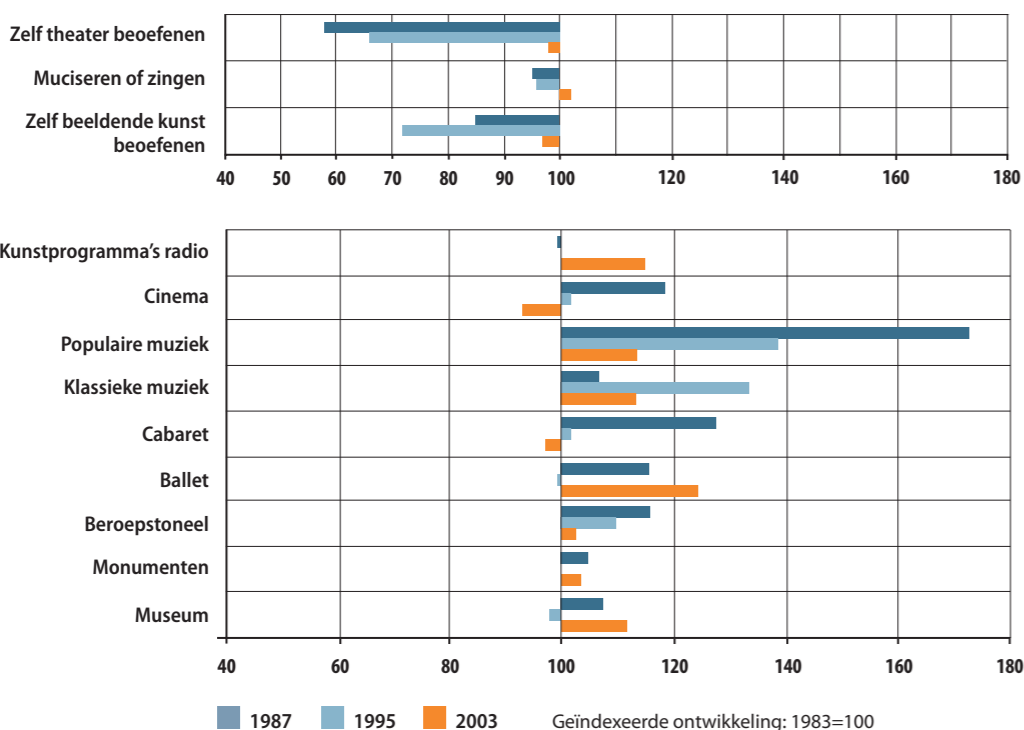
in miljoenen euro	2008	2009	2010	2011
Enveloppe Publieke omroep	50	50	50	100
• herstel reguliere programmering, financiële buffer, nieuwe media, verbetering en vernieuwing van de programmering	50	50	50	100
Enveloppe Cultuur en monumenten	25	50	75	100
• nationaal historisch museum	2	3	5	12
• overig (cultuur participatie en amateurkunst, innovatie en excellentie, monumenten)	23	47	70	88
Enveloppe aanvullend accres Gemeentefonds (GF)	100	200	300	400

Enveloppe Publieke omroep
In het coalitieakkoord is het belang aangegeven van een pluriforme, toegankelijke en kwalitatief goede publieke omroep. Middelen uit deze enveloppe worden ingezet voor onder andere herstel reguliere programmering, nieuwe media en verbetering en vernieuwing van de programmering.

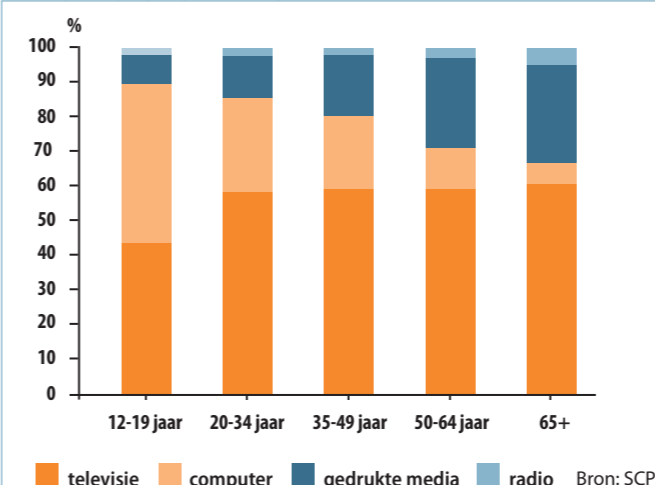
Enveloppe Cultuur en monumenten
Het kabinet heeft in het coalitieakkoord aangegeven belang te hechten aan een divers kunst en cultuur aanbod voor een breed publiek. Middelen uit deze enveloppe worden onder andere ingezet voor het bevorderen van cultuurparticipatie (onder andere via een

fonds voor cultuurparticipatie en amateurkunst), meer ruimte voor innovatie en excellentie en voor de komst van een Nationaal Historisch Museum, dat bijdraagt aan een beter historisch besef van de Nederlandse geschiedenis. Verder worden extra middelen beschikbaar gesteld voor het monumentenbeleid.

CULTUURBEREIK: BEOEFFENEN AMATEURKUNST EN CULTUUR BEZOEK

MEDIAGEBRUIK IN UREN PER WEEK

© 2007 Ministerie van Algemene Zaken, Den Haag

Ontwerp en vormgeving

Eden Design & Communication, Amsterdam

Druk

Koninklijke De Swart, Den Haag

Fotografie

Aartjan Renders en Ruben Eshuis (vrijstaande beelden)
en Martijn Beekman, Jacqueline Bosman,
Emiel Elgersma, Paul Hilkens, Hans Kouwenhoven,
Tjitske Sluis, Martine Sprangers en departementen
(overige foto's)

Het beleidsprogramma 2007-2011 is digitaal in te zien
en te downloaden via www.regering.nl. Gedrukte
exemplaren kunnen besteld worden bij Postbus 51
(www.postbus51.nl of 0800 – 8051).
